

I. CELE ROZWOJU MIASTA I GMINY GOŁDAP

1. CELE STRATEGICZNE ROZWOJU GMINY

1.1. Enumeracja celów

Gmina Gołdap jest jednostką terytorialną stanowiącą podstawę istnienia i rozwoju społeczności lokalnej. W dużej części obejmuje ona tereny o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych, które mogą stanowić wiodące ogniwo systemu ekologicznego województwa Warmińsko-Mazurskiego oraz całego kraju. Na tym powinny opierać się działania skierowane na rozwój lokalny gminy. Główny cel strategiczny rozwoju miasta i gminy Gołdap można zatem zapisać następująco:

**Gołdap - zdrowe i atrakcyjne miejsce zamieszkania i
wypoczynku - platforma spotkań i okno Europy.**

Jako założenia do strategii rozwoju gospodarczego gminy Gołdap, przyjmuje się zrównoważony rozwój miasta i gminy, oparty na polityce ekorozwoju, zakładający rozwijanie i promowanie funkcji zgodnych z predyspozycjami środowiska, kształtowanie racjonalnej struktury funkcjonalno - przestrzennej, dynamiczny rozwój przedsiębiorczości lokalnej dla osiągnięcia trwałego, akceptowanego społecznie wizerunku miasta i gminy, dostatniego, przyjaznego dla mieszkańców i gości (kuracjuszy).

Trwały rozwój społeczno - gospodarczy będzie osiągany poprzez rozważne wykorzystanie walorów środowiska naturalnego oraz wykorzystanie geograficznego położenia miasta i gminy jako platformy współpracy na pograniczu Unii Europejskiej i krajów nadbałtyckich do tworzenia jak najlepszych warunków rozwoju gospodarki i wzrostu zamożności mieszkańców.

Realizacji tych założeń będą służyć następujące cele rozwoju:

1. Uzdrowisko Gołdap - ważnym ośrodkiem turystyczno-uzdrowiskowym o znaczeniu regionalnym i krajowym,
2. Gołdap atrakcyjnym miejscem zamieszkania i wypoczynku,

wykorzystującym unikalne walory przyrodniczo-krajobrazowe gminy,

3. Gołdap ważnym ośrodkiem gospodarczym w subregionie północno - wschodniej Polski,
4. Gmina Gołdap obszarem nowoczesnego rolnictwa, dostosowanego do lokalnej specyfiki przestrzeni produkcyjnej.

Określenie działań podejmowanych na rzecz kształtowania trwałego rozwoju miasta i gminy będzie oparte na założeniach wynikających z poniższych zasad:

- 1) Realizacja potrzeb społecznych będzie prowadzona w sposób stwarzający najmniejsze ryzyko zagrożenia równowagi ekologicznej.
- 2) Pozyskiwanie zasobów i udostępnianie walorów przyrodniczych dla rozwoju społecznego i gospodarczego będzie odbywać się w sposób zapewniający utrzymanie prawidłowego funkcjonowania systemów ekologicznych.
- 3) Przetwarzanie zasobów i użytkowanie walorów będzie odbywać się przy możliwie najdłuższym utrzymaniu zasobów w obiegu gospodarczym (właściwa recyrkulacja), a także przez użytkowanie walorów w granicach odporności środowiska.
- 4) Odprowadzenie zużytych zasobów będzie odbywać się wtedy, gdy nie istnieją techniczne możliwości utrzymania ich w obiegu gospodarczym (lub gdy rachunek ekonomiczny dla takiej działalności jest zdecydowanie negatywny). Rekultywacja zdegradowanych zasobów będzie prowadzona zawsze wtedy, gdy istnieją techniczne możliwości utrzymania albo odtwarzania stanów równowagi.

1.2. Zadania realizacji celów strategicznych

Zadania strategiczne zostaną określone w Strategii Rozwoju Miasta i Gminy, opracowanej przez Zarząd Miejski Gołdapi.

2. CELE KIERUNKOWE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA I GMINY GOŁDAP

2.1. Enumeracja celów

Cele strategiczne, przełożone na cele kierunkowe zagospodarowania przestrzennego, przy założeniu równoważenia rozwoju, poprzez oszczędne dysponowanie rezerwami z myślą o pokoleniach następnych, muszą przede wszystkim koncentrować się na kierunkach zagospodarowania terenów już znajdujących się w części zurbanizowanej gminy. Cele te ustala się w postaci następujących zapisów:

1. Tworzenie warunków przestrzennych dla rozwoju w mieście i gminie bazy uzdrowiskowej i turystycznej, wykorzystującej walory przyrodnicze i kulturowe obszaru;
2. Tworzenie warunków przestrzennych, umożliwiających rozwój atrakcyjnych miejsc zamieszkania i wypoczynku, wykorzystujących walory Ziemi Gołdapskiej;
3. Tworzenie warunków przestrzennych do rozwoju przedsiębiorczości gospodarczej, umożliwiających kreację Gołdapi jako obszaru o dużym znaczeniu gospodarczym w subregionie północno-wschodniej Polski;
4. Tworzenie warunków przestrzennych, umożliwiających poprawę funkcjonowania rolniczej przestrzeni produkcyjnej oraz rozwój agroturystyki, jako alternatywnego źródła dochodu dla działalności rolniczej.

2.2. Zadania realizacji celów przestrzennych

- Racjonalne wykorzystanie istniejących rezerw terenowych;
- Przygotowanie terenów dla rozwoju przedsiębiorczości gospodarczej, przede wszystkim w zakresie usług i przetwórstwa rolno-spożywczego;
- Przygotowanie terenów dla rozwoju współpracy transgranicznej, wskazywanie miejsc lokalizacji obiektów handlowych i usługowych, związanych z obsługą ruchu ludzi, pojazdów i towarów;
- Poprawa wizerunku zagospodarowania gminy, szczególnie na terenach atrakcyjnych turystycznie;

- Wskazywanie terenów i obiektów na cele funkcji usługowych w zakresie kultury, lecznictwa uzdrowiskowego, ochrony zdrowia i opieki społecznej, sportu, rekreacji;
- Rozbudowa i modernizacja istniejących urządzeń melioracyjnych;
- Wskazywanie nieprodukcyjnych gruntów rolnych na cele usług z zakresu turystyki i rekreacji oraz zalesienia;
- Przygotowanie terenów dla eksploatacji złóż surowców naturalnych;
- Rozwój budownictwa mieszkaniowego oraz uzupełniających elementów infrastruktury technicznej, społecznej wypoczynkowej, poprzez przygotowanie planistyczne stosownych terenów oraz uruchomienie programu mieszkaniowego budownictwa komunalnego;
- Poprawa funkcjonowania systemu transportowego gminy;
- Odpowiedni do potrzeb rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej.

II. UWARUNKOWANIA REALIZACJI CELÓW ROZWOJU PRZESTRZENNEGO ¹

1. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z DOTYCHCZASOWEGO ZAGOSPODAROWANIA I PRZEZNACZENIA TERENU

1.1. Charakterystyka stanu istniejącego zagospodarowania przestrzennego gminy Gołdap.

Powierzchnia gminy Gołdap wynosi 362 km², w tym powierzchnia miasta - 17 km². W strukturze przestrzennej gminy Gołdap dominują przestrzenie otwarte - pola, łąki, lasy i zadrzewienia, wody powierzchniowe. Występują tu duże kompleksy leśne (lesistość - ok.30%) i duża ilość różnorodnych zbiorników wodnych (11 jezior, liczne rzeki i ciek wodne). Obszar zurbanizowany stanowi około 6 % terenu gminy. Północno-wschodnia część gminy zakończona jest malowniczą i dziką Puszcą Romincką. Południowa część gminy ma bogato urozmaiconą rzeźbę terenu i obejmuje część obszaru

¹ W określeniu uwarunkowań wykorzystano m.in. materiały ze Strategii Rozwoju Gminy

pasma Szeskich Wzgórz (pasma wzgórz o wysokości 270 - 309 m n.p.m. - Szeska Góra). W znacznej części są to tereny o unikalnych walorach przyrodniczych i krajobrazowych, stanowiące ważne ogniwo ekologicznego systemu obszarów chronionych województwa warmińsko-mazurskiego i kraju. Największe kompleksy leśne znajdują we wschodniej części gminy, część zachodnia ma charakter bardziej rolniczy, w krajobrazie dominują tereny upraw polowych i łąk. Najważniejsze liniowe elementy struktury przestrzennej gminy to: droga krajowa nr 65 - granica państwa - Gołdap - Olecko - Ełk - Białystok, drogi wojewódzkie nr 650 - Węgorzewo - Banie Mazurskie - Gołdap, nr 651 - Gołdap - Żytkiejmy - Szypliszki, linia kolejowa nr 41 Ełk - Gołdap.

Administracyjnie teren gminy Gołdap obejmuje miasto oraz 30 sołectw:

- 1) Bałupiany, w skład którego wchodzi wsie: Bałupiany, Piękne Łąki, Niedrzwica;
- 2) Barkowo, obejmujące wieś Barkowo;
- 3) Bitkowo, obejmujące wieś Bitkowo;
- 4) Botkuny, obejmujące miejscowości: Botkuny, Czarnowo, Jurkiszki, Szyliny, Kolniszki, Bronisze;
- 5) Dunajek, obejmujące miejscowości: Dunajek, Dunajek Mały;
- 6) Dzięgiele, obejmujące wieś Dzięgiele;
- 7) Galwiecie, obejmujące miejscowości: Galwiecie, Kołkowo;
- 8) Główka, obejmujące miejscowości: Główka, Boćwinka, Boćwiński Młyn, Okrasin, Dąbie, Kolniszki;
- 9) Grabowo, obejmujące wieś Grabowo;
- 10) Górne, obejmujące miejscowości: Górne, Regiele;
- 11) Jabłońskie, obejmujące miejscowości: Jabłońskie, Włosty, Rostek;
- 12) Jany, obejmujące miejscowości: Jany, Osieki, Janki;
- 13) Jeziorki Wielkie, obejmujące miejscowości: Jeziorki Wielkie, Jeziorki Małe, Gieraliszki, osada Zielonka;
- 14) Juchnajcie, obejmujące miejscowości: Juchnajcie, Sokoły;
- 15) Konikowo, obejmujące wieś Konikowo;
- 16) Kośmidry, obejmujące miejscowości: Kośmidry, Gołdap II;
- 17) Kowalki, obejmujące wieś Kowalki;
- 18) Kozaki, obejmujące miejscowości: Wrotkowo, Tatary, Janowo, Kozaki, Jabramowo;

- 19) Łobody, obejmujące miejscowości: Łobody, Grygieliszki;
- 20) Marcinowo, obejmujące miejscowości: Marcinowo, Wronki Wielkie, Błazejewo;
- 21) Nasuty, obejmujące miejscowości: Nasuty, Kamionki, Rudzie;
- 22) Osowo, obejmujące wieś Osowo;
- 23) Pietraszki, obejmujące miejscowości: Pietraszki, Mażucie, Uźbale;
- 24) Pogorzel, obejmujące miejscowości: Pogorzel, Babki, Żelazki;
- 25) Rożyńsk Wielki, obejmujące miejscowości: Rożyńsk Wielki, kolonia Nowa Boćwinka, Rożyńsk Mały;
- 26) Siedlisko, obejmujące wieś Siedlisko;
- 27) Skoczno, obejmujące wieś Skoczno;
- 28) Suczki, obejmujące miejscowości: Suczki, Pietrasze;
- 29) Wilkajcie, obejmujące miejscowości: Wilkajcie, Samoniny;
- 30) Zatyki, obejmujące miejscowości: Zatyki, Wilkasy.

W strukturze sieci osadniczej gminy istnieją następujące grupy jednostek:

- Miasto Gołdap, stanowiące regionalny ośrodek o funkcji turystyczno-uzdrowiskowej oraz wielofunkcyjny ośrodek gminny;
- Wieś Grabowo, pełniąca funkcje usługowe dla sąsiednich terenów i wspomagające ośrodek gminny w Gołdapi w obsłudze ludności i rolnictwa;
- Wsie o funkcji rolniczej i usługowej na poziomie podstawowym dla sąsiednich jednostek: Kozaki, Boćwinka, Babki, Wronki, Galwiece, Gołdap II;
- Pozostałe wsie o funkcji rolniczej.

Obowiązujący do końca 2002 roku miejscowy plan ogólny zagospodarowania przestrzennego gminy Gołdap, zatwierdzony Uchwałą Nr IV/18/89 z dnia 21.02.1989 r. ustala dla niej następujące funkcje:

- Produkcja rolnicza;
- Produkcja leśna;
- Funkcja rekreacyjna;

Plan wyodrębnił tereny o następujących funkcjach:

- Rolnictwo,
- Rekreacja,
- Gospodarka leśna,
- Osadnictwo,

- Przemysł.

Zasady rozwoju podstawowych funkcji gminy, określone w tym samym planie, są następujące:

- Na obszarze gminy winno być prowadzone rolnictwo średnio intensywne o hodowlano-roślinnym profilu produkcji. Rozwijać należy głównie hodowlę bydła i owiec. W produkcji roślinnej dominować winny zboża i rośliny pastewne. Obszar gminy został podzielony na rejony o różnej intensywności gospodarki rolnej w zależności od warunków naturalnych, potrzeb ochrony środowiska i walorów rekreacyjnych. Południowo-zachodnia i zachodnia część gminy charakteryzuje się wysoką wartością rolniczej przestrzeni produkcyjnej, w związku z tym plan gminy określa te tereny jako obszar zastrzeżony dla rolnictwa. Plan wskazuje również konieczność przywrócenia gruntom zdewastowanym ich pierwotnych właściwości przez rekultywację, meliorację i nawodnienia.
- Gospodarka leśna będzie rozwijana w istniejących kompleksach lasów gospodarczych. Plan nie przewiduje prowadzenia pełnych zrębów w lasach, uznanych za rekreacyjne lub izolacyjne.
- Rozwój funkcji rekreacyjnej miasta i gminy Gołdap opiera się na wykorzystaniu walorów przyrodniczych łańcucha Wzgórz Szeskich, kompleksu Puszczy Rominckiej oraz rejonu Jeziora Gołdap i rzek Gołdapy i Jarki. Docelową wielkość bazy noclegowej ustalono na około 3 800 miejsc, w tym: 3 000 w mieście i 800 na terenie gminy.

Ze względu na zróżnicowane warunki środowiska przyrodniczego gminy Gołdap, plan wprowadził podział jej obszaru na cztery jednostki strukturalne, których zasięg pokrywał się z rejonami produkcji rolniczej oraz specjalizacją funkcji kompleksów rekreacyjnych:

- Jednostka strukturalna "A" - rejon intensywnej gospodarki rolnej, obejmujący tereny po zachodniej i wschodniej stronie Wzgórz Szeskich, z wyłączeniem kilometrowej strefy wzdłuż rzek Gołdapy i Jarka. W rejonie zachodnim przewidywano prowadzenie gospodarki rolnej przez sektor prywatny i państwowy, w rejonie wschodnim - przez sektor państwowy.

- Jednostka strukturalna "B" - rejon produkcji rolnej z uwzględnieniem potrzeb rekreacji, obejmujący obszary w części północno-zachodniej gminy, wzdłuż rzeki Gołdapa - "B 1" oraz w części południowo-wschodniej, wzdłuż rzeki Jarka - "B2". W rejonie "B1" zakładano prowadzenie gospodarki rolnej przez sektor państwowy i prywatny, w rejonie „B2” jedynie przez sektor państwowy .
- Jednostka strukturalna "C" - rejon rekreacji i nieuciążliwych form rolnictwa, obejmujący Wzgórza Szeskie, Puszcę Romincką i tereny do niej bezpośrednio przyległe w okolicy Galwieci. Gospodarka rolna w tym rejonie miała być prowadzona przez Romincki Kombinat Rolny. Postulowano utworzenie parku krajobrazowego obejmującego Wzgórza Szeskie, rozwój budownictwa letniskowego nad Jeziorem Ostrówek, uznanie lasów za rekreacyjne .
- Jednostka strukturalna "D" - obejmująca miasto Gołdap, parki podworskie w Niedrzwicy i Jabramowie, wieś Jabłońskie i część Puszczy Rominckiej nad Jeziorem Gołdap, czyli tereny III strefy ochrony uzdrowiska. Plan ustalał, że wszelkie działania inwestycyjne w tym rejonie muszą brać pod uwagę konieczność zachowania istniejących walorów krajobrazu. Postulował uznanie lasów za rekreacyjne oraz unikanie lokalizacji obiektów uciążliwych.

Tabela nr 2

Bilans terenów jednostek strukturalnych gminy Gołdap

Jednostka strukturalna	Powierzchnia terenu [ha]
„A”	10,856
„B”	7,507
„C”	9,813
„D”	6,232

Tereny zurbanizowane, leżące w granicach administracyjnych miasta Gołdap stanowią tylko około 30% całkowitej powierzchni miasta. Znajdują się one w strefie centralnej miasta i od północy otoczone są terenami leśnymi, od południa zaś terenami rolnymi. Najintensywniej zagospodarowaną część miasta stanowi zabytkowy układ urbanistyczny śródmieścia i sąsiadujące z nim

tereny zabudowy wielorodzinnej. Zabudowa jednorodzinna skoncentrowana jest w kilku zespołach: od zachodniej strony śródmieścia, pomiędzy projektowaną obwodnicą i Gołdapską Górą, pomiędzy doliną rzeki i torami kolejowymi oraz pomiędzy doliną rzeki i lasem. Istotne elementy struktury przestrzennej miasta stanowią ponadto: dolina rzeki Gołdapa, linia kolejowa z położonymi przy niej terenami produkcyjnymi i technicznymi, znajdująca się na południowym skraju miasta Gołdapska Góra, przejście graniczne i sąsiadująca z nim strefa ekonomiczna, powstająca dzielnica uzdrowska.

Zatwierdzony uchwałą rady Miejskiej w Gołdapi nr 111/15/94, z dnia 9.09.1994 r. Plan ogólny zagospodarowania przestrzennego miasta Gołdap jako podstawową funkcję miasta wskazywał turystykę i wypoczynek o znaczeniu regionalnym a docelowo funkcję uzdrowsko-sanatoryjną. Uzupełniające funkcje miasta to:

- Ośrodek obsługi sąsiednich gmin,
- Ośrodek obsługi międzynarodowego ruchu tranzytowego,
- Ośrodek przemysłowy, w oparciu o istniejące i projektowane zakłady, nieuciążliwe dla środowiska,
- Ośrodek obsługi produkcji żywności.

Plan ogólny zagospodarowania przestrzennego miasta przeznaczał tereny pod następujące funkcje: mieszkalnictwo jedno- i wielorodzinne; usługi z zakresu administracji, oświaty i wychowania, kultury, ochrony zdrowia i opieki społecznej, handlu, gastronomii i rzemiosła; sport i rekreację; turystykę i wypoczynek; zieleń; usługi komunalne; tereny produkcyjne i magazynowe. W wyniku analizy przeznaczenia terenów pod zabudowę w miejscowym planie ogólnym zagospodarowania przestrzennego miasta należy stwierdzić, że do zagospodarowania zgodnie z planem jest ok. 495 ha, co stanowi ok. 90 % terenów osiedleńczych w chwili obecnej.

Tabela nr 2

Bilans terenów o różnym sposobie użytkowania funkcjonalno-przestrzennego w mieście Gołdap

Funkcja terenu	Powierzchnia terenu			
	Stan 1992 rok		Plan perspektywiczny	
	[ha]	%	[ha]	%
1. tereny zainwestowane, w tym:	542,71	29,50	1 038,14	56,43
– przemysłowo-składowe	50,32	2,74	238,56	12,97
– ośrodki obsługi rolnictwa	1,4	0,08	0	0
– mieszkalnictwo	167,97	9,13	173,06	9,41
– administracja i usługi	70,19	3,82	231,95	12,61
– zieleń miejska	57,68	3,14	113,33	6,16
– komunikacja i transport	151,45	8,23	237,54	12,91
– urządzenia techniczne	14,50	0,79	14,50	0,79
– tereny specjalne	29,20	1,59	29,20	1,59
2. Użytki rolne	544,79	29,62	98,33	5,35
3. Lasy i zadrzewienia	428 00	23,27	378,93	20,60
4. Inne, w tym:	324,05		324,51	
– Wody i rowy	189,50	10,30	189,50	10,30
– Nieużytki i zieleń niska	134,55	7,31	134,65	7,32
Powierzchnia miasta ogółem	1 839,55	100,00	1 839,55	100,00

1.2. Uwarunkowania, wynikające z dotychczasowego zagospodarowania i przeznaczenia terenów

Działania na rzecz prawidłowego zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy uwarunkowane są:

- udostępnieniem terenów budowlanych dla mieszkalnictwa, usług i wytwórczości, polegającym przede wszystkim na ich przygotowaniu planistycznym i na rozbudowie systemów infrastruktury technicznej;
- przygotowaniu terenów budowlanych dla realizacji obiektów uzdrowiskowych, turystycznych, rekreacyjnych i wypoczynkowych, z uwzględnieniem konieczności ochrony walorów przyrodniczych i krajobrazowych gminy;

- wykorzystaniem rezerw terenowych występujących w obrębie istniejących terenów zurbanizowanych miasta i terenów wsi;
- wykorzystaniem rezerw przestrzennych istniejących w obrębie dawnych PGR-ów, przede wszystkim na nieuciążliwe funkcje produkcyjne, magazynowo-składowe, a także turystyczne;
- przeciwdziałaniem rozpraszaniu się zabudowy na terenach niezurbanizowanych ,
- zachowaniem walorów krajobrazowych gminy,

2. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE ZE STANU I FUNKCJONOWANIA ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

2.1. Charakterystyka stanu i funkcjonowania środowiska przyrodniczego

2.1.1. Położenie

Gmina Gołdap położona jest w północno-wschodniej części województwa warmińsko-mazurskiego w powiecie ~~olecko—gołdapskim~~ **gołdapskim**, stanowiąc fragment obszaru funkcjonalnego "Zielone Płuca Polski". Jest to gmina miejsko-wiejska, posiadająca typowe problemy obszarów rolniczych i popegeerowskich. Gmina położona jest w atrakcyjnym turystycznie obszarze, stosunkowo mało dotąd wykorzystywanym. Północną granicę gminy Gołdap stanowi granica państwa z Obwodem Kaliningradzkim Federacji Rosyjskiej. Sąsiednie gminy to Banie Mazurskie, Dubeninki i Kowale Oleckie.

W strategii zagospodarowania przestrzennego województwa gmina Gołdap została włączona do Mezuregionu Ełckiego o typie łącznikowo-węzłowym, na obszarze którego obowiązuje ekopolityka dominacji działań zmierzających do zachowania i wzmocnienia funkcji ekologicznej. Oznacza to, że emisja zanieczyszczeń środowiska w gminie wpływa w sposób istotny zarówno na środowisko gminy, jak i na jej otoczenie. Wynika stąd przewaga szczególnie wysokiego stopnia reżimu gospodarowania oraz konieczność podjęcia działań zmierzających do zachowania i wzmocnienia funkcji ekologicznej gminy.

13. 05.1988 r. w Białowieży podpisane zostało Porozumienie Zielone Płuca

Polski, którego idea jest uwarunkowany ekologicznie wielokierunkowy rozwój północno-wschodniej części Polski. Według nowego podziału administracyjnego kraju w skład obszaru Zielonych Płuc Polski (ZPP) wchodzi następujące województwa: warmińsko-mazurskie (z gminą Gołdap), podlaski i w częściach mazowieckie, kujawsko-pomorskie i pomorskie.

Na terenie ZPP, w celu ochrony krajobrazów przyrodniczych, zbiorowisk i gatunków specyficznych dla danej strefy, a także zachowania ich w stanie niepogorszonym, wyznaczono obszary węzłowe. Na 46 wyznaczonych w Polsce obszarów węzłowych o znaczeniu międzynarodowym, aż 11 znajduje się na omawianym obszarze, stanowiąc 37% jego powierzchni. Obszary węzłowe o randze międzynarodowej obejmują tereny występowania skupień stanowisk gatunków uznanych za zagrożone w skali Europy. Obszary węzłowe połączone są korytarzami ekologicznymi o znaczeniu zarówno krajowym, jak i międzynarodowym.

W ujęciu fizyczno geograficznym jest to obszar, na którym zbiegają się cztery krainy (mezoregiony): Kraina Węgorapy i Garb Szeski, wchodzące w skład Pojezierza Mazurskiego oraz Puszcza Romincka i Pojezierze Zachodnio-suwalskie, należące do Pojezierza Litewskiego.

Miasto Gołdap jest centralnym ośrodkiem "Mazur Garbatych", krainy położonej między Pojezierzem Suwalsko-Augustowskim a Krainą Wielkich Jezior Mazurskich. Północną granicę miasta stanowi granica państwa, od wschodu, południa i zachodu otoczona jest przez tereny gminy Gołdap.

2.1.2. Rzeźba i budowa geologiczna

2.1.2.1. Rzeźba terenu

Obszar opracowania obejmuje trzy jednostki morfologiczne:

- wysoczyznę polodowcową
- taras nadzalewowy
- taras zalewowy rzeki Gołdapa.

Wysoczyzna polodowcowa obejmuje południową i północną część badanego terenu. Jej powierzchnia jest zróżnicowana. Teren wznosi się w kierunku południowym i mniej w kierunku północnym. Deniwelacje w obrębie wysoczyzn-

ny w części południowej dochodzą do 20 m, a w części północnej do 13 m. Taras nadzalewowy ma szerokość od kilkudziesięciu w części południowej do około 400 m w części północno-zachodniej omawianego terenu. Wysokość względna tarasu wynosi 3 -8 m nad poziomem wody w rzece.

Taras zalewowy rzeki Gołdapy ma szerokość od kilkunastu metrów w części wschodniej do 500 m w części zachodniej. W jego obrębie w części północno-wschodniej zaznaczają się obniżenia w formie zatoki mające połączenie z rzeką. Są to wyraźnie zarysowane starorzecza, przeważnie wypełnione wodą, przy brzegach zarośnięte trzciną i sitowiem.

Przez środek omawianego obszaru, z północy na południe na długości około 30 km, rozciąga się pasmo Szeskich Wzgórz, które dzieli ziemię gołdapską na dwie części. Ich największym wzniesieniem jest Szeska Góra (309 m). Na północ od tego wzniesienia w kierunku Gołdapi ciągnie się pasmo wzgórz z zalesioną Górą Rudzką (284 m), Górą Tatarską (308 m) i Piękną Górą (272 m), na wschód zaś rozciąga się obniżenie Puszczy Rominckiej. Puszcza Romincka jest terenem silnie pagórkowatym. Pomiedzy wzgórzami moren i kemów występują torfowiska. Wysokości nie przekraczają 200 m.

Cały obszar pocięty jest wałami wysokich wzgórz morenowych. Najczęściej przecinają one teren z północnego zachodu na południowy wschód. Oddzielają je dość głębokie obniżenia o takim samym przebiegu. Olbrzymie urozmaicenie wprowadzają do rzeźby terenu głębokie doliny rzeczne, z wyraźnymi stromymi zboczami.

2.1.2.2. Budowa geologiczna

Omawiany teren pod względem geologicznym zbudowany jest z utworów czwartorzędowych, a starsze podłoże stanowi kreda górna, wykształcona w postaci margli, wapieni marglistych i wapieni. Stwierdzono tu też występowanie utworów holocenijskich w postaci namulów pylastych i piaszczystych, piasków i żwirów oraz plejstocenijskich w formie drobnych i średnich piasków fluwioglacjalnych, a także glin. W obrębie tarasu zalewowego lokalnie występują torfy o miąższości 0,3-0,5 m.

Znaczna część obszaru zabudowana jest z glin zwałowych, budujących liczne

wzgórza morenowe. Wykształcone są w postaci glin brunatno-brązowych, zwięzłych w stropie i bardziej ilastych w spągu. Miąższość glin jest zmienna i waha się od 3,0 - 20,0 m. W rejonie jeziora Gołdap i wzdłuż rzeki Gołdapy, do miejscowości Boćwinka występują piaski i żwiry wodnolodowcowe sandrowe, o miąższościach przekraczających 20 m. Są to przeważnie piaski różnoziarniste, z przewagą drobnoziarnistych ze znaczną domieszką żwirów. W stropie przechodzą w żwiry z pojedynczymi głazikami. Ponadto rzeki Gołdapa i Jarka, formując swe doliny zalewowe akumulują piaski i żwiry rzeczne, o miąższości nie przekraczającej 3,0 m. Z utworów holocenijskich występują także torfy, namuły torfiaste i piaszczyste. Rejon ich występowania to ujście Jarki do jeziora Gołdap oraz dolina zalewowa Gołdapy, koło miejscowości Skocza, Kośmidry i Bałupiany.

2.1.2.3. Surowce użyteczne gminy

Najważniejszymi złożami surowców użytecznych, które znajdują się na terenie gminy Gołdap są złoża żwirów i pospółek oraz lokalnie piasków i borowiny. Główne miejsca eksploatacji żwirów i pospółek to:

- Bałupiany - Wiłkajcie, gdzie eksploatuje się rocznie około 15 000 ton kruszywa dla potrzeb wytwórni mas bitumicznych,
- Żwirownie Mazucie i Juchnajcie, o rocznym wydobyciu 2 000 ton,
- Żwirownia Niedrzwica o rocznym wydobyciu 3 000 ton
- Wronki, Kozaki.

Piasek eksploatuje się w miejscowościach: Górne, Regiele i częściowo w Niedrzwicy. Eksploatacja złóż żwirów i pospółek na terenie miasta Gołdap jest zabroniona.

Na obszarach bagien i dawnych jezior znajdują się torfy, które są jednym z nielicznych surowców odnawialnych. Do niedawna były przedmiotem bardzo intensywnej eksploatacji, stanowiły bowiem wraz z drewnem ważne źródło energii cieplnej. Pokłady torfowe mają na terenie gminy bardzo różną miąższość i zajmują powierzchnię kilkakrotnie większą od powierzchni aktualnie występujących tu zbiorników wodnych. Niektóre torfowiska zawierają oprócz zwykłych torfów energetycznych i ogrodniczych również znaczne pokłady

borowiny, czyli torfów leczniczych. Są to borowiny typu wysokiego zawierające 2,9-5,0% części nieorganicznych w suchej masie oraz borowiny typu przejściowego zawierające 5-10% części nieorganicznych w suchej masie. Największe zasoby tego surowca występują na torfowisku Mechacz Wielki w Puszczy Rominckiej, przy granicy państwa, na północny zachód od Niedrzwicy oraz koło wsi Boćwinka.

Z bagnami jako pozostałościami po zanikłych jeziorach wiąże się również występowanie kredy jeziornej, surowca przydatnego dla rolnictwa. Złoża te nie są jednak eksploatowane.

W okolicach Gołdapi stwierdzono także występowanie naturalnych złóż wód mineralnych, które mogą być wykorzystane do celów uzdrowiskowych, balneologicznych. Są to wody słone i solanki o zróżnicowanym składzie chemicznym.

Gmina Gołdap jest samowystarczalna pod względem zasobów kruszyw naturalnych, które wykorzystywane są w budownictwie i drogownictwie.

2.1.3. Wody powierzchniowe i gruntowe

2.1.3.1. Wody powierzchniowe

Ziemia gołdapska jest częścią pojezierza, występują tu więc jeziora, bagna będące pozostałością po zanikłych zbiornikach wodnych, rzeki i strumienie. Kształt sieci rzecznej, w tym kierunek spływu wód powierzchniowych, zdeterminowany jest przede wszystkim ukształtowaniem powierzchni terenu. Rozmieszczenie jezior, ich obecność lub brak w krajobrazie, związane jest nie tylko z działalnością lodowca i jego wód roztopowych, ale również z intensywnością erozji i innych procesów (m. in. obniżania się poziomu wód gruntowych), które w okresie polodowcowym przyczyniały się do zaniku tych akwenów.

Wody powierzchniowe stanowią 1,6 proc. całego obszaru ziemi gołdapskiej. Największy udział mają jeziora, rozrzucone po całym terenie, ale głównie koncentrujące się w części wschodniej.

Na terenie gminy Gołdap znajduje się 11 jezior, m.in. Gołdap, Rakówek, Wilkasy, Bitkowskie, Przerośl. Największe jest jezioro Gołdap, które ma

powierzchnię 234 ha (z tego po stronie polskiej 149 ha). Brzeg tego rynnowego jeziora jest piaszczysty, łatwo dostępny, porośnięty lasem i krzewami, dzięki temu może być wykorzystywane do celów rekreacyjnych. Północny kraniec jeziora, położony w obwodzie kaliningradzkim w Rosji jest płytki i otoczony bagnami.

Główną oś hydrograficzną gminy stanowi rzeka Gołdapa, której górny odcinek nosi nazwę Jarka. Wypływa ona ze wschodnich stoków Szeskich Wzgórz w okolicy Pogorzeli i płynąc przez Górne, Kołkowo, Jurkiszki, uchodzi do jeziora Gołdap. Dolina Jarki jest na całej długości mało wyraźna a jej dno jest zabagnione. Uchodzą do niej liczne doliny mniejszych potoków i strumieni, prowadzących wody z obszaru Szeskich Wzgórz, a szczególnie z wytopisk wód nich położonych. Z południowego krańca jeziora Gołdap wypływa rzeka Gołdapa, będąca dopływem Węgorapy. Rzeka ta nie jest uregulowana. Wcina się ona wielokrotnie w powierzchnię tarasu zalewowego i płynie kilkakrotnie zmieniając kierunek biegu i tworząc liczne meandry. Teren gminy odwadniany jest w kierunku północnym, do rzeki Pregoly.

Wody powierzchniowe charakteryzują się pewnym stopniem zanieczyszczenia, co spowodowane jest spływem powierzchniowym z pól i odprowadzaniem do rzek niewystarczająco oczyszczonych ścieków.

2.1.3.2. Wody podziemne.

W obrębie tarasu zalewowego rzeki Gołdapi występowanie poziomu wodonośnego stwierdzono na głębokości 0,8 - 2,4m poniżej lustra wody. Wykazuje on znaczne wahania w zależności od wahań wody w rzece. Ogólnie na tym terenie występują trzy piętra wodonośne:

- piętro holoceniowe - głównie w utworach rzecznych w dolinie Gołdapi, ze względu na płytkość zalegania i brak warstwy izolacyjnej wody tego poziomu narażone są na skażenie i nie odpowiadają normom;
- piętro plejstoceniowe - z kilkoma poziomami wodonośnymi na ogół dobrej jakości;
- piętro kredowe - nie jest jak dotąd wykorzystywane.

Na terenie gminy Gołdap znajduje się kilkanaście ujęć wody pitnej, w tym

jedno zlokalizowane na terenie miasta Gołdap, na tarasie zalewowym w dolinie rzeki Gołdapy. Wszystkie ujęcia czerpią wodę z poziomu plejstocénskiego. Pokład ten jest bardzo zasobny w wodę. Woda jest słabo zmineralizowana, średnio twarda, o odczynie słabozasadowym, z ponadnormatywną zawartością Mn, Fe i S. Chociaż przekroczenia norm nie są duże, stosuje się uzdatnianie wody - odmanganianie i odżelazianie. Niekorzystnym zjawiskiem jest sporadyczne występowanie w wodzie pitnej bakterii E. coli i azotanów. Ale ogólnie wody podziemne na terenie gminy są dobrej jakości i nie zawierają istotnych zanieczyszczeń pochodzenia antropogenicznego.

W związku z tendencją do zmniejszania się poboru wody ograniczenie produkcji na skutek likwidacji zakładów pracy, oszczędne gospodarowanie wodą w gospodarstwach domowych w związku z montowaniem wodomierzy) wydajność istniejących ujęć jest wystarczająca i nie przewiduje się wykonywania nowych odwiertów.

2.1.4. Klimat

Gmina Gołdap leży na pograniczu dwóch krain klimatycznych: oleckiej i sejneńskiej, wchodząc w skład dziedziny pojeziernej, klimatycznej dzielnicy mazurskiej. Ze względu na znaczne wysunięcie w kierunku północno-wschodnim tego obszaru, jak również na duże wyniesienie nad poziom morza, teren ten należy pod względem klimatycznym do najsurowszych w kraju.

Średnia temperatura roczna wynosi 5,9°C. Najzimniejszym miesiącem jest styczeń ze średnią temperaturą -4,8°C. Średnia temperatura najcieplejszego miesiąca - lipca, wynosi 17,8 °C. Okres zalegania pokrywy śnieżnej wynosi około 120 dni. Przymrozki występują do drugiej połowy maja i od połowy września (126 dni z przymrozkami w ciągu roku), co powoduje, że okres wegetacji jest krótki - wynosi około 180 dni i nie sprzyja uprawie, zwłaszcza bardziej wymagających roślin. Okres lata jest skrócony, jednakże średnie nasłonecznienie w okresie wegetacji jest na ziemi gołdapskiej znacznie wyższe niż na południu Polski, co wynika z faktu, że dzień w tym okresie jest tu o półtorej godziny dłuższy niż na południu kraju. Zimy są mroźne i dłuższe niż w Polsce centralnej i zachodniej - trwają 3,5 - 4 miesiące, mimo łagodzącego

oddziaływania obszarów leśnych i zbiorników wodnych. Zimą długość dnia w Gołdapi jest o ponad godzinę krótsza niż na południu Polski.

Średnie roczne opady wynoszą ok. 650 mm, a średnia wilgotność powietrza jest wysoka i wynosi 80 %. Maksimum opadów przypada na lipiec i sierpień. Przyczyną tego jest znaczne wyniesienie całego terenu nad poziom morza, bliskość Bałtyku oraz północno-zachodnia ekspozycja stoków pojeziernej wysoczyzny, najbardziej wystawionej na bezpośrednie oddziaływanie wilgotnych, oceanicznych mas powietrza.

Na zróżnicowanie warunków klimatu lokalnego na obszarze gminy Gołdap wpływa decydująco urozmaicona rzeźba terenu, jak też rodzaj gruntu, zaleganie wód gruntowych oraz istniejący stan zagospodarowania. Różnice klimatyczne zaznaczają się przede wszystkim w warunkach termicznych. Oziębione w porze nocnej powietrze z wyżej położonych terenów spływa grawitacyjnie do dolin i obniżeń wywołując niekorzystne zjawisko inwersji temperatury. Obszarem inwersyjnym jest dolina rzeki Gołdapy. Na intensywność tego zjawiska mają wpływ przeszkody utrudniające odpływ chłodnego powietrza - nasypy dróg i torów kolejowych biegnące w poprzek doliny, jak też zabudowa i zadrzewienia, szczególnie w jej przewężeniach. Wysoka wilgotność względna powietrza w obrębie zagłębień przy znacznych spadkach temperatury stwarza warunki do częstego występowania mgieł i przygruntowych przymrozków. Dlatego obszar doliny rzeki Gołdapy reprezentuje niekorzystne warunki klimatyczne. Tereny te można wykorzystać na cele rekreacyjne. Natomiast teren wysoczyzny pozbawiony wyżej wymienionych cech ujemnych reprezentuje na ogół dobre warunki klimatyczne i jest korzystny dla zabudowy mieszkaniowej, zwłaszcza tereny o ekspozycji południowej.

2.1.5. Gleby

Teren gminy znajduje się w całości na obszarze bielcowo-brunatnoziemnym. Dominują tu gleby wykształcone z glin, bielcowe oraz brunatne lekkie. Między nimi występują wyspowo bielice, gleby brunatne powstałe na żwirach lub ciężkie gleby wykształcone z glin lub iłów. Ze względu na dobrze rozwiniętą sieć dolin i powierzchniowych cieków wodnych, występują również gleby,

powstałe przy obecności nadmiaru wody. W dolinie Gołdapy występują więc czarne ziemie pobagienne, rozwinięte na tortach, wypełniających podmokłe dno doliny. W zagłębieniach pozostałych po zanikłych jeziorach i oczkach wytopiskowych często spotyka się również gleby tortowe.

2.1.6. Szata roślinna

Dzięki czystemu środowisku naturalnemu oraz wielu walorom przyrodniczo krajobrazowym gmina Gołdap to jeden z atrakcyjniejszych w województwie obszarów turystycznych. Na jej terenie występują duże kompleksy leśne, dające 31 % lesistości. Kompleksy te stanowią: Puszcza Romincka z kilkoma rezerwatami przyrodniczymi, lasy pokrywające Szeskie Wzgórza, fragmenty Puszczy Boreckiej i Lasów Skaliskich. Pod względem gatunkowym są to głównie lasy iglaste (70% lasów stanowią sosna, modrzew, świerk), w wieku najczęściej 21 - 60 lat. Stosunkowo duży procent powierzchni (10%) zajmują drzewa najstarsze - powyżej 100 lat. Ze względu na sanatoryjno wypoczynkowy charakter miasta Gołdap wskazana jest ochrona starodrzewu w całej gminie.

Stan sanitarny lasów można uznać za zadowalający. Nie obserwuje się znaczących uszkodzeń drzewostanów na skutek gazów i pyłów emitowanych przez zakłady przemysłowe. Populacje szkodliwych owadów zostały opanowane chociaż co kilka lat stanowią poważny problem w litych drzewostanach sosnowych. Największe zagrożenie lasów stanowią czynniki antropogeniczne.

W 1994 r. powstała koncepcja kompleksowej ochrony zasobów leśnych wyznaczonych na obszarze Zielonych Płuc Polski, tzw. Leśnych Kompleksów Promocyjnych (LKP). Głównym celem tworzenia LKP jest prowadzenie gospodarki leśnej zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju.

Parki i zieleńce stanowiące w granicach miasta Gołdap zieleń miejską zajmują powierzchnię około 30 ha. Zieleń jest także podstawowym elementem zagospodarowania osiedli mieszkaniowych, jako zieleń wewnątrzblokowa. Ogrody działkowe, zlokalizowane w dolinie Gołdapy oraz w południowej części miasta mają powierzchnię ok. 12 ha. Lasy zajmują w granicach administra-

cyjnych miasta powierzchnię 428 ha i są stopniowo przekształcane w parki leśne. Enklawą zieleni jest także cmentarz komunalny przy ul. Gumbińskiej.

Tabela nr 3.

Pomniki przyrody na terenie miasta i gminy Gołdap

Lp.	Nr rej.	Opis przedmiotu ochrony	miejsowość	lokalizacja
1.	68	Modrzew Wymiary: obwód: 3,7 m wysokość: 20 m	Bronisze	Przy zabudowaniach, na górze
2.	103	Dąb Wymiary: obwód: 2,85 m wysokość: 26 m	Miasto Gołdap	ul. Tatyży 2
3.	104	Lipy, 3 szt. Wymiary: obwód: 2,45 m; 1,75 m; 2,3 m wysokość: 24 m; 25 m; 21 m	Juchnajcie	Przy zabudowaniach p. W. Moraz
4.	105	Klon Wymiary: obwód: 3,05 m wysokość: 19 m	Juchnajcie	Przy zabudowaniach p. M. Michna
5.	106	Dąb Wymiary: obwód: 3,20 m wysokość: 23 m	Miasto Gołdap	Ul. Pionierska
6.	107	Dąb Wymiary: obwód: 3,80 m wysokość: 24,5 m	Miasto Gołdap	Plac Zwycięstwa
7.		Wiąz polny Wymiary: obwód: 2,40 m wysokość: 21 m	Miasto Gołdap	Ul. Wojska Polskiego, w okolicy Szkoły Podstawowej nr 4.
8.		Wiąz polny Wymiary: obwód: 2,42 m wysokość: 22 m	Miasto Gołdap	Ul. Wojska Polskiego, w okolicy Szkoły Podstawowej nr 4.
9.		Jesion wyniosły Wymiary: obwód: 2,30 m wysokość: 19m	Miasto Gołdap	Ul. Wojska Polskiego, w okolicy Internatu L.O.
10.		Klon pospolity Wymiary: obwód: 2,80 m wysokość: 25 m	Miasto Gołdap	Ul. Wolności
11.	67	Głaz narzutowy Wymiary: obwód: 12,70 m, Długość: 4,5m; wysokość: 1,4 m	Nasuty	Nadl. Olecko, oddz. 92 I.

2.1.7. Stan środowiska i zagrożenia środowiskowe

- **Stan czystości powietrza**

W licznych analizach ocenach warunków środowiskowych i infrastrukturalnych Gołdapi stwierdzono, między innymi, że stan sanitarno-higieniczny powietrza należy uznać za rewelacyjny. Przeprowadzone przez Wojewódzką Stację Sanitarno-Epidemiologiczną badania powietrza atmosferycznego w okresie od 1.03.1995 do 8.06.1995 roku na zawartość dwutlenku azotu, dwutlenku siarki, stężenia pyłu oraz miesięcznego opadu pyłu wykazały, że w centrum dzielnicy uzdrowskiej - ośrodek Wita I - opad pyłu wynosi 3,4 t/km²/rok; na terenie potencjalnej bazy łóżkowej leczenia ambulatoryjnego przy ul. 1 Maja opad pyłu wynosi 4,3 t/km²/rok, zaś w centrum miasta opad wynosi 15 t/km²/rok. Należy zaznaczyć, że NOS (najwyższe dopuszczalne stężenie) dla terenów specjalnie chronionych, m.in. dla uzdrowisk wynosi 40 ton/km²/rok. Żadne z istniejących uzdrowisk i uzdrowisk w rozwoju nie może poszczycić się takimi wynikami jak Gołdap.

- **Hałas, wibracje, pole elektromagnetyczne**

Miasto i Gmina Gołdap posiada opracowany w 1997 roku przez Państwową Inspekcję Ochrony Środowiska "Plan akustyczny głównych tras komunikacyjnych miasta Gołdapi". Opracowanie to obejmuje swym zakresem wpływ hałasu samochodowego głównych tras komunikacyjnych na klimat akustyczny położonych wzdłuż nich terenów chronionych. Pomiary wykazały przekroczenia wartości dopuszczalnych we wszystkich punktach pomiarowych na ogólnym odcinku 6,98 km długości ulic objętych badaniami.

Tabela nr 4.

Procentowy udział liczby punktów pomiarowych, w których stwierdzono przekroczenia wartości dopuszczalnych

	Wielkość przekroczeń poziomu LAeq dop (dB)			
	10-15	15-20	20-25	25-30
Liczba punktów pomiarowych	8	6	3	2
Udziały procentowe (%)	42	31	16	11

Źródło: Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Suwałkach.

Tabela nr 5.

Procentowy udział długości ulic, przy których stwierdzono przekroczenia wartości dopuszczalnych

	Wielkość przekroczeń poziomu LAeq dop (dB)			
	10-15	15-20	20-25	25-30
Długość ulic (km)	3,15	2,86	0,32	0,65
Udziały procentowe (%)	45,13	40,97	4,58	9,32

Źródło: Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Suwałkach.

W chwili obecnej, w układzie komunikacyjnym Gołdapi dominują ulice o poziomach dźwięku z przedziału 60-65 dB. (zaznaczone w opracowaniu graficznym kolorem szarym). Najwyższą emisję hałasu komunikacyjnego zarejestrowano w centralnej części miasta - u zbiegu ulicy Królewieckiej i Lipowej oraz na południowym odcinku ulicy Mazurskiej (kolor biskupi w opracowaniu graficznym).

Strefa ulic z poziomem emisji hałasu komunikacyjnego rzędu 70-75 dB (i wyższe), w momencie uruchomienia przejścia granicznego (towarowego) Gusiew-Gołdap, rozszerzy się na centralną część miasta (ulice: Mazurska, Dolna, Królewiecka) i zmieni obraz klimatu akustycznego w mieście. Wprowadzenie ciężkiego ruchu tranzytowego do centralnej części miasta w dwojaki sposób wpłynie na wzrost parametrów hałasu komunikacyjnego: wzrośnie emisja hałasu wraz ze wzrostem strumienia pojazdów ciężkich (zjawisko pierwotne), który zdominuje dotychczasową organizację ruchu centralnej części układu komunikacyjnego Gołdapi (zjawisko wtórne) - będą poważne kłopoty z przedostaniem się z bocznych ulic do centrum miasta.

- **Przekształcenia powierzchni ziemi**

Przekształcenia powierzchni Ziemi następują głównie poprzez erozję, prowadzącą do przeobrażeń pokrywy glebowej oraz zmian rzeźby terenu. Procesy erozji wodnej występują w największym stopniu na obszarach pagórkowatych, na terenach gruntów ornych. Powodują wymywanie próchnicznej warstwy gleby i obniżają w ten sposób jej produktywność. Nasilenie zjawiska erozji następuje przy silnych wiatrach a także przy częstych

ociepleniach w ciągu zimy - topniejąca pokrywa śnieżna przyspiesza wymywanie gleby ze stromych stoków. Niekorzystny wpływ erozji minimalizowany jest na terenach trwałych użytków zielonych, pasach zadrzewień i lasów. Eksploatacja surowców mineralnych, głównie złóż kruszywa naturalnego, niesie ze sobą zagrożenie przekształcenia powierzchni ziemi, lokalnej zmiany stosunków wodnych a także znacznych przeobrażeń krajobrazu .

- **Zagrożenia wód powierzchniowych i podziemnych**

Zasadniczym zagrożeniem dla wód powierzchniowych jest emisja zanieczyszczeń, powodująca stałe pogarszanie się ich stanu. Źródła emisji zanieczyszczeń ogólnie można podzielić na:

1. punktowe - ścieki wprowadzane bezpośrednio do odbiorników: cieków i wód stojących. Największym punktowym źródłem zanieczyszczeń jest Miejska Oczyszczalnia Ścieków w Gołdapi. Odbiornikiem ścieków jest rzeka Gołdapa. Rzeka jest zanieczyszczana również ściekami z mniejszych oczyszczalni bezpośrednio, bądź pośrednio poprzez rowy melioracyjne i mniejsze cieki, do których odprowadzane są ścieki w: Kozakach, Niedrzwicy, Wronkach, Boćwinie. Źle oczyszczone ścieki odprowadzane są również z oczyszczalni w Galwecicach - do rowu melioracyjnego a następnie do rzeki Jarki.
2. rozproszone - ścieki odprowadzane z terenów nie skanalizowanych i nie posiadających oczyszczalni, ich ilość wzrasta wraz z ilością jednostek osadniczych zwodociągowanych, ale nie mających kanalizacji. Są one również zagrożeniem dla jakości wód podziemnych. W gminie Gołdap ścieki bytowo-gospodarcze są w większości gromadzone w szambach, często nieszczelnych, czasem połączonych z rowami melioracyjnymi. Trafiają w ten sposób do wód powierzchniowych, a także stanowią zagrożenie dla wód podziemnych. Szczególne zagrożenie stanowią zbiorniki do gromadzenia ścieków przy budynkach wielorodzinnych po byłych PGR-ach, zlokalizowane w miejscowościach: Grabowo, Różyńsk, Kośmidry.
3. obszarowe - zanieczyszczenia przedostające się ze zlewni w związku z procesami infiltracji, spływu powierzchniowego, erozji wietrznej i wodnej. Na

wielkość dopływu zasadniczy wpływ mają: ukształtowanie terenu, sposób zagospodarowania zlewni, intensywność nawożenia użytków rolnych, warunki geologiczne i meteorologiczne. W gminie Gołdap występują na terenach pagórkowatych, o dość stromych zboczach, użytkowanych rolniczo a jednocześnie o dużych spływach powierzchniowych. Stanowią je głównie azot i fosfor - związki biogenne pochodzące z nawozów sztucznych i naturalnych, przy czym większa jest koncentracja azotu, ponieważ fosfor jest lepiej wiązany przez kompleks sorpcyjny gleb. Generalnie najmniejszy spływ tego typu zanieczyszczeń obserwuje się z terenów leśnych.

4. liniowe - pochodzące z otoczenia dróg i torowisk, przedostające się z wodami deszczowymi i roztopowymi. Przez teren gminy przebiegają drogi o dużym natężeniu ruchu kołowego, stanowiące potencjalne zagrożenie.

2.2. Uwarunkowania realizacji rozwoju przestrzennego miasta i gminy wynikające z funkcjonowania środowiska przyrodniczego.

W celu uzyskania poprawy warunków przyrodniczych w obrębie gminy należy podjąć działania dwukierunkowo:

- chronić przed degradacją istniejące zasoby przyrodnicze
- likwidować istniejące zagrożenia

Zwiększenie przestrzeni budowlanej uwarunkowane jest ochroną walorów zasobów środowiska przyrodniczego, konieczna zatem jest:

- czynna ochrona najcenniejszych zasobów środowiska przyrodniczego, poprzez przestrzeganie zakazów i nakazów, obowiązujących w obrębie: rezerwatów, Parku Krajobrazowego Puszczy Rominckiej, zespołów przyrodniczo-krajobrazowych, Obszarów Chronionego Krajobrazu, stref ochrony uzdrowiskowej;
- ochrona krajobrazu, w szczególności rzeźby terenu zagłębień wytopiskowych, pagórków i wzgórz morenowych, rynien subglacialnych i dolin rzecznych;

- ochrona korytarzy i sięgaczy ekologicznych, stanowiących łączniki pomiędzy poszczególnymi elementami systemu przyrodniczego - dotyczy to w szczególności dolin rzek Gołdapa i Jarka;
- ochrona areału gleb wyższej jakości przed zmniejszaniem zmianą przeznaczenia na nierolnicze, z wyjątkiem dolesień; użytków rolnych przed rozproszoną urbanizacją;
- ochrona areału gruntów leśnych przed zmniejszaniem i przeznaczaniem na inne cele;
- ochrona wód powierzchniowych - rzek i jezior oraz stref wokół nich;
- ochrona wód gruntowych przed zanieczyszczeniem;
- ochrona wód i gleb przed niekontrolowanym zanieczyszczeniem ściekami bytowymi i rolniczymi,
- ochrona cennej roślinności, szczególnie gatunków rzadkich lub zagrożonych wyginięciem, zbiorowisk leśnych i torfowiskowych oraz zadrzewień śródpolnych;
- całkowita ochrona pomników przyrody (tabela nr 3) wraz z ich najbliższym otoczeniem;
- rekultywacja nieczynnych wyrobisk;

Poprawa warunków zamieszkania i wypoczynku warunkowana jest potrzebą likwidowania lub przynajmniej minimalizowania zagrożeń dla środowiska naturalnego. W tym celu należy:

- chronić atmosferę poprzez:
 - zamianę kotłowni lokalnych opalanych węglem na kotłownie zasilane paliwami ekologicznymi - przyczyni się to do jeszcze większego ograniczenia emisji gazów do atmosfery zwłaszcza w okresie zimowym;
 - stosowanie nowoczesnych technologii i skutecznych filtrów oczyszczających gazy odprowadzane do atmosfery przez zakłady przemysłowe;
- poprawiać klimat akustyczny poprzez:
 - wprowadzanie wysokiej zieleni izolacyjnej i ekranów przeciwhałasowych, zwłaszcza wzdłuż ciągów drogowych o szczególnie wysokim natężeniu ruchu;

- modernizację i utrzymywanie w dobrym stanie technicznym nawierzchni dróg;
- budowę obwodnicy miejskiej;
- zmniejszanie hałasu powodowanego przez zakłady rzemieślnicze (wykluczanie hałaśliwego rzemiosła i zakaz lokalizacji nowych tego typu zakładów w strefach mieszkaniowych i na obszarach chronionych);
- poprawiać czystość wód otwartych poprzez:
 - obejmowanie coraz większej ilości gospodarstw i zakładów produkcyjnych systemem kanalizacji, co spowoduje likwidację dużej ilości szamb;
 - wprowadzenie zakazu stosowania chemicznych środków ochrony roślin na terenach spływu wód roztopowych do dolin rzecznych;
 - przestrzeganie zakazów obowiązujących w strefach ochronnych wokół jezior i rzek;
- zmniejszać ilości odpadów poprzez:
 - segregację u źródła, selektywną zbiórkę i recykling odpadów, co pozwoli na zmniejszenie o ok. 30% objętości śmieci trafiających na wysypiska.

3. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z FUNKCJONOWANIA ŚRODOWISKA KULTUROWEGO

3.1. Charakterystyka istniejących zasobów dziedzictwa kulturowego miasta i gminy Gołdap

3.1.1. Początki osadnictwa na ziemi gołdapskiej ²

W warunkach ostatniego zlodowacenia nie mogły w okolicach Gołdapi egzystować jakiegokolwiek rozwinięte formy życia. Maksimum transgresji lodowca nastąpiło około 18 tysięcy lat przed naszą erą. Stopniowe ocieplanie się klimatu spowodowało, że w XII tysiącleciu p.n.e. rozwinęła się tu roślinność tundrowa i pojawiła się zwierzyna, za którą przywędrował człowiek.

Gospodarka ówczesnych grup ludzkich, zamieszkujących tundrową strefę Niżu Europejskiego, polegała na eksploatacji środowiska naturalnego: łowiectwie, zbieractwie i - w niewielkim stopniu - rybołówstwie. W późnym paleolicie

² Opracowano na podstawie: "Gołdap i okolice", praca zbiorowa pod redakcją Janusza Kopciała,

zamieszkiwano jedno- lub kilkuształasowe obozowiska o charakterze sezonowym, gdyż ten rodzaj gospodarki zmuszał do ciągłego przemieszczania się. Zasadniczą rolę odgrywało polowanie na renifery, z zastosowaniem łuku, oszczepu lub harpuna. Dzięki temu gatunkowi możliwa była egzystencja w trudnych warunkach klimatu subarktycznego. Mięso stanowiło podstawowe źródło pożywienia; skóry, ścięgna i jelita wykorzystywano do sporządzania odzieży i pokryć namiotów; z kości i rogów wykonywano broń i narzędzia. Nieprzypadkowo najstarszym śladem działalności ludzkiej w rejonie Gołdapi jest fragment poroża renifera z nacięciami wykonanymi krzemiennym narzędziem, wydobyty z warstwy torfu w okolicach wsi Siedlisko. Kompleks obozowisk datowanych na schyłek epoki lodowej odkryto w samej Gołdapi.

Na podstawie bardzo skąpych źródeł archeologicznych nie sposób ustalić, do jakiej grupy etnicznej należeli ludzie zamieszkujący w epoce kamienia ziemie Polski północno-wschodniej. Możliwe jest jedynie wydzielenie kultur archeologicznych, czyli zbliżonych do siebie zespołów znalezisk, świadczących o bliskich relacjach i związkach kulturowych ludzi, którzy się nimi posługiwali, zamieszkując terytorium o określonych granicach. Przynależność kulturowa najstarszych znalezisk jest problematyczna. Na podstawie pewnych przesłanek zalicza się je do kultury hamburskiej, zajmującej znaczne tereny Niżu Europejskiego w XII i XI tysiącleciu p.n.e. Znacznie liczniejsze zabytki pochodzą z dwóch następnych tysiącleci; wiąże się je z kręgiem kultur z liściakami (nazwa pochodzi od krzemiennych grotów strzał o charakterystycznym kształcie, zbliżonym do liścia wierzby), a zwłaszcza z kulturą świderską, która w IX tysiącleciu p.n.e. zajmowała ogromny obszar pomiędzy Bałtykiem i Karpatami, sięgając zarazem od dorzecza Odry po Prypeć. Około 8300 lat p.n.e. zakończyło się ostatnie zlodowacenie. Miejsce tundry i laso-tundry zajęła tajga, która około 6000 lat p.n.e. ustąpiła lasom mieszanym. Ciepleszy klimat i zmiana formacji roślinnych spowodowały zanik niektórych zimnolubnych gatunków zwierząt. Zamiast nich pojawiła się fauna leśna. Obfitość pożywienia umożliwiła przejście na półosiadły tryb życia

spowodowała pewien przyrost demograficzny. Znalazło to odzwierciedlenie w zagęszczeniu osadnictwa. W rejonie Gołdapi odkryto tylko cztery stanowiska archeologiczne datowane na późny paleolit, a na mezolit - już siedemnaście. Najciekawsze obozowisko mezolityczne na terenie gminy odkryto w Bałupianach. We wczesnym holocenie, w okresie preborealnym i borealnym (VIII tysiąclecie p.n.e.), ziemie północno-wschodniej Polski zamieszkiwali wciąż jeszcze sukcesorzy łowców reniferów, którzy zaadaptowali się do życia w warunkach leśnych (kultura poświderska). Na przełomie VIII i VII tysiąclecia ze wschodu przywędrowały tu plemiona posługujące się odmiennym zestawem narzędzi, od dawna nastawione na eksploatację lasów i rybołówstwo. Po zasymilowaniu się z "autochtonami" stworzyli oni nowy lud, nazywany kręgiem kultur strefy leśnej lub kundajskim kręgiem kulturowym, który zajmował ogromne przestrzenie - od dorzecza górnej Wołgi po ziemie wschodniej Polski i od Skandynawii po dorzecze Bugu. W okolicach Gołdapi natrafiono na ślady dwóch kultur należących do tego kręgu - niemeńskiej i narvskiej. Znalezione też zabytki świadczące o penetracji tej strefy przez grupy kultury janisławickiej, przybyłe z ziem środkowej Polski.

Urozmaicony i bogaty w naturalne źródła pożywienia obszar pojezierzy nie zmuszał do poszukiwania nowych sposobów gospodarowania. Zamieszkiwały go nadal plemiona kultur niemeńskiej i narvskiej, których egzystencja opierała się na eksploatacji środowiska naturalnego.

W całym kręgu kultur strefy leśnej w IV tysiącleciu rozpowszechniła się umiejętność wytwarzania i wypalania ceramiki - pojawiły się duże naczynia gliniane o charakterystycznych ostrych, stożkowatych dnach, często bogato zdobione. Bardziej dyskusyjne jest pochodzenie gładzonych siekieriek krzemiennych (np. ze Skajzgir, gm. Dubeninki) i kamiennych toporów bojowych z przewierconym otworem, takich jak znaleziony w Głazejewie (gm. Gołdap). Trudno rozstrzygnąć, czy pozostawili je w okolicach Gołdapi neolityczni rolnicy przybyli z południa, od III tysiąclecia penetrujący tę strefę w poszukiwaniu nowych ziem pod uprawę; czy też posługiwali się nimi autochtoni, którzy weszli w ich posiadanie drogą wymiany handlowej.

Okolo 1800 lat p.n.e. rozpoczęła się na ziemiach polskich epoka brązu, nazwana tak od stopu miedzi i cyny, który zrewolucjonizował wytwarzanie broni, ozdób i narzędzi. Wynalazek ten na Mazury trafił z opóźnieniem, gdyż zamieszkiwały je nadal ludy o tradycjach neolitycznych, a może nawet mezolitycznych. Zauważa się tu co prawda wpływy kultury kurhanów sambijskich, trzcinieckiej, a później łużyckiej (cmentarzysko ciałopalne warmińsko-mazurskiej grupy kultury łużyckiej w Rapie, gm. Banie Mazurskie), jednak wątpliwe jest, by żyjące tu ludy uległy głębszym przemianom społecznym, typowym dla epoki brązu. Znajdowane na ziemi gołdapskiej przedmioty wykonane z brązu, takie jak grot oszczepu z Gołdapi czy siekierka z Grunajek (gm. Banie Mazurskie), wykonane zostały w odległych warsztatach odlewniczych. Miały one niewątpliwie ogromną wartość i niewielu członków zamieszkujących tu plemion mogło sobie na nie pozwolić.

Zasadniczy przełom w dziejach ludów zamieszkujących Ziemię północno-wschodniej Polski nastąpił w połowie I tysiąclecia p.n.e. Dopiero wówczas na szeroką skalę upowszechniło się rolnictwo. Sieć osadnicza w stosunku do poprzedniego okresu uległa zagęszczeniu. Pojawiły się bardzo charakterystyczne osiedla obronne: otoczone wałami i palisadami warownie na trudno dostępnych wzniesieniach oraz osady nawodne. Ludność zamieszkująca Krainę Wielkich Jezior Mazurskich, Pojezierze Ełckie i okolice dzisiejszej Gołdapi w drugiej połowie I tysiąclecia p.n.e. określa się mianem kultury kurhanów zachodniobałtyjskich. Nazwa ta pochodzi od formy grobów, w których umieszczano popielnice ze szczątkami zmarłych, spalonych uprzednio na stosie. Zgodnie z obowiązującym wówczas rytuałem pogrzebowym, wraz ze zmarłym grzebano w kurhanach dary grobowe: broń, ozdoby i narzędzia wykonane z brązu, żelaza, kości i rogu, a także naczynia gliniane, zapewne wypełnione pożywieniem i napojami. Na podstawie źródeł archeologicznych i językoznawczych, ówczesnych mieszkańców tych ziem identyfikuje się z zachodnim odłamek Bałtów, indoeuropejskiego ludu, należącego do bałtosłowiańskiej wspólnoty językowej, który tu przywędrował z pierwotnych siedzib w dorzeczu Dniepru, Oki i Prypieci.

Na przełomie er w dziejach tej części Europy zaszły kolejne poważne zmiany. Wzrost potęgi i bogactwa starożytnego Rzymu u schyłku republiki i ekspansja Cesarstwa Rzymskiego wywierały znaczący wpływ nawet na tak odległe terytoria jak ziemie Bałtów. Zapotrzebowanie na bursztyn, futra i inne dobra natury spowodowały powstanie szlaków bursztynowych. Dzięki kontaktom handlowym zaczęły docierać na obszar od Karpat po Bałtyk doskonałe wyroby rzymskich rzemieślników, powstawały tu ich lokalne naśladownictwa, przejmowano też wiele ważnych zdobyczy cywilizacyjnych.

Jakkolwiek w rejonie Gołdapi nie natrafiono dotychczas na ślady kultury bogaczewskiej z I wieku naszej ery (zachodniobałtyjskiej wspólnoty zamieszkującej Krainę Wielkich Jezior Mazurskich), można sądzić, że penetrowała ona i dorzecze Gołdapy, gdyż duże skupienie stanowisk należących do tej kultury znajdowało się w bezpośrednim sąsiedztwie, wokół Węgorzewa. Na przełomie I i II wieku naszej ery istniało już kurhanowe cmentarzysko grobów ciałopalnych w Okrasinie (gm. Gołdap). Sto lat później rozpoczął się niezmiernie ważny okres w dziejach zasiedlenia tych ziem. W dorzeczu Gołdapy powstało wówczas centrum osadnicze ludności należącej do zachodniobałtyjskiego kręgu kulturowego. Wywodziła się ona z "mazurskiej" kultury bogaczewskiej, z biegiem lat ulegała jednak coraz silniejszym wpływom idącym z Półwyspu Sambijskiego z Suwalszczyzny. Znajduje to odzwierciedlenie w stylistyce przedmiotów metalowych i naczyń glinianych. Efektem postępu cywilizacyjnego był znaczny przyrost demograficzny. Świadczy o tym pokaźna liczba osad datowanych na późny okres rzymski (III- IV w. n. e.). Odkryto je między innymi w Niedrzwicy, Juchnajciach, Rostku. Z tego okresu pochodzą cmentarzyska z bogato wyposażonymi grobami ciałopalnymi (Boćwinka, Gąsewo, Grodzisko, Grunajki, Nowa Boćwinka). Dzięki licznym źródłom można odtworzyć sposób życia ówczesnych mieszkańców tych ziem. Utrzymywali się oni prawie wyłącznie z rolnictwa (uprawiali m.in. pszenicę, jęczmień, owies, groch, bób) i hodowli, głównie bydła i owiec, a także niewielkich koni spokrewnionych z tarpanami. Wsie nie były zbyt rozległe; często wręcz były to zabudowania jednodworcze.

Wylesione tereny zajmowały wówczas zaledwie 5-7 % powierzchni gruntów; były to więc jakby wysepki otoczone nieprzebytą puszczą. Osady lokalizowano nad wodą, na brzegach jezior, rzek, strumieni, w miejscach dobrze nasłonecznionych i osłoniętych od wiatru. Solidne drewniane domostwa dzielono nieraz na kilka pomieszczeń. Do ogrzewania służyły otwarte paleniska lub lepienie z gliny piece. Pod podłogą lub na zewnątrz budynku drążono jamy służące do przechowywania żywności. Z bagien wydobywano rudę darniową, z której w dymarkach wytapiano żelazo. W późnym okresie rzymskim rozpowszechniła się również umiejętność wytopu szkła, z którego sporządzano kolorowe paciorki.

W okresie wędrówek ludów (od połowy IV do końca VI w.) wygasły kontakty z Cesarstwem Zachodniorzymskim. Powszechne w całej niemal Europie migracje w nieznacznym tylko stopniu objęły ziemie zamieszkałe przez Bałtów Zachodnich. W okolicach Gołdapi zamieszkiwały nadal te same plemiona, czego świadectwem jest nieprzerwane użytkowanie osad i cmentarzysk. Jakkolwiek wzmościły się wpływy z terenu Suwalszczyzny, gdzie ukształtowała się tzw. grupa prudziska, tutejsza ludność kultywowała dawne obyczaje.

Rys. 1. Ważniejsze stanowiska archeologiczne ziemi gołdapskiej, wg J. Siemaszko

1.Babki, 2.Bałupiany, 3.Boćwinka, 4.Gąsewo, 5.Głazajewo, 6.Gołdap,
7.Grodzisko, 8.Grunajki, 9.Jabłońskie, 10.Juchnajcie, 11.Kociołki, 12.Kolniszki,
13.Maciejowięta, 14.Marcinowo, 15.Niedrzwica, 16.Nowa Boćwinka, 17.Okasin,
18.Orliniec, 19.Pietrasze, 20.Rapa, 21.Rostek, 22.sapałówka, 23.Siedlisko,
24.Skajzgiry, 25.Żytkiejmy

We wczesnym średniowieczu okolice Gołdapi stanowiły prawdopodobnie pogranicze prusko-jaćwieskie. Liczne publikacje archeologiczne mówią o jaćwieskim osadnictwie wokół potężnych grodów w Grodzisku (gm. Banie Mazurskie) i Rostku koło Gołdapi.

Przemiany społeczne, ukształtowanie się ustroju feudalnego we wczesnym średniowieczu nie ominęło i ziem bałtyjskich. Wykształciła się na nich grupa możnowładców decydujących o losach swych współrodaków. Znalazło to odzwierciedlenie w systemie organizacji sieci osadniczej. Rolę centrów zaczęły odgrywać grody obronne wznoszone na szczytach wzgórz, o czym świadczą zachowane do dziś obiekty w Grodzisku (gm. Banie Mazurskie), Bałupianach i Rostku (gm. Gołdap), Orlińcu (gm. Dubeninki). Z jednej strony były to siedziby możnowładców, z drugiej zaś - warowne twierdze, w których chroniono się w razie zagrożenia. Część z nich nigdy nie była zamieszкана, jak na przykład grodzisko w Rostku, całkowicie pozbawione śladów użytkowania. Wokół grodów rozwijała się gęsta sieć niewielkich zazwyczaj wsi, składających się z kilku do kilkunastu zabudowań.

Plemiona pruskie i jaćwieskie nie zdołały nigdy stworzyć jednolitego państwa, nie mogły więc opierać się skutecznie najazdom, które położyły kres ich istnieniu. Nie bez znaczenia było również uporczywe trwanie przy wierzeniach pogańskich. Choć głównym zajęciem Bałtów Zachodnich było rolnictwo, w celu wzbogacenia się i zdobycia niewolników do pracy, urządzali oni najazdy na ziemie sąsiadów, docierając nieraz bardzo daleko, aż do Małopolski. Sąsiedztwo to stało się bardzo uciążliwe dla Rusi i osłabionej rozdrobnieniem dzielnicowym Polski. Akcje odwetowe ze strony książąt mazowieckich nie dały oczekiwanych rezultatów. Wezwano na pomoc zakon krzyżacki, który przystąpił do systematycznego podboju ziem zachodniobałtyjskich. Ostateczny kres suwerennego istnienia plemion pruskich i jaćwieskich nastąpił po upadku powstania jaćwieskiego w 1283 roku. Wschodnie Mazury uległy częściowemu wyludnieniu. Nie można jednak mówić o pustce osadniczej, jak powszechnie do niedawna uważano. Wbrew pozorom Krzyżacy nie dążyli do całkowitej eksterminacji ludności, często ograniczając się do przesiedlenia miejscowych

feudałów. Czytelne w materiale archeologicznym stosunkowo liczne ślady osadnictwa z XIV i XV wieku wskazują, że część mieszkańców tych ziem przetrwała aż do czasów kolonizacji wschodnich Mazur w drugiej połowie XVI wieku. Wtedy zapewne epigoni dawnych Prusów i Jaćwingów ulegli ostatecznej akulturacji w środowisku osadników wywodzących się z Polski, Niemiec i Litwy.

W okolicach dzisiejszego miasta Gołdap stykały się granice krain zamieszkałych przez plemiona pruskie Galindów i Nadrowów oraz plemiona Jaćwingów. Na terenie Szeskich Wzgórz i Puszczy Boreckiej rozciągały się włości jaćwieskiego plemienia Kymenow; od Wiżajn po Puszcę Romincką - włości plemienia Weyze; od Mieruniszek po Gołdap - tereny plemienia Meruniska. Walki z Prusami i Jaćwingami prowadzili Polacy, Rusini, a od połowy XIII wieku ich podbój rozpoczęli Krzyżacy. Przyjmuje się, że w 1283 roku podbój tych ziem został zakończony zdobyciem przez Krzyżaków włości plemienia Kymenow. Tereny nad Gołdapą zostały wyludnione na blisko 250 lat. Wchodziły odtąd w skład państwa krzyżackiego i w większości podlegały komturowi w Królewcu, pełniącemu także funkcję wielkiego marszałka, a od 1457 roku - wielkiego mistrza Zakonu. Krzyżacy nie prowadzili tu przez długi czas (aż do XVI wieku) akcji osadniczej, traktowali bowiem ten obszar jako szeroki pas leśnej granicy, zabezpieczający przed sąsiadami: Wielkim Księstwem Litewskim i Królestwem Polskim. Jedynymi stałymi mieszkańcami terenów nad Gołdapą byli rybacy, myśliwi i bartnicy.-

W 1422 roku, na mocy traktatu melneńskiego, wyznaczony został przebieg granicy między państwem krzyżackim a Litwą i Polską. Granice trzech państw zbiegały się kilka kilometrów na południe od Jeziora Wisztynieckiego, w odległości 30 kilometrów na wschód od późniejszego miasta Gołdap. Wytyczona wówczas granica przetrwała, z niewielkimi zmianami, setki lat.

Nic nie zmieniły w położeniu ziem nad Gołdapą wojny toczone przez Zakon w XV wieku, w tym wojna trzynastoletnia i pokój toruński w 1466 roku, wprowadzający zależność lenną państwa krzyżackiego od Polski. Dopiero od przekształcenia w 1525 roku państwa zakonnego w Prusy Książęce, świeckie

państwo protestanckie, rozpoczął się okres intensywnego zasiedlania nie zagospodarowanych dotąd terenów.

Prusy Książęce zajmowały obszar 38.500 km kw. Administracyjnie dzieliły się na trzy okręgi: Sambię, Natangię i Górne Prusy. Okręgi dzieliły się na starostwa, te na gminy miejskie i wiejskie. Przeobrażone państwo stanęło przed koniecznością odbudowy kraju zniszczonego wojną lat 1519-1521. Sprzyjała temu dobra koniunktura rolna i ogromne możliwości kolonizacji terenów pokrytych jeszcze niemal całkowicie lasami, zwłaszcza w Sambii, w dorzeczu Węgorapy i Pregoly oraz wzdłuż granicy z Litwą i Polską. Właśnie te obszary objęła w XVI wieku intensywna akcja osadnicza, prowadzona przez ludność osiadłą na terenach Prus Książęcych, wcześniej już zagospodarowanych w ramach kolonizacji mazurskiej.

Postępy kolonizacji wiejskiej spowodowały konieczność stworzenia lokalnych ośrodków wymiany i zaopatrzenia w artykuły rzemieślnicze. Powstające miasta, w przeciwieństwie do wsi, miały zazwyczaj skład etniczny z przewagą Niemców, a językiem urzędowym był w nich niemiecki. Pierwszym ośrodkiem, który otrzymał prawa miejskie w Prusach Książęcych (1552 r.) była Tylża (*Tilsit*, obecnie Sowietk). Kolejne lokacje nastąpiły w strefie Krainy Wielkich Jezior Mazurskich i na wschód od nich. Najwcześniej, bo w 1560 roku, status miasta otrzymała na tym terenie Margrabowa (Olecko), następnie Gołdap (1570 r.) i Węgorzewo (Angerburg, w 1571 r.). Miasta lokowane były na prawie chełmińskim. Wszystkie, z wyjątkiem Gołdapi, rozwijały się z osad targowych, istniejących obok dawnych zamków krzyżackich.

Działalność osadnicza prowadzona była - pod nadzorem księcia Albrechta – przez starostów odpowiedzialnych za rozwój gospodarczy swych jednostek administracyjnych. Okolice Gołdapi stały się więc terenem kolonizacji prowadzonej przez starostów: wystruckiego i węgorzewskiego. Pierwszą osadą nad rzeką Gołdapą był założony w 1524 roku dwór Wróbel, podporządkowany staroście węgorzewskiemu. W części południowej starostwa wystruckiego najwcześniej powstał dwór Lorenza Hermesa w Galwieciach (1531 r.).

Wykaz czynszów w starostwie wystruckim z 1539 roku wymienia 145 osiedli, z

tego 115 osad w puszczy na wschód od Wystruci; zaś wykaz gospodarzy z 1540 roku - tylko 115 miejscowości, z tego 86 z 1234 gospodarzami w puszczy na wschód od Wystruci.

W tym okresie kolonizacja południowej części starostwa dopiero się rozpoczęła. Wykazy czynszów z 1539 i 1542 roku oraz gospodarzy z 1540 roku odnotowują 21 wsi położonych w Puszczy Rominckiej, na północ od Gołdapy oraz dwór Lorenza Hermesa. Proces zakładania wsi następował z północy na południe, a zakładane w Puszczy Rominckiej wsie były własnością księcia. W roku 1551 ukształtowany został podział starostwa na 13 sołectw, który utrzymał się do reformy króla Fryderyka Wilhelma I w XVIII wieku.

Wystruckie rachunki roczne uwidaczniają ponadto, iż znacznie wzrastała liczba osiedli, natomiast wzrost liczby osadników był niewielki. Na przykład w 1539 roku w 21 miejscowościach było 190 gospodarzy, a w 1564 roku w 68 miejscowościach było ich dwustu. Na ten niewielki wzrost miały niewątpliwie wpływ zarazy panujące z różnym nasileniem w latach 1531, 1537, 1539, 1546, 1549. Dla całego starostwa kolejne wykazy wymieniają: 171 miejscowości z 825 osadnikami w 1554/55 roku, w 1557/58 - 351 miejscowości (wzrost na skutek podziału dotychczasowych wsi) z 872 chłopami, a w 1564 roku - 411 miejscowości z 1075 chłopami.

Starostwo węgorzewskie przystąpiło do kolonizacji terenów nad Gołdapą później, bo dopiero po 1550 roku. Jednak działalność ta, mimo że nie przybrała tak wielkich rozmiarów, jak na terenie Puszczy Rominckiej, miała charakter bardziej planowy, a powstające wsie były liczniej zasiedlane. Osią, wzdłuż której starostowie węgorzewscy prowadzili akcję, była rzeka Gołdapa. Wzdłuż tej spławnej arterii komunikacyjnej powstało szereg wsi: Botkuny, Kolniszki, Kotkowe, Skoczę, Juchnajcie, Boćwinka, Banie Mazurskie.

Na lata sześćdziesiąte XVI wieku przypadał wyraźny wzrost nadań gruntów przez księcia Albrechta. Obdarowywani byli najczęściej zasłużeni urzędnicy książęcy. Otrzymywali oni tereny, na części których mogli wznieść swoje dwory, na pozostałym gruncie zobowiązani byli zakładać wsie chłopskie. Przykładem takiego nadania było założenie przez starostę straduńskiego, Lorenza von

Halle, dworu w Górnem (Schónjariken).

We wschodniej części starostwa węgorszewskiego powstały wolne wsie szlacheckie: Marlinowo - w 1580 roku, Sumowo i Czarne - 1597, Regiele 1567, Rożyńsk - 1586, Pogorzel - 1587, Siedlisko - 1593, Kamionki - 1601, Suczki - 1607. W obu starostwach powstawały wsie zasiedlane przez chłopów zobowiązanych do szarwarku, to jest robót publicznych, na przykład naprawy i budowy dróg i mostów. Dla każdej z tych wsi wydzielano 40-50 włók, z czego sołtys zasadzca otrzymywał jedną dziesiątą na prawie magdeburskim. Była to zresztą prawidłowość charakterystyczna dla całych Prus.

Do roku 1590 powstało nad Gołdapą ponad 95% miejscowości. Po zakończeniu akcji kolonizacyjnej na południe od rzeki przeważały dobra szlacheckie, wolne wsie szlacheckie i szlacheckie wsie szarwarkowe; natomiast na północ od niej - książęce wsie szarwarkowe.

Podczas procesu osadniczego wystąpiły cztery formy prawne osiedlania kolonistów:

1. Nadania na prawie lennym w zamian za służbę wojskową. Polegały one na tym, że lennik - zwolniony z wszelkich opłat na rzecz pana lennego - mógł dowolnie nakładać na swych chłopów czynsz i szarwarki.
2. Osiedlanie chłopów zobowiązanych do szarwarku. Otrzymywali oni kilka lat wolnizny, po czym zobowiązani byli do płacenia czynszu rocznego, dostarczania zboża, zwożenia drewna, stawiania się w określonym dniu z zaprzęgiem do pracy na pańskim itp.
3. Nadania na prawie chełmińskim. Nie pociągały one za sobą szarwarku i związanych z nim robót. Powinności chłopskie określano w formie rocznego czynszu. Przy nadaniach karczem wymagano sprzedaży piwa starościńskiego i płacenia czopowego. Ze wsi należących do starostwa węgorszewskiego powstały na prawie chełmińskim Botkuny, Jabłońskie i Grabowe.
4. Osiedlanie chłopów czynszowych. Polegało na odstąpieniu gruntu na ściśle określony czas za roczny czynsz. Do tej grupy początkowo należeli urzędnicy otrzymujący na czas trwania służby grunt - najczęściej jedną włókę.

Ta ostatnia forma prawna osiedlania kolonistów przekształciła się w połowie

XVII wieku w tzw. osadnictwo szkatułowe (*BarahmungsJcolonisation*). Chłop otrzymywał jedną do czterech włók na okres od ośmiu do piętnastu lat w zamian za wysoki czynsz wynoszący 15-20 marek za włókę. Decyzja co do przedłużenia umowy należała do pana. Osadnictwo to zapoczątkował wielki elektor Fryderyk Wilhelm w celu uniezależnienia się od stanowiska miast i stanów pruskich w sprawie uchwalenia nowych podatków na cele wojskowe. Rozpoczął on akcję kolonizacji terenów leśnych, należących do prywatnego skarbu, czyli szkatuły książęcej.

Szybko przebiegająca kolonizacja pociągnęła za sobą konieczność zorganizowania administracji kościelnej. Przyjmowano zasadę, aby w każdym sołectwie znajdował się kościół. Najwcześniej, bo przed 1550 rokiem, powstał kościół i parafia w Gawajtach (*Gawaiten*, obecnie *Gawrłowo*); następne - w Gołdapi w 1568 L, Górnem - 1574, Żytkiemach - 1579, Grabowie - 1588, Baniach Mazurskich - 1581, Tołminkiemach - 1588 (obecnie *Czystyje Prudy*), Dubeninkach -1620 (według innych źródeł: 1598).

Na podstawie wizytacji kościelnych pastorzy i sołtysi ustalili w 1590 roku wyka zy wsi należących do danej parafii, a w 1591 roku osiągnięto porozumienie co do podziału terenu między parafie Gołdap, Grabowe i Górne. Tak ukształtowana sieć parafii przetrwała wieki. W 1778 roku powstał w Gołdapi nowy kościół z parafią, a w 1876 roku, w wyniku podziału parafii w Tołminkiemach, utworzono parafię w Romintach Wielkich (obecnie *Krasnolesje*).

W przedstawionym procesie zasiedlania terenów nad Gołdapą doszło do zetknięcia się dwóch fal osadnictwa, mianowicie posuwających się od zachodu i południa kolonistów mazurskich z zasiedlającym te tereny od północy i północnego wschodu elementem litewskim. Zróżnicowanie to zostało utrwalone w nazwach geograficznych; nazwy polskie przeważają na południe i zachód od Gołdapy, nazwy bałtyjskie (litewskie) - na północ i północny wschód. Wraz z rozwojem sieci wsi pojawiła się potrzeba stworzenia lokalnych ośrodków wymiany. Książę Albrecht podjął w 1540 roku decyzję o budowie miasta Wystruć (obecnie *Czerniachowsk*). Miało ono powstać przy zamku

starościńskim. Jednak na prawa miejskie Wystruć czekała do 1583 roku. Faktycznie więc pierwszym miastem w starostwie wystruckim była Gołdap, której przyrzeczono przywilej w 1566, a otrzymała go w 1570 roku.

3.1.2. Dzieje ziemi Gołdapskiej od XVI w. do współczesności ³

Geneza i założenie miasta

Na obszarze późniejszego miasta powstały w połowie XVI wieku trzy wsie chłopskie: Szyłajty (*Sieliten, Schileiten*), Jurkiszki (*Gerkyschken, Jórkichken*) i prawdopodobnie Paryńsk (*Parinsken*). We wsi Szyłajty znajdował się wzmiankowany już w 1551 roku folwark książęcy wraz z owczarnią i tartakiem. W 1565 roku książę Albrecht, w celu utrwalenia granicy, postanowił założyć w starostwie wystruckim, za wsią Rominty, nowe miasto. Za uznaniem tezy, że decyzja księcia dotyczyła założenia Gołdapi, przemawiają następujące dane:

- 1) miasto leżało niecałe trzy mile od granicy z Wielkim Księstwem Litewskim;
- 2) wieś Rominty leżała w odległości jednej mili od miasta na północny wschód, co potwierdza informację, że nowe miasto powstać miało za wsią Rominty, gdyż podczas jazdy z Królewca i Wystruci znajdowało się ono właśnie za nią;
- 3) zarówno Rominty, jak i Gołdap, należały do urzędu w Kiautach i tam miasto płaciło podatki.

Nadzór nad budową miasta powierzył książę Albrecht radcy Kasparowi von Nostitzowi (1500-1580). Polecenie właściwego założenia miasta otrzymał w 1565 r. pochodzący ze starostwa ryńskiego Bronisz Rostek (*Brunisch Rosteck*) Tworzone na gruntach dotychczas istniejących wsi miasto miało otrzymać sto włók ziemi, a jego ludność planowano na stu obywateli. Już w roku 1566 akcja osadzania ludzi przekroczyła planowaną liczbę i osiągnęła 350 kandydatów. Rekonstruuując dzieje miasta od roku 1565 do 1570, można postawić tezę, że wieś Szyłajty - przekształciwszy się w osadę targową - stała się zaczątkiem nowego ośrodka miejskiego. Osiedlający się tu kandydaci na obywateli przyszłego grodu kilkakrotnie występowali o nadanie mu przywileju miejskiego.

³ Opracowano na podstawie: „Gołdap i okolice”, praca zbiorowa pod redakcją Janusza Kopciała, Wydawnictwo HANCZA, 1995.

Rozrastająca się wieś Szyłajty, połączona z okolicznymi wsiami, stała się celem napływu osadników. Zabudowywali oni osadę prowizorycznie i nietypowo. O tym, że powstające miasto ściągało do siebie znaczny procent ludności, świadczyła zmniejszająca się w starostwie wystruckim liczba chłopów czynszowych. I tak w 1564 roku było ich 1.975, ale w 1584 - 1.668. Zestawienie tych liczb z docelową liczbą mieszkańców miasta (400 osób) wskazuje na to, jak dużą stanowić mieli oni część ludności starostwa.

Według historyka niemieckiego Barkowskiego, miasto Gołdap powstało na obszarze owczarni i wsi Szyłajty i nazywało się pierwotnie Salaiten. Można przypuszczać, iż obok tej nazwy (bądź Sileiten) używano równolegle nazwy Gołdap. Próbowano ją wywodzić od polskiego słowa "gołąb".

Nazwa *Goldap* (w spolszczeniu: Gołdapa) występowała pierwotnie jako nazwa rzeki, następnie przeniesiona została na nazwę jeziora, a później osady. Jej drugi człon *ape* to staropruski odpowiednik litewskiego *upe*, czyli rzeka. Etymolodzy wyjaśniają nazwę jako "rzeka płynąca w obniżeniu", gdyż litewskie *gelda* znaczy: dolina, niecka, obniżenie. Z czasem ta nazwa zaczęła dominować, ale dopiero przywilej lokacyjny rozstrzygnął definitywnie sprawę na jej rzecz.

Miasto powstało w miejscu, w którym prowadzić miała przez Gołdapę przeprawa na trasie z Litwy do Prus Książęcych. Jeżeli ta informacja odpowiada prawdzie, to był to trakt drugorzędny, nie mający istotnego znaczenia dla wymiany handlowej. Powstające miasto miało spełniać przede wszystkim rolę centrum handlowego dla okolicznych wsi, ponieważ w obrębie 20 mil (tj. 150 km) nie było ośrodka miejskiego. Gołdap leżała w odległości 7 mil od Wystruci, 6 od Węgorzewa, 4 od Olecka, a 19 od Królewca.

Oprócz skrócenia drogi z okolicznych wsi do ośrodka miejskiego planowano prawdopodobnie wykorzystać także położenie nadgraniczne Gołdapi (trzy mile od granicy z Litwą). Wiązało się to z faktem, iż rzeki Gołdapa i Węgorapa służyły jako drogi wodne do Królewca, a ich spławność wykorzystywano wiosną do transportu drewna. Ze względu na bliskość granicy nie ograniczano się zapewne tylko do drewna, ale spławiano też inne artykuły sprowadzane z

Polski. Właśnie z wykorzystaniem rzeki jako splawnej arterii wiązą niektórzy historycy powstanie Gołdapi.

Następnym czynnikiem sprzyjającym powstaniu Gołdapi mógł być fakt, iż zakładane po litewskiej stronie granicy miasta - wobec niestałości lesistej strefy granicznej - opanować mogły handlowo obszar pogranicza. Groziło to pozbawieniem Prus Książęcych dochodów z wymiany wieś - miasto. Właśnie ten powód podaje się dla uzasadnienia decyzji księcia z 16 grudnia 1565 roku. Podsumowując te rozważania, należy stwierdzić, że miasto Gołdap powstało w trakcie dynamicznego procesu miastotwórczego na pograniczu prusko litewskim w XVI i XVII wieku, by służyć gospodarczej aktywizacji obszarów leśnych pogranicza.

Przywilej miejski dla Gołdapi wystawiony został w Królewcu 15 maja 1570 roku w dniu Zielonych Świąt. Jego oryginał nie zachował się, zaginął bowiem w czasie pożaru w 1582 roku. Powtórnie wystawiono go 7 listopada 1597 roku, a następnie 3 listopada roku 1623. Kopie zawierały identyczne postanowienia jak oryginał.

Przywilej wyznaczał miastu 154 włóki i 15 morgów gruntu nad Gołdapą. Rozstrzygnął też definitywnie kwestię nazwy miasta i zawierał szczegółowy podział gruntu. I tak sołtys otrzymał swoje wcześniej wykupione dziesięć włók. Pod zabudowę miasta przeznaczono 7,5 włóki. Mieszkającym przy rynku stu pełnoprawnym obywatelom przyznano 103 włóki, pozostałym trzystu zamieszkującym uliczki - 30 włók, po 3 morgi na każdy dom. Pastor otrzymał cztery włóki oraz działkę na dom o szerokości pięciu prętów (pręt = 3,77 m) i długości dwudziestu. Na dom kapelana przewidziano parcelę dwa i pół na dziesięć prętów. Pod szkołę przyznano identyczną działkę, pod kościół - piętnaście na dziesięć, zaś pod szpital - pięć na dwadzieścia. Na powierzchni dwóch morgów miał powstać cmentarz. Ponadto miastu zezwolono na wzniesienie na gruncie miejskim cegielni. Przywilej określał szczegółowo pozostałe prawa i obowiązki obywateli i sołtysa.

Wraz z przywilejem miejskim Gołdap uzyskała od księcia Albrechta Fryderyka zatwierdzenie swego wilkierza, który regulował zakres kompetencji wójta i

ławników, zasady ich wyboru oraz przepisy policyjne, takie jak zarządzenia przeciwpożarowe, regulacje trybu naprawiania szkód wyrządzonych przez bydło itp. Ustalał on także dokładnie zasady sprzedaży działek gruntu, warzenia piwa, ruchu targowego, uprawnienia produkcyjne poszczególnych zawodów.

Rozwój miasta do roku 1657

Miasto rozwinęło się na lewym, wysokim brzegu Gołdapy, w odległości około 3 km od jeziora Gołdap. Miejsce wybrane pod osadę gwarantowało mieszkańcom ochronę w czasie wiosennych przyborów wód, czego nie można było uzyskać na prawym, zabagnionym brzegu rzeki. Taka lokalizacja zapewniała jednak mniejsze bezpieczeństwo niż gdyby miasto powstało między jeziorem a rzeką. Prawdopodobnie zrezygnowano z naturalnych warunków obronnych ze względu na ciągłość osadnictwa w miejscu powstania nowego miasta.

Pierwszym budynkiem publicznym w Gołdapi była wieża (więzienie) zbudowana na rzucie kwadratu. Wymieniona została po raz pierwszy w 1583 roku. W czasie pożaru miasta w 1625 roku spłonęła, a po 1658 roku została odbudowana już jako budowla dwupiętrowa.

Największym przedsięwzięciem młodego miasta stała się budowa kościoła.

Kościół zlokalizowano poza obrębem zabudowań, na niewielkim wzgórzu, co nadawało mu charakter obronny. Budowany był w stylu gotyckim. Dokładnej daty powstania świątyni nie można podać, jednakże za początek budowy można przyjąć rok 1578 lub 1579. Budowa ciągnęła się przez kilkadziesiąt lat, miastu brak było pieniędzy, a przedłużały ją pożary kościoła: w 1597 roku oraz trzykrotnie w latach 1608-1638. Szczególnie dotkliwy był pożar w roku 1623, kiedy to spłonęła nawa kościoła, kamienna wieża wypaliła się wewnątrz, a w dzwonnicy stopiły się dzwony. Ostatecznie budowę kościoła wraz z odbudową wieży ukończono w drugiej połowie XVII wieku. Świątynia była w XVII wieku jedyną murowaną budowlą w mieście.

Około 1590 roku zbudowano dom pastora oraz dom diakona. Na środku rynku wzniesiony został około roku 1608 drewniany ratusz. Szpital wybudowany został około 1600 roku przy wjeździe do miasta od strony Wystruci i pełnił rolę przytułku. Odbudowany w 1657 roku po pożarach szpital przeznaczony był dla

16 osób.

W 1613 roku po raz pierwszy wymieniona została szkoła z dwoma nauczycielami. Zbudowana z drewna, znajdowała się przy plebani. W 1638 roku uczyło się w szkole 30 chłopców i kilka dziewcząt. Budynek szkoły płonął dwukrotnie - wraz z kościołem, szpitalem i domem pastora - w 1623 oraz 1660 roku. Na południe od miasta, blisko Góry Gołdapskiej, pobudowano szopę na cegły i wapno (a dokładniej: cegielnię), której wzniesienie nakazywał przywilej lokacyjny z 1570 roku. Natomiast na drugim brzegu rzeki, za miastem, przy pastwiskach miejskich, wzniesiono browary. Taka ich lokalizacja zabezpieczała częściowo miasto przed pożarami.

Gołdap nie miała murów miejskich, a jedynie była obwiedziona drewnianą palisadą z czterema bramami: Wystrucką, Węgorzewską, Młyńską (z niej wychodziła prawdopodobnie droga w stronę jeziora i dalej, ku granicy z Litwą) i Kozacką (w kierunku Olecka). Miasto było zbudowane ściśle wokół rynku i dwu równoległych ulic głównych, szerokich - zgodnie z przywilejem - na dwa pręty, tj. około ośmiu metrów. Na środku rynku usytuowany był ratusz. Wiadomo, że wokół niego stały ławy i kramy. Miasto otaczał zwarty ciąg zabudowań (może palisada) otwierający się w stronę drogi do Olecka i Ełku. Był to prawdopodobnie początek bramy Kozackiej, od której wychodziły dwie ulice. Między rynkiem a wjazdem do miasta od strony Olecka znajdowały się dwie budowle, których nie można zidentyfikować (być może były to zajazdy). Wykluczyć należy szkołę, szpital, domy duchownych oraz więzienie, zlokalizowane w innych miejscach.

W ciągu pięćdziesięciu lat miasto zostało uformowane. Zmiany w jego wyglądzie przyniosły wydarzenia losowe w drugiej połowie XVII wieku.

W XVI w. mieście panowała bieda i mieszkańcy nie byli w stanie opłacać czynszów. Sytuację pogarszało sąsiedztwo prężniejszego ekonomicznie Olecka i klęski elementarne. Niezadowolenie powodowały też posunięcia władz miejskich. Doprowadziło to do trzykrotnego opuszczania miasta przez osadników i zasiedlania go od nowa. Po raz czwarty zasiedlono je w 1593 roku, ale warunki nie uległy poprawie, bowiem starosta węgorzewski, Daniel von Kunheim, zbudował na granicy obszaru miejskiego siedem karczem, w tym w Botkunach, Kozakach, Janowie, Wronkach, Skeczach. Niezbyt oddalone od miasta (2 do 6 kilometrów), połączone drogami z okolicznymi wsiami, stanowiły istotną dlań konkurencję.

Miasto ożywiało się szczególnie w okresie jarmarków organizowanych cztery razy do roku, w poniedziałki po wyznaczonych w przywileju dniach. W każdy poniedziałek odbywał się cotygodniowy targ, który był miejscem wymiany towarów dla ludności zamieszkującej tereny zaplecza gospodarczego miasta, to jest w odległości umożliwiającej przybycie na targ i powrót do domu w ciągu jednego dnia.

Dużym zagrożeniem dla całkowicie drewnianego (z wyjątkiem kościoła) miasta były pożary. Szczególnie groźne były one w latach 1623 i 1638, kiedy to zniszczeniu uległy wszystkie budynki publiczne (poza ratuszem). W 1625 roku wybuchła w Gołdapi epidemia dżumy, która doprowadziła do prawie całkowitego wyludnienia miasta. Szczególnie groźne dla miasta były okresy wojen lub ruchów wojsk. Przemarsz polskich oddziałów w 1608 roku pociągnął za sobą splądrowanie Gołdapi tak dotkliwie, że władze krajowe przyrzekły wypłacenie miastu w formie rekompensaty 8000 marek. Czas wojny trzydziestoletniej przebiegał w mieście spokojnie, natomiast prawdziwą dla niego klęską okazała się wojna Rzeczypospolitej ze Szwecją. Jeszcze bardziej tragiczne było wtargnięcie Tatarów do Prus po bitwie pod Prostkami (1656 r.), zwłaszcza zaś podczas ich drugiego napadu na Gołdap 12 lutego 1657 roku, kiedy to miasto zostało zrabowane i doszczętnie spalone (z wyjątkiem kościoła), a ludność częściowo wymordowana, częściowo zaś wzięta w jasyr. Spalone też zostały okoliczne wsie. Najazdy lat 1656-1657 doprowadziły do zniszczenia powoli rozwijającego się miasta i tragicznego zamknięcia jego blisko 90-letniego okresu istnienia.

Gołdap była zasiedlana przez ludność etnicznie zróżnicowaną. O strukturze etnicznej miasta decydowało położenie na pograniczu obszarów zamieszkiwanych w sposób zwarty przez Litwinów i Polaków. Element niemiecki był mniej liczny, ale odgrywał istotną rolę, gdyż właśnie spośród niego wywodzili się najczęściej członkowie władz miejskich. Pozycję mniejszości niemieckiej wzmacniał fakt, iż posługiwała się językiem urzędowym w Prusach Książęcych. Najliczniejsi w XVI i XVII wieku byli osadnicy polscy. Jednak z biegiem czasu, w wyniku wojen i epidemii dżumy, struktura etniczna zmieniała się na korzyść napływającej coraz liczniej ludności niemieckiej.

Czynnikiem łączącym mieszkańców miasta była religia. Cała ludność była wyznania luterńskiego - oficjalnego w Prusach. O katolikach w XVI i XVII

wieku nie ma wzmianek. W skład parafii, oprócz miasta, wchodziły okoliczne wsie. Granice parafii były początkowo dość płynne. W 1591 roku nastąpiła wymiana wsi między parafiami w Grabowie i Gołdapi. Rok wcześniej dokonano wymiany z parafią w Gawajtach. Dla XVI i XVII wieku nie można precyzyjnie podać wszystkich miejscowości wchodzących w skład parafii Gołdap.

W omawianym okresie liczba ludności miasta prawdopodobnie przekroczyła tysiąc osób, choć nie ma na ten temat dokładnych danych poza wzmianką, iż po najeździe Tatarów zniszczone miasto liczyło w 1657 roku 450 mieszkańców.

W XVII wieku miasto miało zdecydowanie rolniczy charakter. Uprawa roli była podstawowym źródłem utrzymania ludności. Głównymi uprawami były: żyto, pszenica, owies, jęczmień i groch. Mieszkańcy specjalizowali się w hodowli bydła. Ponieważ łąki miejskie położone z drugiej strony rzeki nie były w stanie zaspokoić zapotrzebowania na siano dla bydła, mieszkańcy wynajmowali łąki w okolicach Galwieci. Handel, poza handlem bydłem, nie miał w XVII wieku warunków do rozwinięcia się - z braku dróg do Królewca. Żegluga Gołdapą i Węgorapą (a dokładniej: wiosenny spław drewna) stawała się niemożliwa z powodu obniżenia poziomu wody i zapiaszczenia rzek. Najważniejszy, choć nie na wielką skalę, był handel z Polską, skąd sprowadzano zimą zboże i transportowano je do Wystruci.

O istnieniu w XVII wieku cechów rzemieślniczych nie ma wzmianek. Ponieważ mieszkańcy mieli prawo warzenia piwa, przypuszczać można, że istniały już wtedy cechy słodowników i gorzelników. Dokładniejsze informacje dotyczące rzemiosła pochodzą dopiero z XVIII wieku.

Dzieje miasta od połowy XVII do końca XVIII wieku

Po zniszczeniach z lat 1656-1657 miasto zostało szybko odbudowane. Odbudowa połączona była z prostowaniem biegu ulic, co miało zmniejszyć zagrożenie pożarowe. Jednak właśnie w następnych latach Gołdap padła ofiarą wielkich pożarów, które kilkakrotnie niszczyły znaczną część zabudowy. W wieku XVIII pożary były wprawdzie równie częste (lata: 1747, 1749, 1763, 1767, 1781), ale ograniczały się do pojedynczych domów (z wyjątkiem pożaru w 1747 r.). Ograniczenie tego niebezpieczeństwa zawdzięczało miasto dobrze zorganizowanemu w XVIII wieku systemowi zabezpieczenia przeciwpożarowego. Drugim obok pożarów zagrożeniem miasta były przemarsze

wojsk - polskich, rosyjskich. Wydarzenia te zakłócały i opóźniały rozwój przestrzenny Gołdapi. Jednak zwłaszcza w XVIII wieku jej zabudowa postępowała szybko. Opis miasta z około 1754 roku zawiera informację, iż u schyłku XVII wieku ulice poszerzono, a drewniane domy budowano regularniej. Znajdujący się na środku rynku ratusz spłonął w którymś z pożarów i został zastąpiony nowym, murowanym, początkowo jedno-, później dwupiętrowym. Na pierwszym piętrze znajdował się odwach i więzienie dla obywateli. Przy ratuszu wybudowano też ławy piekarskie, z innej jego strony znajdowała się remiza strażacka.

Zlokalizowana przy kościele szkoła spłonęła w pożarach lat 1660 i 1676, nową wybudowano na koszt króla w 1750 roku, między rynkiem a kościołem. Szpital dla kilkunastu osób mieścił się ciągle przy ulicy Wystruckiej. Znajdujący się w pobliżu kościoła i szkoły cmentarz został zamknięty w 1782 roku. Wydano wtedy zakaz grzebania zmarłych w obrębie miasta i przy Bramie Wystruckiej utworzono nowy cmentarz, na którym wzniesiono kaplicę.

Wraz z pojawieniem się w 1719 roku w Gołdapi garnizonu wzniesiono koszary oraz szkołę jazdy konnej, a w 1778 roku drugi kościół w mieście, przeznaczony dla ewangelików reformowanych. Nowy kościół był masywną budowlą z drewnianą wieżą, na której znajdował się wybijający godziny zegar, podarowany przez Kłajpedę w 1783 roku. Przy nowym kościele zbudowano ławy mięsne. W końcu XVIII wieku na środku rynku znajdowały się: kościół ewangelicko-reformowany jako równocześnie kościół garnizonowy, ratusz, szkoła jazdy konnej oraz cztery domy bez przydzielonego gruntu. Budowle dzieliły rynek na dwie nierówne części. Od rynku wiodły cztery główne ulice do czterech bram. Ulic bocznych było czternaście. Prawie wszystkie budowle w mieście były jednopiętrowe, z wyjątkiem ratusza sześciu domów dwupiętrowych (1790 r.). Najbogatsze domy znajdowały się przy rynku. Starsze domy miały podcienie, a wszystkie - podwórce wraz z budynkami gospodarczymi i ogrodem. Tylko kilka domów było murowanych, pozostałe były drewniane. Ulice były dość szerokie, tak że pozwalały na swobodne mijanie się dwóch wozów. Obok miasta, za rzeką, znajdowały się suszarnie i browary oraz pastwiska miejskie.

Jednym z głównych problemów, który musiały rozwiązać władze miejskie, było zaopatrzenie w wodę i związane z tym zabezpieczenie przed pożarami.

Do połowy XVIII wieku Gołdap miała jedno źródło z czystą wodą, w drugiej połowie odkryto dwa dalsze i zbudowano wodociąg. Doprowadzał on wodę na rynek rurami pod ziemią z dwu stawów położonych na południe od miasta. Wodociąg udoskonalono w 1789 roku i założono na rynku cztery studnie publiczne, piąta znajdowała się przy młynie. Były też trzy studnie prywatne. Na rynku ustawiono cysterne na wodę. Przy okazji tych prac rynek i kilka sąsiednich ulic wybrukowano.

Jedną z największych klęsk tamtych czasów była epidemia dżumy w latach 1709-1711. Dla ofiar choroby założono nowy cmentarz przy Bramie Wystruckiej, gdyż obowiązywał wówczas zakaz grzebania zwłok w obrębie miasta. Wzniesiono też dom dla dotkniętych chorobą, zlokalizowany za miastem (przy drodze do Wystruci). Dom ten zamieniono później na prochownię.

Królowie pruscy Fryderyk Wilhelm I i Fryderyk II Wielki rozpoczęli akcję kolonizacji kraju wyludnionego na skutek epidemii. Napływ nowych osadników prowadził do zmiany struktury narodowościowej miasta; kurczyła się liczba ludności litewsko- i polskojęzycznej, rosła zaś liczba ludności niemieckiej.

W końcu XVIII wieku własnością miasta były: cztery budynki bramne, ujeżdżalnia, koszary dla 68 koni przy bramie węgorzewskiej, folusz wodny, młyn wodny, wiatrak, szpital, waga publiczna, łąka do składania drewna, ogrody za rzeką. Las miejski rozciągał się na północny zachód od Gołdapi. Był on w złym stanie i nie dostarczał drewna budulcowego, lecz tylko opałowe. W 1770 roku generał Lossow wybudował na czterech włókach lasu należące do miasta dobra Niedrzwica (Niederwitz). Na przełomie 1765 i 1766 roku, na zaproszenie generała von Lossowa, przebywał w Gołdapi i Niedrzwicy Immanuel Kant.

Liczba mieszkańców Gołdapi po epidemii dżumy powoli wzrastała. Wraz z jej wzrostem następowało zróżnicowanie religijne i narodowościowe ludności. W 1732 roku miasto liczyło (bez garnizonu) 1484 mieszkańców, w roku 1789 2790 osób, wraz z wojskiem - 3372. Blisko dwie trzecie mieszkańców Gołdapi było luteranami, zaś jedna trzecia kalwinami. Bardzo nieliczni byli katolicy, dla których zamierzano wznieść kościół, głównie ze względu na rozwój handlu z ziemiami polskimi. Żydzi nie mieszkali w Gołdapi, a pojawiali się tu tylko w czasie jarmarków.

Głównym źródłem utrzymania mieszkańców była uprawa roli i rzemiosło.

Dobrze rozwijała się hodowla bydła, dzięki dzierżawieniu łąk w okolicach Galwieci. Z roślin uprawiano głównie cztery zboża, najwięcej żyta i pszenicy. Handel nie osiągnął większych rozmiarów, ale miasto nadal uczestniczyło w zimowym transporcie zboża z Rzeczypospolitej do Wystruci. Czynnikiem, który zwiększył natężenie kontaktów handlowych Gołdapi, był znaczny rozwój rzemiosła od połowy XVIII stulecia. Zestawienie składu zawodowego ludności Gołdapi około 1790 roku zawiera 63 rodzaje rzemiosł z 367 mistrzami, 172 czeladnikami i 131 uczniami. Wysoka w porównaniu do czeladników i uczniów liczba mistrzów wskazuje, iż większość warsztatów była jedno- lub dwuosobowa. Mistrzowie skupieni byli w 17 cechach miejskich.

Brak jest informacji o strukturze i natężeniu handlu z Rzeczypospolitą. Nie można więc stwierdzić, w jakim stopniu nadgraniczne położenie miasta wpływało na jego rozwój. Z dostępnych źródeł wynika, że rzemiosło nastawione było głównie na rynek krajowy. Zwłaszcza uruchomienie stałej poczty konnej zbliżało ośrodki miejskie Prus. W XVIII wieku przechodziły przez Gołdap dwie poczty: litewska i polska. Licząca w końcu XVIII stulecia około trzech tysięcy mieszkańców Gołdap zmieniała w drugiej połowie tego wieku swe oblicze z rolniczego na rzemieślnicze.

Okolice Gołdapi w wiekach XVI - XVIII

Obszar późniejszego powiatu gołdapskiego wchodził do początków XIX wieku w skład starostw wystruckiego i węgorzewskiego. Wojna trzydziestoletnia (1618-1648) nie zakłóciła dalszego rozwoju na tym obszarze. Dopiero wojny szwedzkie w latach 1655-1660 doświadczyły tragicznie tę ziemię i zniweczyły dotychczasowy dorobek jej mieszkańców. Okolice Gołdapi plądrowane były przez Szwedów, Polaków, Litwinów, Tatarów, którzy spalili wszystkie leżące wokół wsie, zrabowali bydło i konie, a pojmanych w niewolę ludzi, skutych kajdanami, powiązanych powrozami, uprowadzili na Krym. Na wsie napadały też polsko-litewskie oddziały hetmana Gosiewskiego. Szczególnie ucierpiały od nich Boćwinka i Rudzie. W następnych latach wsie odbudowano, a leżące odłogiem pola zagospodarowano. Kolejna klęska nawiedziła te ziemie w latach 1709-1710; była to wielka epidemia dżumy. Przyszła po bardzo mroźnej i bezśnieżnej zimie, a potem klęsce nieurodzaju i wielkim głodzie. Zaraza ogarnęła niemal wszystkie wsie; kilka z nich wymarło zupełnie (poza Dąbrówką jeszcze Nasuty, Główka, Kozaki i inne), w pozostałych znaczna część

mieszkańców. Prawie wszędzie pozostały nie uprawiane i puste pola. Wyludnione po wielkiej zarazie wsie wymagały intensywnych działań kolonizacyjnych. Prowadzono je w latach 1710-1740. Wśród nowych osadników znajdowała się ludność mazurska (polskiego pochodzenia), ale także niemiecka - ta druga szczególnie faworyzowana przez władze pruskie. Z czasem ludność niemiecka zaczęła odgrywać coraz większą rolę na tym terenie, a w końcu stała się dominująca. Niewątpliwie przyczyniła się też do przyspieszenia procesów asymilacyjnych wśród ludności mazurskiej i litewskiej. Najwcześniej uległa zniemczeniu szlachta, a następnie mieszczaństwo.

W okresie wojny siedmioletniej (1757-1763) omawiany obszar zajmowały przez kilka lat wojska rosyjskie. Ludność chłopska ucierpiała wówczas mocno ze strony żołnierzy rosyjskich, którzy dopuszczali się rabunków i mordów. Niektórzy chłopcy próbowali bronić się sami, niektórzy opuszczali gospodarstwa i emigrowali stąd, między innymi do sąsiedniej Polski. W omawianym okresie ogromną rolę w życiu wsi odgrywał kościół ewangelicko-augsburski. Pierwsze parafie powstawały tu wraz z rozwijaniem się kolonizacji - najwcześniej parafia w Gołdapi (od 1568r.), do której należało wiele okolicznych wsi.

Z kościołem związane było szkolnictwo. Pierwsze szkoły powstawały w parafiach już w XVI wieku. Dopiero w latach 1734-1739 powstała sieć szkolna, która z niewielkimi zmianami przetrwała przez następne wieki. Między innymi w 1736 roku powstały szkoły w Boćwinie i Grygieliskach, a w 1737 - w Rożyńsku, Juchnajciach, Dunajku i Kamionkach.

Pierwsza połowa XIX wieku

W XIX wiek Prusy wkroczyły w dotychczasowej strukturze politycznej (Królestwo Prus od 1701 r., poszerzone znacznie o ziemie zabrane Polsce). Próbą jej rozbicia były wojny napoleońskie. Bezpośrednio dotknęły one omawiane tereny podczas kampanii pruskiej Napoleona w 1807 roku. W Gołdapi stacjonowały najpierw wojska polskie, później przechodziły przez miasto wojska francuskie, rosyjskie i pruskie (1812-1815).

Po zakończeniu wojen napoleońskich przez blisko sto lat ziemia ta cieszyła się pokojem, wykorzystywanym do powolnego, stopniowego rozwoju, który zakłócały jednak wydarzenia polityczne, kryzysy gospodarcze, klęski losowe i konflikty etniczne.

Jednym z ważniejszych wydarzeń w Prusach na początku XIX wieku była reforma administracji w 1818 roku. W jej wyniku powstały nowe powiaty jako ogniwa silnej, scentralizowanej administracji państwowej. Powstał wówczas powiat gołdapski, który objął południową część dotychczasowego starostwa wystruckiego i wschodnią węgorzewskiego. Jego granice przetrwały do 1945 roku. Nowy powiat leżał na pograniczu etnicznym. Zamieszkiwała go ludność niemiecka, polska i litewska (z pochodzenia). Pierwsze lata XIX wieku były w Prusach początkiem planowej i konsekwentnie prowadzonej germanizacji. Germanizatorzy mieli jednak na tym obszarze - inaczej niż w południowo-wschodniej części Mazur - zadanie ułatwione, albowiem w poprzednim wieku, w efekcie opisanych już wydarzeń i przemian, dokonał się tu w znacznym stopniu proces asymilacji ludności autochtonicznej, zarówno mazurskiej (polskiej), jak i litewskiej.

Położenie ludności wiejskiej w powiecie gołdapskim (także we wschodniej części węgorzewskiego) było w pierwszej połowie XIX wieku niezwykle trudne. Zniesienie poddaństwa (w 1804 r.) i uwłaszczenie (1807 r.) chłopów w Prusach nie zmieniło od razu na lepsze ich położenia. Nie stać ich było na wykupienie długów, którymi obciążone były gospodarstwa. Zadłużali się więc albo oddawali bogatym właścicielom część swojej ziemi. Lata 1808-1840 to okres kryzysu gospodarczego, przejawiającego się na wsi w ogromnym bezrobociu, rugach chłopskich, emigracji zarobkowej (wówczas jeszcze do Królestwa Polskiego), a nawet w buntach chłopów. Główną dziedziną gospodarki i podstawowym źródłem utrzymania ludności było nadal zacofane i mało wydajne rolnictwo. Dominowała tu ciągle jeszcze trójpolówka. Jedną z przyczyn małej wydajności rolnictwa były także trudne warunki naturalne dla upraw i hodowli, wśród nich znaczne obszary nie zmeliorowanych łąk. Dlatego w pierwszej połowie XIX wieku rozpoczęto ważne prace melioracyjne na Mazurach.

W przeciwieństwie do wsi, Gołdap charakteryzowała się od początku XIX wieku pewnym ożywieniem życia politycznego, gospodarczego, kulturalnego. W 1809 roku odbyły się pierwsze wybory radnych do nowej rady miejskiej; ustanowiono też nowy zarząd miasta (magistrat). W 1818 roku miasto stało się siedzibą nowo utworzonego powiatu. Znajdowały się tu wówczas: księgarnia, browar, sąd powiatowy, starostwo powiatowe, zarząd poczt, nadleśnictwo, urząd katastralny, komenda rejonowa policji. Miała Gołdap sporą liczbę, bo aż

95 szewców, którzy sprzedawali swoje wyroby przeważnie w innych miastach wschodniopruskich; także wielu garncarzy, którzy wykorzystywali znajdującą się w pobliżu znakomitą glinę, a swoje wyroby sprzedawali w Królewcu, Tylży, Kłajpedzie. Rozwinęło się w mieście również tkactwo lniane. Od 1787 roku wyrabiano tu artystyczne dzbany, lichtarze i talerze cynowe, noszące specjalny znak firmowy z herbem Gołdapi.

W 1832 roku miasto liczyło 3.494 mieszkańców i liczba ta w następnych dziesięcioleciach wzrastała.

Przełom wieków. Początki ożywienia

Podczas wojny francusko-niemieckiej 1870-1871 roku wielu mieszkańców Gołdapi i okolic służyło w armii pruskiej. Ofiarom wojny, głównie żołnierzom Pułku Piechoty Donhoffa, poświęcony był pomnik na rynku przed ratuszem, który stał tam do 1945 roku. Po zjednoczeniu Niemiec (1871) tereny te weszły w skład II Rzeszy. W 1878 roku Prusy Wschodnie stały się - obok Prus Zachodnich - jej prowincją.

W drugiej połowie XIX wieku, zwłaszcza pod jego koniec, doszło do wyraźnego ożywienia w prowincji wschodniopruskiej, choć nadal - w porównaniu z prowincjami zachodnimi Rzeszy Niemieckiej - pozostawała ona obszarem peryferyjnym i zacofanym. Główną przyczyną tego ożywienia - poza wzrostem wymiany w wyniku wcześniejszych reform uwłaszczeniowych - była realizacja szeroko zakrojonego programu robót publicznych, związanych z budową dróg bitych, linii kolejowych i kanałów, a w przypadku samej Gołdapi - z ruchem budowlanym po utworzeniu tu garnizonu wojskowego.

W latach 1846-1855 wybudowano jedną z głównych dróg wschodniopruskich, to jest drogę z Wystruci - przez Gołdap, Olecko - do Ełku (a potem do Prostek), łączącą powiat gołdapski ze stolicą prowincji i wszystkimi ważniejszymi ośrodkami Rzeszy. Po 1860 roku powstały ważne dla ruchu wewnętrznego na omawianym obszarze drogi z Gołdapi do Węgorzewa i do Żytkiejm. Najważniejszym jednak przedsięwzięciem była budowa kolei z Królewca do Ełku. W 1878 roku oddano do użytku jej odcinek z Darkiejm do Gołdapi, a w 1879 roku - z Gołdapi do Ełku. Dla Gołdapi i okolic było to prawdziwe okno na świat (połączenie z Wystrucią, Królewcem, Berlinem itd.) i znaczne ułatwienie wymiany z większymi ośrodkami handlowymi i przemysłowymi Niemiec. Na przełomie wieków otrzymała Gołdap połączenie

kolejowe przez Banie Mazurskie z Węgorzewem (1899), przez Kumiecie z Tołminkiejmami (1900), a potem z Żytkiejmami (1908). Dzięki temu stała się Gołdap ważnym węzłem kolejowym we wschodniej części Prus. Miało to duże znaczenie nie tylko dla ruchu pasażerskiego, ale przede wszystkim towarowego, zwłaszcza zaś dla handlu bydłem, zbożem i drewnem.

Zaczęła się poprawiać sytuacja w rolnictwie, które nadal stanowiło główne źródło utrzymania ludności powiatu gołdapskiego. Przeważały tu średniej wielkości i duże gospodarstwa chłopskie. Uprawiano głównie żyto i ziemniaki, a także mieszanki jęczmień z owsem), owies, jęczmień, groch. Powoli rosły plony zbóż, wzrastała też hodowla bydła i trzody chlewnej.

W drugiej połowie XIX wieku istniało w powiecie gołdapskim pięć fabryk (w większości w formie spółek akcyjnych): browar i młyn parowy, huta szkła (w Czerwonym Dworze) i dwie fabryki papieru jedna w Kiautach). Prócz tego działało wiele warsztatów w ramach zajęć ubocznych ludności, jak tkackie czy farbowania przędzy; ponadto cegielnie, olejarnie, garncarnie, młyny wodne, wiatraki, browary, gorzelnie i destylarnie, garbarnie. Ponadto funkcjonowało w powiecie blisko trzy tysiące krosien chałupniczych. Dość rozwinięte było rzemiosło (860 zakładów, w tym 255 w mieście i 605 na wsi), którego wyroby sprzedawano przede wszystkim na miejscu i w najbliższej okolicy.

Handel był niemal wyłącznie lokalny (głównie zbożem i bydłem). W Gołdapi odbywały się dwa targi cotygodniowe, cztery doroczne jarmarki bydłące i końskie oraz dwa płócienne (wszystkie jednodniowe, tylko płócienne - do ośmiu dni); w osadzie targowej Żytkiejmy - co roku cztery targi zwykłe oraz jarmarki bydłocy i koński trwające jeden dzień. Z targów bydła i koni, które odbywały się na jej wielkim rynku, znana była Gołdap nie tylko w okolicy, ale i za granicą.

Na przełomie XIX i XX wieku Gołdap rozwinęła się w spory ośrodek przemysłu lokalnego, rzemiosła, handlu, administracji i kultury. Działały tu wówczas: młyn, trzy tartaki, dwa browary, po dwie gorzelnie, cegielnie i drukarnie. Powstawały nowe budynki, zmieniał się wygląd miasta, wzrastała liczba ludności: w 1855 roku - 4.201, w 1880 - 5.313, w 1890 - 7.161, w 1900 - 8.349, w 1910 - 9.496. W 1900 roku otrzymało miasto własną gazownię, dzięki czemu zmieniło się jego oświetlenie. W latach 1902-1903 wybudowano dużą, nowoczesną szkołę powszechną dla chłopców i dziewcząt, z salą gimnastyczną. W 1905 roku oddano zakład wodociągów z wieżą ciśnień, stacją pomp i siecią

wodociągową. W latach 1905-1906 wzniesiony został przy ulicy Garncarskiej nowy gmach istniejącego od 1904 roku miejskiego gimnazjum realnego, dość znanej i cenionej szkoły państwowej, uważanej za spadkobierczynię wymienionej po raz pierwszy w 1613 roku szkoły łacińskiej. Pozostałe obiekty publiczne z tego okresu to: żeńska szkoła średnia, szkoła zawodowa i handlowa oraz szpital i sierociniec .

Okolice Gołdapi zaczynały już w końcu XIX wieku zwracać uwagę swoim bogactwem wód i lasów. Zwłaszcza Puszcza Romincka przyciągała myśliwych i to spośród najściślejszej elity władzy II Rzeszy. W pobliżu Romint znajdował się drewniany pałacyk myśliwski i kościółek św. Huberta, oba w stylu skandynawskim. Pierwsza Wojna Światowa przyniosła Gołdapi i okolicom duże zniszczenia. Już na jej początku Gołdap zajęły wojska rosyjskie, które przebywały tu aż do lutego 1915 roku. W mieście spalone zostały niemal wszystkie budynki przy rynku. Zniszczeniu uległo 91 budynków mieszkalnych, wiele warsztatów rzemieślniczych i budynków gospodarczych. Były też straty w ludziach. Podczas działań wojennych na obszarze powiatu gołdapskiego zginęło 1402 żołnierzy niemieckich i 2562 rosyjskich, a także 47 osób cywilnych. Pozostało po nich 14 większych cmentarzy wojennych i 82 mniejsze miejsca pochówku. Większe cmentarze urządzono między innymi w Gołdapi (trzy), Dubeninkach, Wobałach i Żytkiejmach.

Lata międzywojenne

Zaraz po odejściu Rosjan rozpoczęła się odbudowa miasta, przede wszystkim najbardziej zniszczonego rynku. Odwiedził Gołdap wówczas cesarz Wilhelm II, który interesował się stanem prac. Okres międzywojenny był czasem nie tylko odbudowy Gołdapi ze zniszczeń wojennych, ale także dalszego rozwoju miasta i powiatu pod względem gospodarczym, kulturalnym i społecznym. W ciągu tego okresu zmieniła się znacznie struktura zawodowa ludności. W 1925 roku 58,3% ludności powiatu zajmowało się rolnictwem i leśnictwem, 14,9 przemysłem i rzemiosłem, 7,4 - handlem i komunikacją, 19,3% stanowiły pozostałe grupy zawodowe. Do 1939 roku liczba ludności utrzymującej się z rolnictwa zmniejszyła się do 42%, wzrosły natomiast liczebnie grupy żyjące z przemysłu i rzemiosła (23,1) oraz z handlu i komunikacji (9,8).

W rolnictwie rozwinęła się zwłaszcza hodowla bydła i trzody chlewnej. Powiat gołdapski znalazł się w tej dziedzinie w czołówce powiatów południowej i

południowo- wschodniej części Prus Wschodnich. Nieco gorsze wyniki osiągnano w uprawie roślin.

Przemysł powiatu był nadal silnie związany z rolnictwem i oparty na zakładach małych, raczej o charakterze lokalnym i rzemieślniczym. Znajdowały się tu młyny, piekarnie, gorzelnie, mleczarnie, masarnie i rzeźnie. Powiat Gołdapski, tak jak całe Prusy Wschodnie był znaczącym dostawcą żywności na rynek ogólnoniemiecki. Z innych dziedzin przemysłu należy wymienić wydobywanie kruszyw naturalnych, przemysł drzewny, produkcję materiałów budowlanych. Ważną dziedziną gospodarki był handel, głównie końmi, bydłem, zbożem i innymi artykułami rolno-spożywczymi oraz drewnem.

W latach 1923-1927 budowano odcinkami linię kolejową Gołdap - Żytkiejmy, która miała znaczenie nie tylko gospodarcze, ale i turystyczne.

Mimo tych symptomów rozwoju, nadal trwała emigracja zarobkowa ze wsi powiatu gołdapskiego w rejony uprzemysłowione Niemiec. Natomiast w związku z odpływem sił roboczych, zwłaszcza w majątkach ziemskich i dużych gospodarstwach chłopskich, do powiatu gołdapskiego przybywali pracownicy sezonowi z sąsiedniej Suwalszczyzny.

W latach międzywojennych Gołdap należała do miast o najwyższej do 1939 roku dynamice rozwoju; w 1925 roku liczyła 8511 mieszkańców, w 1933 - 9380, a w 1939 - 12818.

W latach dwudziestych otrzymało miasto elektryczność i kanalizację, wyprzedziwszy w tej dziedzinie wiele innych miast Rzeszy. Wokół rynku zbudowano - po zniszczeniach wojennych - dwupiętrowe kamienice z podcieniami. Na rynku stał nowy kościół, ratusz, sąd, poczta i budynek straży pożarnej, a także wspomniany już pomnik poświęcony poległym w wojnie 1870 + 1871 roku żołnierzom pułku Dönhoffa. W stronę jeziora, w okolicach dworca kolejowego, powstawała dzielnica willowa. Różne części miasta połączył ciąg nowych, szerokich i funkcjonalnych ulic, a rozdzielały ładnie zagospodarowane tereny zielone, z centralnie położonym, reprezentacyjnym parkiem wokół głównych budynków rynku zajmującego powierzchnię trzech hektarów (drugiego co do wielkości w Prusach Wschodnich).

Obok istniejących już przed wojną szkół, na początku lat 20. utworzono uprawniającą do podjęcia studiów Miejską Wyższą Szkołę dla Dziewcząt, przemianowaną następnie na Liceum im. Barona von Sterna. Przez kilkanaście lat po traktacie wersalskim nie było w Gołdapi wojska. Powróciło tu

w połowie lat 30. w sile dużego pancernego oddziału obrony przeciwlotniczej oraz batalionu 22 Pułku Piechoty, który nawiązywał do tradycji 44 Pułku hr. Dönhoffa.

Miasto posiadało nowoczesne urządzenia sportowe: boiska, sale gimnastyczne, pływalnię nad jeziorem Gołdap, zwanym wówczas Jeziorem Szylińskim albo Żylińskim (*Schilinner See*). Wzdłuż brzegów jeziora znajdowała się plaża o długości siedmiuset metrów. Pływalnia była podobno wzorowo urządzona, z kabinami dla gości, boiskiem i placem zabaw. Z tarasu rozciągał się wspaniały widok na lasy po drugiej stronie jeziora. W pobliżu jeziora znajdował się las miejski, schronisko młodzieżowe, boisko sportowe i ulubiony cel wycieczek gołdapien, czyli tzw. "Świerki" (*Fichten*). Natomiast z przeciwnej (południowej) strony miasta przyciągała Gołdapska Góra, z której szczytu można było oglądać panoramę Szeskich Wzgórz i ogromnej Puszczy Rominckiej. W okolicach góry uprawiano narciarstwo i sport szybowcowy. Gołdap uchodziła za bramę wjazdową do Puszczy Rominckiej. Ten zachowany w stanie naturalnym obszar leśny nadal przyciągał przede wszystkim myśliwych. W latach trzydziestych puszcza, nazwana Puszczą Goeringa, stała się niemal prywatną własnością tego hitlerowskiego dygnitarza. Ograniczono wówczas dostęp do niej, a jednocześnie eksploatację gospodarczą. Od 1937 roku stała się obszarem chronionym. Południowe obrzeża Puszczy Rominckiej były ponadto dużą atrakcją turystyczną. Podobnie jak znajdujący się w granicach powiatu gołdapskiego północno-wschodni fragment Puszczy Boreckiej z nadleśnictwem i osadą wycieczkowo-letniskową Czerwony Dwór. Oba rejony turystyczne posiadały dobre drogi oraz sieć niedrogich i dobrze zaopatrzonych zajazdów i gospód.

Powiat gołdapski zajmował w 1939 roku powierzchnię 993,34 km², a zamieszkiwało go 45825 osób (poprzednio: w 1825 r. - 21874, w 1852 - 35642, w 1879 - 43232, w 1925 - 42672). Składał się z miasta Gołdap i 171 gmin wiejskich, które należały do 26 okręgów administracyjnych.

W okresie międzywojennym była Gołdap miastem już całkowicie niemieckim, podobnie zresztą jak i powiat. Nie zachowały się już żadne oznaki ruchu polskiego czy litewskiego. Od 1928 roku rozpoczęła się likwidacja ostatnich elementów polskości, to jest akcja przemianowywania jeszcze polsko brzmiących nazw miejscowych na niemieckie, nasilona zwłaszcza w latach 30. W latach 30. i na początku 40. działały tu organizacje hitlerowskie: NSDAP, HJ

(*Hitler- Jugend*), BOM (*Bund der Deutschen Mädchen*).

Okolice Gołdapi, podobnie jak całe Prusy Wschodnie, stały się w latach trzydziestych bazą wypadową przeciwko Polsce. Powoli zwiększano garnizon wojskowy Gołdapi oraz wzmacniano obsadę placówek służby granicznej w powiecie. W połowie lat 30. zorganizowany został w Żytkiejmach ośrodek szpiegowski wywiadu SD we współpracy z Abwehrą, skierowany na pogranicze polskie, przede wszystkim na Suwalszczyznę.

Lata wojny 1939-1945

W pierwszej połowie sierpnia 1939 roku przystąpiono do budowy fortyfikacji między Gołdapią a Oleckiem oraz koncentracji wojsk w ramach Grupy Armii "Północ", w której skład wchodziła 3 Armia (miała uderzyć na polską Armię "Modlin", a potem na Warszawę). Pierwsze dni września upłynęły w rejonie Gołdapi spokojnie, za wyjątkiem prób przejścia granicy z I na 2 września przez dwa patrole złożone z żołnierzy 2 Pułku Ułanów Grochowskich.

Przez kilka lat mieszkańcy Gołdapi i okolic żyli z dala od głównych aren drugiej wojny światowej. Jedynie na krótko wiosną 1941 roku odbywała się tu koncentracja wojsk przed nową wojną. Stąd bowiem 22 czerwca tegoż roku część wojsk niemieckich uderzyła na Związek Radziecki (w kierunku na Leningrad).

W okolicach Gołdapi przebywali podczas wojny robotnicy przymusowi, którzy pochodzili przeważnie z okupowanych terenów Polski, ale także Związku Radzieckiego. Byli tu również jeńcy z różnych krajów europejskich, na przykład Francuzi, Belgowie i inni.

Front wschodni dotarł w okolice Gołdapi pod koniec 1944 roku, w styczniu 1945 roku do miasta wkroczyła Armia Czerwona. Po ustaleniu granicy część powiatu gołdapskiego znalazła się po stronie rosyjskiej, w tym jezioro Wisztynieckie, większa część Puszczy Rominckiej, jedna trzecia jeziora Gołdap. W marcu 1945 r. administracja została przekazana władzom polskim. Miasto było prawie całkowicie zniszczone, tereny wiejskie wyludnione i w znacznym stopniu zaminowane. Plagą pierwszych lat powojennych była grabież i wywóz mienia niemieckiego. Zasadlanie i odbudowa gospodarki były procesem długotrwałym i trudnym. Stopniowo powstawały pierwsze zakłady pracy, podstawowe instytucje administracji państwowej, placówki oświatowe i ochrony zdrowia. Większość inwestycji na terenie gminy była

związana z działalnością Państwowych Gospodarstw Rolnych. Zaczęto znowu doceniać walory turystyczno-krajobrazowe ziemi gołdapskiej - pojawiły się ośrodki wypoczynkowe i dziesiątki domków kempingowych.

3.1.3. Obiekty zabytkowe i objęte ochroną konserwatorską

W mieście i gminie Gołdap znajdują się 25 obiektów i zespołów wpisanych do rejestru zabytków oraz kilkadziesiąt stanowisk archeologicznych, obejmujących ślady osadnictwa, cmentarzyska, osady i grody. Zlokalizowane są one w miejscowościach: Bałupiany, Babki, Głazajewo, Niedrzwica, Galwiecie, Juchnajcie, Jabłońskie, Marcinowo, Okrasin, Pietrasze, Barkowo, Skocze, Jary, Włosty, Rostek, Kośmidry, Kozaki, Kolniszki, Jurkiszki, Botkuny, Gieraliszki, Nasuty, Dunajek, Kowalki, Boćwinka, Dąbie, Konikowo, Siedlisko i w obrębie granic administracyjnych miasta Gołdap. Ochroną konserwatorską objęty jest również układ urbanistyczny śródmieścia Gołdapi. Niestety wprowadzona w latach powojennych pięciokondygnacyjna zabudowa pierzei rynku całkowicie zniszczyła jego pierwotne walory. W mieście i gminie znajduje się ponadto szereg obiektów, pochodzących z przełomu wieku XIX i XX oraz okresu międzywojennego, które należałoby objąć ochroną konserwatorską. Wśród obiektów zabytkowych, bądź mających wysokie walory kulturowe znajdują się: obiekty sakralne (kościół w Gołdapi, Grabowie, ruiny w Górnem), cmentarze z I i II Wojny Światowej oraz opuszczone cmentarze ewangelickie (Gołdap, Wronki), zespoły dworsko-parkowe lub parkowe, dwory i pałace (Gieraliszki, Niedrzwica, Wilkasy, Rakówek, Galwiecie,). Ciekawe elementy krajobrazu tworzą istniejące oraz zdemontowane linie kolejowe (dziś nasypy), kanały, bunkry i umocnienia ziemne. Wśród nich znajduje się nieczynna dziś linia kolejowa Gołdap - Żytkiejmy, okopy z I i II Wojny Światowej (wał Eryka Kocha), a także wcześniejsze umocnienia ziemne (szwedzkie bądź pruskie).

Tabela nr 6

Zespoły i obiekty wpisane do rejestru zabytków

Lp.	Zespoły i obiekty	Lokalizacja	Nr rejestru
1.	Para wiaduktów kolejowych	Botkuny	34
2.	Cmentarz ewangelicki	Bronisze	637
3.	Cmentarz ewangelicki	Dzięgiele	876
4.	Zespół dworsko-parkowy	Gieraliszki	A-1034
5.	Układ urbanistyczny miasta	Gołdap	16
6.	Kościół par. rzymsko-katolicki	Gołdap	527
7.	Kościół ewangelicki	Gołdap	9
8.	Dom nr 5, ul. Mazurska	Gołdap	528
8.	Dom nr 7, ul. Mazurska	Gołdap	529
10.	Dom nr 9, ul. Mazurska	Gołdap	530
11.	Dom nr 9, ul. Tatyzy	Gołdap	533
12.	Wieża ciśnień, ul. Suwalska	Gołdap	A-858
13.	Cmentarz wojenny z I Wojny Światowej	Gołdap	328
14.	Cmentarz żoł. ros. z I Wojny Światowej	Gołdap	A-910
15.	Dom nr 11, Plac Wolności	Gołdap	A-987
16.	Dom nr 13, Plac Wolności	Gołdap	A-988
17.	Dom nr 14 Plac Zwycięstwa	Gołdap	A-989
18.	Dom nr 15, Plac Wolności	Gołdap	A-990
19.	Dom nr 15, Plac Zwycięstwa	Gołdap	A-991
20.	Magazyn zbożowy, ul. Jaćwieska 4a	Gołdap	A-985
21.	Ruiny kościoła ewangelickiego	Górne	10
22.	Kościół ewangelicki	Grabowo	511
23.	Park dworski	Niedrzwica	584
24.	Park dworski	Rakówek	A-855
25.	Park dworski	Wilkasy	612

Rys. 2. Fragment mapy Polski z podziałem na obszary rozpoznania archeologicznego.

Tabela nr 7

Stanowiska archeologiczne w mieście i gminie Gołdap

Wg Ośrodka Dokumentacji Zabytków

numer	Lokalizacja	Typ znaleziska	Uwagi
Obszar 12-77 (wg rys. Nr2)			
1.	Pietraszki	Osada XVI w.	10 fragm. ceramiki
2.	Grygieliszki	Osada XVII w.	11 fragm. ceramiki
3.	Grygieliszki	Osada XV w.	
4.	Łobody	I Osada XVI w.	Ślady osadnictwa XIX w.
5.	Samoniny	Osada	
6.	Okolice wsi Samoniny	Ślady osadnictwa, neolit (?)	1 odłupek
7.	Bałupiany	Grodzisko, wczesne średniowiecze	Kultura bałtyjska
Obszar 12-78			
1.	Gołdap, teren POSTiW	Osada paleolitneolit	
2.	j..w.	Osada, wczesna epoka brązu	
3.	Gołdap, działka nr 519	Osada, późny paleolit Osada XVI/XVII w.	Kultura świderska
4.	Bałupiany	Osada z okresu wpływów rzymskich	
5.	Bałupiany	Osada z epoki kamienia	
6.	Niedzwica, Kujki	Osada z okresu wpływów rzymskich i Wędrówek Ludów	
7,8.	Niedzwica, grunty dawnego PGR	Osada XVIII w.	I
9.	Gołdap, naprzeciwko cmentarza katolickiego	Osada XVI w.	I
10.	Gołdap, działka nr 700	Osada 2 poł. XVI/XVII	
11.	Gołdap, ul. Świerkowa	Osada 2 poł. XVII/XXw.	
12.	Niedzwica	Osada XVII/XVIII w.	
13,14	Niedzwica	Osady XV/XVIII w.	
15-19	Niedzwica	Osady XVII/XIX w.	
20.	Niedzwica	Osada protojaćwieska	
21.	Bałupiany, działki nr 10,13,35	Osada, kultura świderska, późny paleolit; Osada XVII/XVIII W.	Ślady osadnictwa z epoki kamienia

31.	Gołdap, działka nr 712	Osada XV/XVII w.	
32.	Gołdap, teren ośrodka domków campingowych na zachodnim brzegu jeziora	Ślady osadnictwa z: epoki kamiennej, średniowiecza, XVI/XVII w.	
33.	Kośmidry, grunty PGR Gołdap, działka nr 145	Osada protojaćwieska	Ślad osadnictwa średniowiecznego
34.	Gołdap, działka nr 984	Osada nowożytna	Ślad osadnictwa protojaćwieskiego
Obszar 12-79			
1.	Gołdap, poligon WP	Osada mezolityczno - neolityczna	
2.	Gołdap, poligon WP	Osada, epoka brązu	
3.	Gołdap Szyliny	Osada XVI/XVII w.	Ślad osadnictwa mezolitycznego
4.	Gołdap Ostrówko, grunty Nadleśnictwa Gołdap	Ślad osadnictwa mezolitycznego (?)	
5.	Galwecie, działka nr 117	Osada mezolityczna (?)	Ślad osadnictwa średniowiecznego
6.	Galwecie, działka nr 114	Osada 2 poł. XVI w.	
7.	Galwecie, działka nr 26/1	Osada pradziejowa	
8,9.	Gołdap Jurkiszki, grunty Nadleśnictwa Gołdap	Osada 2 poł. XVI w.	Ślad osadnictwa XIV/XV w.
10.	Gołdap Hajnówka, Nadleśnictwo Gołdap	Osada mezolityczna; Osada XVI w.	
11.	Gołdap Hajnówka, Nadleśnictwo Gołdap	Osada XVII w.	
12.	Gołdap Hajnówka, Nadleśnictwo Gołdap	Osada XVI/XVII w.	
13,14.	Szyliny		
Obszar 12-80			
4.	Galwecie, działka nr 31/2	Ślady osadnictwa mezolitycznego - epoki żelaza	
Obszar 13-77			
1.	Juchnajcie	Cmentarzysko, kultura bałtyjska; Osada, młodsza epoka kamienna	
3.	Barkowo	Osada, epoka kamienna; Osada XVI/XVII w.	

4.	Skoczce	Ślady osadnictwa z epoki kamiennej	
6.	Jany, działki nr 30, 31, 36	Osada XVI/XVII w.; Ślady osadnictwa pradziejowego	1 odłupek krzemienisty
12.	Skoczce	Ślady osadnictwa: pradziejowego, neolitycznego; XVI/XVII w.; XIX/XX w.	
	Włosty (Jabłońskie), działki nr 59, 198, 191	Osada XV w.; XVI/XVII w.	
Obszar 13-78			
2.	"Rostek Góra zamkowa", PGR Rostek	Gród jaćwieski XII w.; Gród XIV w.	
3.	Rostek	Osada protojaćwieska; osada jaćwieska	
5.	Jabłońskie, działka nr 65; działka nr II; Działka nr 101.	Osada XVI/XVII w.; Ślad osadn. paleolit.; Osada XIV/XV w.	
9.	Konikowo, działka nr 102	Osada jaćwieska, grodzisko	Ślad osadnictwa z 1 poł. XVI w.
10.	Gołdap: działki nr 646, 647; działka nr 618; działki nr 913, 972.	Osada XVI/XVII w.; Osada XVI/XVII, XIX w. Osada XVI/XVII w.	Ślad osadnictwa neolitycznego Ślad osadnictwa epoki kamienia
18.	Janowo, działka nr 88, grunty PGR Janowo	Osada XVI/XVII w.;	Ślad osadnictwa neolitycznego
19.	Kozaki, grunty PGR Kozaki	Ślad osadnictwa neolitycznego	
20.	Podbrodzie, grunty PGR Podbrodzie	Osada XVI/XVII w.	Ślad osadnictwa XV w.
Obszar 13-79			
1.	Botkuny	Ślad osadnictwa z okresu rzymskiego	
2.	Galwecie, działka nr 10/1; działka nr 15.	Osada XVI w.;	Ślad osadnictwa neolitycznego; Ślad osadnictwa XVI/XVII w.
3.	Kolniszki, grunty PGR	Grodzisko (?)	
4.	Gołdap Kolki, grunty PGR	Ślady osadnictwa XVI/XVII, XIX/XX w.	
12.	Jurkiszki		Ślad osadnictwa XVI w.

13.	Kolniszki PGR	Osada XVII w .	Ślad osadnictwa średniowiecznego
14.	Botkuny	Osada XVI w.	Ślad osadnictwa kultura zachodnio - bałtyjska, późne średniowiecze
21.	Kozaki PGR	Ślady osadnictwa: 2 poł XVI w., średniowiecze	
Obszar 14 + brak opracowań			
Obszar 15-77			
1.	Dąbie, działka nr 199	Osada kultury bogaczewskiej	Ślad osadnictwa mezolitycznego-epoka żelaza; ślad osadnictwa średniowiecznego
2.	Okrasin	Cmentarzysko kurhanowe, kultura bogaczewska, wczesny okres rzymski	
3.	Główka	Cmentarzysko ciałopalne, epoka żelaza	Ślad osadnictwa kręgu kultur strefy leśnej
	Gieraliszki	Osada późnego średniowiecza	
	Siedlisko, działka nr 57/1	Osada średniowieczna	Ślad osadnictwa mezolitycznego
	Jeziorki Wielkie	Ślady osadnictwa	
	Boćwinka		Ślad osadnictwa mezolitycznego
Obszar 15-78			
2.	Siedlisko	Znaleziska luźne, późny paleolit	
	Rudzie	Osada średniowieczna	Ślad osadnictwa jaćwieskiego
	Nasuty	Osada późnośredniowieczna	
	Kowalki		Ślad osadnictwa epoki kamienia
	Dunajek	Osada późnośredniowieczna	Ślad osadnictwa epoki kamienia

3.2. Uwarunkowania wynikające ze stanu środowiska kulturowego

Skuteczna ochrona wartości kulturowych miasta i gminy Gołdap uwarunkowana jest:

- opracowaniem "Studium wartości kulturowych gminy Gołdap", które byłoby podstawą do podjęcia działań w celu wpisania do rejestru zabytków wartościowych obiektów architektonicznych, inżynierskich urbanistycznych;
- objęciem ochroną konserwatorską szeregu wartościowych obiektów architektonicznych, inżynierskich i urbanistycznych, nie wpisanych jeszcze do rejestru zabytków;
- wyeksponowaniem, uporządkowaniem i szerszym udostępnieniem najatrakcyjniejszych zespołów obiektów architektonicznych i urbanistycznych;
- wyznaczeniem stref ochrony archeologicznej;
- eliminacją dysharmonizujących elementów zagospodarowania.

4. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z WYSTĘPOWANIA TERENÓW I OBIEKTÓW CHRONIONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW SZCZEGÓLNYCH

W mieście i gminie Gołdap znajdują się następujące tereny i obiekty chronione na podstawie przepisów szczególnych:

- Park Krajobrazowy Puszczy Rominckiej;
- Rezerwat przyrody "Mechacz Wielki";
- Obszary Chronionego Krajobrazu;
- Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe - "Tatarska Góra" i "Gołdapska Struga";
- Wody powierzchniowe i strefy ochronne wokół wód;
- Pomniki przyrody tabela nr 3;
- Użytki rolne i grunty leśne;
- Ujęcia wody;

- Strefa ochrony uzdrowiskowej A, obejmująca tereny dzielnicy uzdrowiskowej nad jeziorem Gołdap;
- Strefa ochrony uzdrowiskowej B, obejmująca teren miasta Gołdap;
- Strefa ochrony uzdrowiskowej C, obejmująca teren części miasta i gminy Gołdap;
- Strefa ochrony konserwatorskiej, obejmująca obszar śródmiejski miasta Gołdap;
- Elementy dziedzictwa kulturowego - tabela nr 6, stanowiska archeologiczne tabela nr 7.

5. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z UZBROJENIA INŻYNIERYJNEGO

5.1. Charakterystyka stanu istniejącego uzbrojenia inżynierskiego

5.1.1. W zakresie systemu wodociągowego

5.1.1.1. Charakterystyka ujęć wód podziemnych na terenie miasta i gminy.

Ujęcie wody w Gołdapi zlokalizowane jest na tarasie nadzalewowym w dolinie rzeki Gołdapa. Dolina rzeki w rejonie miasta wypełniona jest utworami wodonośnymi, na które składają się przeważnie pospółki i żwiry z domieszką otoczków i skał północnych. Miąższość tych utworów wynosi około 27 m. Na powierzchni utwory piaszczyste pokryte są glebą humusową. W spągu doliny rzeki występują doliny zwałowe. Żwiry i pospółki występujące poniżej spągu gleby są silnie nawodnione. Ustabilizowane lustro wody o charakterze swobodnym występuje na głębokości 0,7 m poniżej. Wszystkie studnie ujmują czwartorzędową warstwę wodonośną. Warstwa ta jest bardzo zasobna w wodę. Pomimo długiego okresu eksploatacji studni, nie stwierdza się większego wzajemnego oddziaływania na siebie.

Ujęcie miejskie w Gołdapi administrowane jest przez Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. Składa się z pięciu studni głębinowych o łącznej wydajności 4 468,2 m³/h. Woda ze studni przekazywana jest pompami głębinowymi do dwóch zbiorników wyrównawczych o pojemności 1000 m³ każdy, a następnie ze zbiorników poprzez stację pomp (dwie pompy i trzy

hydrofory) drugiego stopnia (poziom pompy TYP OS- 150 m³/h) tłoczona jest do sieci miejskiej. Zasoby eksploatacyjne ujęcia w kategorii "B" wynoszą Q=193,0 m³/h przy depresji S=0,74 m, są zatwierdzone przez Wojewodę Białostockiego decyzją nr GP.x/010/217/74/75 z dnia 4 lutego 1975 roku. Pozwolenie wodno-prawne wydane przez Wojewodę Suwalskiego do roku 2005 na pobór wód podziemnych oraz eksploatację urządzeń wodnych dla zaopatrzenia miasta wynosi Q=190 m³/h; 3 470 m³/d; 1 266,550 m³/rok. Pozwolenie to ustanawia również strefy ochronne: bezpośrednią, pośrednią wewnętrzną i pośrednią zewnętrzną wokół ujęcia.

Na terenie strefy ochrony pośredniej wewnętrznej (bakteriologicznej) komunalnego ujęcia wody podziemnej w Gołdapi wprowadzono następujące zakazy:

- wprowadzania ścieków do ziemi,
- rolniczego wykorzystania ścieków,
- przechowywania, magazynowania i składowania odpadów promieniotwórczych, produktów ropopochodnych, nawozów sztucznych i innych substancji chemicznych (dla Zakładu Wodociągów zlokalizowanego w tej strefie nie obowiązuje ten zakaz, ale pod warunkiem odpowiedniego zabezpieczenia wymaganego stosownymi wytycznymi przepisami budowlanymi, ppoż. i ochrony środowiska),
- stosowania nawozów sztucznych oraz chemicznych środków ochrony roślin,
- wznoszenia jakichkolwiek budowli i budowa dróg publicznych (poza obiektami i wewnętrznymi drogami Zakładu Wodociągów),
- wykonywania robót melioracyjnych i wykopów ziemnych,
- wykonywanie odwodnień budowlanych,
- mycia pojazdów mechanicznych,
- urządzania parkingów,
- inne zakazy określone w paragrafie 5 pkt. 4 rozporządzenia Ministra Ochrony Środowiska Zasobów Naturalnych i Leśnictwa w sprawie zasad ustanawiania stref ochronnych źródeł i ujęć wody (Dz.U. nr 116 poz.504 z 1991 roku). w ustawie z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo Wodne, Dz. U. Nr 115 poz. 1229 z późn. zm.

Na terenie strefy ochrony pośredniej zewnętrznej (bakteriologicznej) ujęcia komunalnego w Gołdapi wprowadzono następujące zakazy:

- wprowadzania ścieków do ziemi i wód powierzchniowych,
- rolniczego wykorzystywania ścieków,
- przechowywania, magazynowania składowania odpadów promieniotwórczych, produktów ropopochodnych, nawozów sztucznych i innych substancji bez odpowiedniego zabezpieczenia wymaganego stosownymi wytycznymi i przepisami budowlanymi, ppoż. i ochrony środowiska ,
- stosowania nawozów sztucznych i chemicznych środków ochrony roślin (dot. intensywnego nawożenia upraw,
- wydobywania kopalin poniżej zwierciadła wody gruntowej,
- lokalizowania ferm hodowli zwierząt,
- lokalizowania wysypisk komunalnych i przemysłowych,
- lokalizowania cmentarzy i grzebowisk zwierząt.

Ponadto poza wymienionymi wyżej zakazami, nakazami ograniczeniami w aspekcie jakościowej i ilościowej ochrony zasobów wód podziemnych zaleca się w wyżej wymienionym pozwoleniu wodno - prawnym:

- rozwiązać problem gospodarki ściekowej we wschodniej części strefy ochronnej (szczególnie ulica Sikorskiego) poprzez budowę kolektora sanitarnego oraz wykonanie podłączeń poszczególnych użytkowników; nie zrealizowanie tego zalecenia może doprowadzić do zamknięcia ujęcia wody ze względów sanitarnych w ciągu najbliższych kilku lat,
- wprowadzić administracyjny nakaz dotyczący obowiązkowego podłączenia się do kolektora sanitarnego właścicieli posesji we wschodniej części strefy, po podłączeniu do sieci sanitarnej, należy administracyjnie nakazać likwidację wszystkich szamb, dołów chłonnych itd.,
- zlikwidować wszystkie nieczynne studnie kopane w obszarze strefy ochronnej,
- zamknąć dla ruchu publicznego drogę dojazdową do Zakładu Wodociągów, nie dopuszczać do zrzutu jakichkolwiek substancji i materiałów do cieku

stanowiącego wschodnią granicę strefy ochronnej na całej jego długości,

- w trakcie nowelizacji planu zagospodarowania przestrzennego dostosować tereny oznaczone sygnaturami A 12 US i A 9 K do warunków określonych w ustanowionych strefach ochronnych i przepisach prawnych dotyczących ochrony środowiska,
- zwrócić szczególną uwagę na czystość wód jeziora Gołdap i rzeki Gołdapy w działaniach planistycznych i inwestycyjnych.

Ujęcie wody Boćwinka-Podbaza administrowane jest przez Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Gołdapi. Ujęcie składa się ze stacji wodociągowej, dwóch studni wierconych oraz sieci wodociągowej. Studnia wiercona nr 1 została wykonana w 1976 roku, jej głębokość wynosi 80 m. Zasoby eksploatacyjne zostały zatwierdzone w wysokości 62,0 m³/h przy depresji $S = 2,4$ m. Studnia wiercona nr 2 została wykonana w 1982 roku, głębokość - 80 m. Zasoby eksploatacyjne zostały zatwierdzone w wysokości 114,0 m³/h przy depresji $S = 2,8$ m. Studnia wiercona nr 1 jest eksploatowana przy pomocy agregatu głębinowego GC3-0S z silnikiem SGMf 13 kW, a nr 2 jest eksploatowana przy agregatu głębinowego G80 VI B).

Woda z hydroforni dostarczana jest do miejscowości: Boćwinka, Boćwinka Młyn, Boćwinka Nowa, Rożyńsk Wielki. Długość sieci rozdzielczej wynosi 7 km. W celu utrzymania założonych parametrów ciśnienia w sieci wodociągowej zamontowano 3 szt. hydroforów o pojemności całkowitej 4 m³ każdy. Woda jest uzdatniania ze względu na ponadnormatywną zawartość żelaza i manganu.

Ujęcie wody Bronisze w Broniszach administrowane jest przez Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z O.O. w Gołdapi. Urządzenia gospodarki wodnej na terenie ujęcia stanowią: studnia wiercona, budynek hydroforni, w którym znajdują się hydrofory: trzy po 1 m³ i dwa po 0,5 m³ oraz urządzenia sprężonego powietrza. Studnia głębinowa została wykonana w 1991 roku. Jej głębokość wynosi 63 m. Zasoby ujęcia zostały zatwierdzone w wysokości $S = 6,9$ m. Studnia eksploatowana jest przy pomocy agregatu głębinowego G80 IX z silnikiem SGMf 5,5 kW. Długość sieci rozdzielczej wynosi 0,9 km. Woda nie wymaga uzdatniania.

Ujęcie wody Galwiecie administrowane jest przez Przedsiębiorstwo Wodociągów Kanalizacji Sp. z o.o. w Gołdapi i położone jest na działce użytkownika. Ujęcie wody składa się z dwóch studni wierconych, stacji wodociągowej oraz sieci wodociągowej. Studnia wiercona nr 1 o głębokości 50 m o wydajności $Q=23,7 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $S=5,5 \text{ m}$ jest od kilku lat nie użytkowana. Studnia wiercona nr 2 o głębokości 57 m została wykonana w 1980 roku. Jej zasoby eksploatacyjne zostały zatwierdzone w wysokości $167 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $S=3,1 \text{ m}$. Studnia ta jest eksploatowana przy pomocy agregatu głębinowego G80IVB z silnikiem SGMf 13 kW. Woda agregatem głębinowym przez odżelaziacze i odmanganiacze tłoczona jest do trzech hydroforów o łącznej pojemności całkowitej $10,5 \text{ m}^3$. Woda wymaga uzdatniania ze względu na ponadnormatywną zawartość związków żelaza manganu. Wodociąg zaopatruje w wodę mieszkańców miejscowości Galwiecie. Długość sieci rozdzielczej wynosi 2,2 km.

Ujęcie wody Grabowo administrowane jest przez Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Gołdapi i położone jest na działce użytkownika. Składa się z dwóch studni wierconych, zbiornika retencyjnego oraz stacji uzdatniania. SW1 - głębokość studni 127 m, zatwierdzone zasoby wodne $Q=15,6 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $8=4,45 \text{ m}$. Studnia eksploatowana jest agregatem głębinowym G40 VII z silnikiem 2,2kW. SW2 - głębokość studni 105 m, zatwierdzone zasoby wodne $Q=69 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $8 = 19 \text{ m}$. Studnia eksploatowana jest przy pomocy agregatu głębinowego GB2 16. Studnia ta jest zasadniczym źródłem wody. Ze względu na małą wydajność SW1 jest używana jako studnia w wypadku awarii. Zbiornik retencyjny o kształcie walca (średnica 8 m, wysokość 2 m). Ogólna pojemność zbiornika wynosi 100 m^3 . Woda ze studni tłoczona jest przez odżelaziacz z mieszaczem powietrza do zbiornika retencyjnego. Ze zbiornika retencyjnego pompami samozasysającymi S-8.2 woda podawana jest do dwóch hydroforów o łącznej pojemności całkowitej $2,5 \text{ m}^3$ i stąd rozprowadzana jest do sieci. Łączna długość sieci wynosi 2,7 km. Z hydroforni zasilani są odbiorcy z terenu wsi Grabowo. Ze względu na połączenie tego ujęcia siecią wodociągową z ujęciem w

Kowalkach zostanie ono zamknięte.

Ujęcie wody Górne administrowane jest przez Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z O.O. w Gołdapi i położone jest na dwóch działkach będących własnością użytkownika. Ujęcie składa się z dwóch studni wierconych i stacji wodnej.

Studnia SW1 wybudowana była w 1981 roku. Głębokość 72 m. Zatwierdzone zasoby wodne $Q=63 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $S=5,7 \text{ m}$. Studnia eksploatowana przy pomocy agregatu głębinowego G60 IX. Studnia SW2 wybudowana została w 1988 roku. Głębokość 70 m. Zatwierdzone zasoby wodne $Q=32 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $S=9,6 \text{ m}$. Studnia eksploatowana jest przy pomocy agregatu głębinowego G60. Studnie eksploatowane są przemiennie. Woda ze względu na skład fizyko-chemiczny wymaga uzdatniania przy pomocy 2 odmanganiaczy.

Z dwóch hydroforów o łącznej pojemności całkowitej 5 m^3 woda rozsyłana jest do sieci, której łączna długość wynosi 3,7 km.

Ujęcie wody Kolniszki w Kolniskach administrowane jest przez Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z O.O. w Gołdapi i jest zlokalizowane na działce będącej własnością użytkownika. Na terenie ujęcia znajdują się następujące urządzenia do poboru wody podziemnej: studnia wiercona, zbiornik wyrównawczy, stacja wodociągowa, sieć wodociągowa. Studnia SW2 wybudowana została w 1986 roku. Głębokość 69,0 m. Zatwierdzone zasoby wody $14 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $S=8,0 \text{ m}$. W studni zamontowana jest pompa głębinowa G80VIIA (dławiona). Woda agregatem głębinowym tłoczona jest do zbiornika wyrównawczego, dwukomorowego o łącznej pojemności 150 m^3 . Woda ze zbiornika wyrównawczego jest przepompowywana trzema pompami samozasysającymi SK.6 z silnikami 4,4 kW do dwóch hydroforów o łącznej, całkowitej pojemności 5 m^3 . Woda z hydroforów jest kierowana rurami do sieci o łącznej długości 1,4 km. Woda nie wymaga uzdatniania.

Ujęcie wody Kośmidry administrowane jest przez Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Gołdapi i położone jest na działce użytkownika. Na terenie ujęcia znajdują się następujące urządzenia do poboru

wody podziemnej: dwie studnie wiercone, stacja wodociągowa i sieć wodociągowa. Studnia wiercona SW1 wykonana została w 1967 roku przy zatwierdzonych zasobach wodnych $Q=32,5 \text{ m}^3/\text{h}$, $S=0,8 \text{ m}$. W chwili obecnej studnia ta w znacznym stopniu zmniejszyła wydajność i pogorszyła się jakość wody. W studni zamontowany jest agregat głębinowy G40 VII z silnikiem 2,2 kW. Studnię wierconą SW2 wybudowano w 1973 roku. Głębokość 55 m. Zatwierdzone zasoby wody $Q=71,5 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $S=0,1 \text{ m}$. Studnia eksploatowana jest agregatem głębinowym G60 x 9kW. Studnia daje wodę nie odpowiadającą przepisom. Obie studnie są sprzężone i eksploatowane jednocześnie. Woda jest tłoczona przez agregaty głębinowe do trzech hydroforów o łącznej całkowitej objętości $9,5 \text{ m}^3$. W technologii nie przewidziano uzdatniania wody. Długość sieci wodociągowej wynosi 3,6 km. Z ujęcia wody w Kośmidrach korzystają mieszkańcy wsi Kośmidry, osiedle popegerowskie i gospodarstwo rolne spółki ROMI-AGRO.

Ujęcie wody Kowalki administrowane jest przez Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Gołdapi. W skład ujęcia wody wchodzi następujące urządzenia do poboru wody podziemnej: studnia wiercona, zbiorniki retencyjne, stacja wodna, sieć wodociągowa, przepompownia II stopnia.

Studnia wiercona SW1 ma głębokość 116 m i zatwierdzony pobór wody $20 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $S=3,8 \text{ m}$. W studni zamontowany jest agregat głębinowy GCO.04 z silnikiem SGMe-18. Woda ze względu na podwyższoną ilość żelaza i manganu musi być uzdatniana. Ze studni agregatem głębinowym woda tłoczona jest do dwóch odżelaziaczy, a następnie do dwóch odmanganiaczy. Po uzdatnieniu . trafia do zbiorników retencyjnych metalowych o łącznej całkowitej pojemności 100 m^3 . Ze zbiorników woda tłoczona jest do sieci zestawem hydroforowym ZH-JCL (6 x 0,75kW). W związku z konfiguracją terenu i dość dalekim przesylem wody w miejscowości Nasuty wybudowano przepompownię w celu wyrównania ciśnienia w sieci. Na działce oprócz budynku przepompowni znajduje się zbiornik retencyjny $V=50 \text{ m}^3$. Swoje zadania przepompownia spełnia przy pomocy zestawu hydroforowego ZH. Ujęcie wody w Kowalkach zaopatruje w wodę na cele bytowe i produkcyjne

mieszkańców wsi: Kowalki, Nasuty, Rudzie, Siedlisko. Długość sieci wynosi 9,2 km. Ujęcie wody znajduje się na działce będącej własnością użytkownika. Działka zabudowana przepompownią w Nasutach stanowi własność ALP.

Ujęcie wody Mażucie administrowane jest przez Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Gołdapi i położone jest na działce będącej własnością użytkownika. W skład ujęcia wody wchodzi następujące urządzenia do poboru wody podziemnej: studnie wiercone, stacja wodna, sieć wodociągowa. Studnia głębinowa wiercona SW1 A wybudowana była w 1989 roku i ma głębokość 37,5 m, zatwierdzona wydajność $Q_e=45 \text{ m}^3/\text{h}$ przy depresji $S=5,40$. Jest ona eksploatowana przy pomocy agregatu głębinowego GBO.2.6. Studnia nr 1, rok budowy 1971 i studnia 2A, rok budowy 1979 znajdują się w jednej obudowie, są nie użytkowane ze względu na małą wydajność i należy je zlikwidować. Ze studni woda jest tłoczona do dwóch odżelaziaczy z mieszaczami powietrza w celu jej uzdatnienia. Uzdatniona woda tłoczona jest do hydroforu o całkowitej objętości $3,5 \text{ m}^3$. Z hydroforu rozprowadzana jest woda do sieci. Łączna długość sieci wynosi 1,5 km.

Ujęcie wody Okrasin administrowane jest przez Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Gołdapi i wody zlokalizowane jest na działce stanowiącej własność użytkownika. W skład ujęcia wody wchodzi: studnia Wiercona, stacja wodna, sieć wodociągowa. Studnia wiercona SW1 wybudowana w 1974 roku. Zatwierdzone zasoby wody $Q = 50,0 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $S = 1,65 \text{ m}$. Woda ze względu na ponadnormatywną zawartość związków żelaza i manganu musi być uzdatniana przez przetłoczenie jej przez dwa odżelaziacze z mieszaczami powietrza i dwa odmanganiacze. Woda ze studni przez filtry do dwóch hydroforów o łącznej całkowitej objętości 4 m^3 jest tłoczona zamontowanym agregatem głębinowym GBA2.10 z silnikiem 5,5 kW. Woda z hydroforów kierowana jest do sieci zaopatrującej w wodę mieszkańców miejscowości Okrasin i Dąbie. Łączna długość sieci wynosi 2,4 km.

Ujęcie wody Pogorzel administrowane jest przez Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Gołdapi i usytuowane jest na działce stanowiącej własność użytkownika. W jego skład wchodzi następujące

urządzenia do poboru wód podziemnych: studnie wiercone, stacja wodna, sieć wodociągowa. Studnia wiercona SW1 - rok budowy 1967, głębokość 53 m, zatwierdzone zasoby wody 45 m³/h przy S=13,40 m. Studnia eksploatowana jest zamontowanym agregatem głębinowym G80 IIIB z silnikiem SGMf 11 kW. Studnia wiercona SW2 - rok budowy 1986, głębokość 53 m, zasoby wody w kat B Q=36m³/h przy S =19,0 m. Studnia eksploatowana jest agregatem głębinowym G60.X z silnikiem 9 kW. Zasadniczo eksploatowana jest studnia SW2, natomiast studnia SW1 jest używana w czasie płukania złóż filtracyjnych i w okresach wyższego poziomu poboru wody. Woda ze względu na ponadnormatywną zawartość związków żelaza i manganu jest uzdatniana za pomocą dwóch odżelaziaczy z mieszaczami powietrza i dwóch odmanganiaczy. Uzdatniona woda przetłaczana jest do dwóch zbiorników hydroforowych, o łącznej i całkowitej pojemności 8 m³. Z hydroforów rurociągiem woda jest rozprowadzana do miejscowości Pogorzel i Borkowina. Łączna długość sieci wynosi 4,2 km.

Ujęcie wody Skocze administrowane jest przez Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Gołdapi i położone jest na działce stanowiącej własność użytkownika. Ujęcie wody wybudowano w 1973 roku. W jego skład wchodzi: studnia, stacja wodna, wodociąg. Brak jest danych odnośnie studni. Ze względu na podwyższoną zawartość żelaza w wodzie konieczne jest uzdatnianie wody, które przeprowadza się przy pomocy dwóch odżelaziaczy z mieszaczami powietrza. Z odżelaziaczy woda tłoczona jest do dwóch hydroforów o łącznej, całkowitej pojemności 2m³. Z hydroforów woda dostarczana jest do gospodarstw rolnych we wsi Skocze. Długość rurociągu wynosi 0,9 km.

Ujęcie wody Żelazki administrowane jest przez Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Gołdapi i położone jest na dwóch działkach stanowiących własność użytkownika. Ujęcie składa się z następujących urządzeń do poboru wody podziemnej: trzech studni, stacji wodnej, sieci wodociągowej. SW1- studnia wybudowana w 1962 roku. Głębokość 40 m, od dłuższego czasu nie eksploatowana ze względu na brak wydajności. SW2 -

studnia obecnie eksploatowana. Zamontowany agregat głębinowy GC2.03 z silnikiem SGMf. Woda z tej studni nadaje się praktycznie tylko do celów gospodarczych ze względu na podwyższoną zawartość amoniaku oraz związków żelaza i manganu. SW1A - studnia wykonana w 1989 roku, o głębokości 58,0 m. Zasoby eksploatacyjne ujęcia kat B w ilości $Q=50,2 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $S=5,4 \text{ m}$. Zwierciadło napięte + 2,15 m (samowypływ). Jednak ze względu na zapach (z 2G) woda jest nieprzydatna do spożycia. Praktycznie może być eksploatowana z zastrzeżeniami. Studnia SW2 (orzeczenie SSE – woda niezdatna do spożycia zgodnie z przepisami MZiOS z 1977 roku) pomimo, że woda jest uzdatniana dwoma odżelaziaczami z mieszaczami powietrza oraz dwoma odmanganiaczami. Po przejściu przez filtry woda tłoczona jest do dwóch hydroforów o łącznej, całkowitej objętości 8 m^3 i dalej do sieci zaopatrującej mieszkańców i potrzeby produkcyjne spółki JARKA w miejscowościach Żelazki i Babki. Długość sieci wynosi 3,1 km.

Ujęcie wody Gołdap II administrowane jest przez Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Gołdapi i zlokalizowane jest na czterech działkach stanowiących własność użytkownika. W skład ujęcia wody wchodzi następujące urządzenia do poboru wody podziemnej: dwie studnie wiercone (Gołdap II), stacja wodna, pompownia II stopnia w Rostku, zbiornik retencyjny w Rostku, pompownia II stopnia we Wronkach, dwa zbiorniki retencyjne we Wronkach, sieć wodociągowa i tranzytowa. SW - 1 wybudowana w 1980 roku, o głębokości 74 m, $Q=104,0 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $S=2,8 \text{ m}$. SW-2 - rok budowy 1974, wydajność $Q=104 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $S=2,9 \text{ m}$. Obecnie eksploatowana jest studnia SW + 2. Zamontowany agregat głębinowy GCO.05 z silnikiem 11 kW. Obydwie studnie podają wodę znacznie przekraczającą zawartość związków żelaza i manganu dyskwalifikując ją jako wodę przydatną do spożycia. Woda powinna być uzdatniana, jednak wskutek znacznego zniszczenia odżelaziaczy i odmanganiaczy nie jest. Jest kierowana do hydroforów o łącznej i całkowitej objętości 8 m^3 . Ciśnienie wyłączeniowe wynosi 0,45 MPa. Woda wodociągiem tłoczona jest do miejscowości Rostek do zbiornika retencyjnego betonowego o pojemności 75 m^3 . Ze zbiornika retencyjnego przy pomocy pomp

samozasysających typu SK6 i S82 woda tłoczona jest do dwóch hydroforów o łącznej kubaturze 8 m³ jeden nieczynny), sprężana do ciśnienia 0,52 MPa i stąd rozsyłana do miejscowości Rostek i rurociągiem tranzytowym do miejscowości Wronki. We Wronkach woda dostaje się do dwóch zbiorników retencyjnych betonowych o łącznej kubaturze 150 m³. Następnie pompą samozasysającą S83 tłoczona jest do trzech hydroforów o pojemności 6 m³ i stąd rozsyłana rurociągiem do odbiorców miejscowości Wronki. Długość sieci wodociągowej wynosi 4 km.

Ujęcie wody Kozaki administrowane jest przez Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Gołdapi i jest zlokalizowane na działce będącej własnością użytkownika. W skład ujęcia wody wchodzi następujące urządzenia do poboru wód podziemnych: dwie studnie wiercone, dwa zbiorniki retencyjne, stacja wodna, sieć wodociągowa. Istnieją dwie studnie wiercone. Jedna jest eksploatowana. Głębokość umieszczenia agregatów wynosi 66 mb. Woda nie jest uzdatniana. Agregat głębinowy tłoczy wodę do dwóch zbiorników retencyjnych. Ze zbiorników dwoma pompami samozasysającymi z silnikami 15 kW woda tłoczona jest do dwóch hydroforów o pojemności całkowitej 8 m³ i z hydroforów siecią do poszczególnych odbiorców. Długość sieci wodociągowej wynosi 1,4 km, długość podłączeń 0,2 km.

Wszystkie powyższe ujęcia są skomunalizowane i stanowią własność gminy i miasta Gołdap. Ponadto na terenie gminy działają jeszcze ujęcia służące zbiorowemu zaopatrzeniu ludności w wodę w następujących miejscowościach: Niedrzwica, Botkuny, Jabramowo, Rożyńsk Mały. Administrowane są one przez Agencję Własności Rolnej Skarbu Państwa Oddział Terenowy w Suwałkach.

5.1.1.2. Ocena niezawodności i jakości zaopatrzenia w wodę .

- Zasoby wodne ujęć.

Ujęcie miejskie

Z dokonanej analizy sprzedaży wody w latach 1994-1998 wynika, że aktualnie występuje tendencja zmniejszania się poboru wody w stosunku do lat

osiemdziesiątych. Na taką sytuację złożyła się:

- sytuacja społeczno-gospodarcza miasta (likwidacja wielu zakładów pracy, względnie ograniczenie ich działalności produkcyjnej);
- racjonalne oszczędne gospodarowanie wodą w gospodarstwach domowych (masowa instalacja wodomierzy).

Reasumując należy stwierdzić, że powyższe ujęcie wody zabezpiecza poziom zaopatrzenia w wodę gospodarstwa domowe oraz sektor gospodarczy.

Ujęcia wiejskie

W chwili obecnej na przejętych ujęciach wody we wszystkich miejscowościach: Boćwinka, Bronisze, Galwiecie, Grabowo, Górne, Kolniszki, Kośmidry, Kowalki, Mażucie, Okrasin, Pogorzel, Skocze, Żelazki, Gołdap II, Kozaki ujęcia dysponują wystarczającą ilością wody. Pewne ograniczenia, lecz nie ze względu wydajności studni, istnieją w miejscowości Kośmidry. W tej miejscowości nie można zamontować agregatu głębinowego o wydajności większej niż 15-18 m³/h, gdyż zastosowanie agregatu o większej wydajności spowoduje ssanie wody o znacznej mętności i żelazistym kolorze .

- Jakość dostarczonej wody.

Ujęcie miejskie

Ocena składu chemicznego i bakteriologicznego wód podziemnych studni wierconych wykazuje ich analogiczny charakter. Są to wody słodkie, słabo zmineralizowane, średnio twarde o odczynie słabo zasadowym. Pod względem składu chemicznego należą do wód dwujonowych, wodoro-węglanowo-wapniowych, które ogólnie nazywamy wodami prostymi. Analizy wody wykazują zawartość stężeń magnezu i żelaza, występują również związki siarki oraz określonych grup bakterii. Oznaczone wartości w granicach 1,7 do 0,4 mg Fe/dcm³ oraz 0,315 do 0,073 mg Mn/dcm³ są wielkościami niskimi i mimo przekroczeń normatywnych nie mają bezpośrednio wpływu na obniżenie jakości wody. Innym elementem, który potencjalnie może wpłynąć na obniżenie jakości wód jest azot amonowy. Wartość stwierdzona w studni nr 4 wynosi średnio 3,5 mg N/dcm³. Ogólnie należy stwierdzić, że wody podziemne na ujęciu wody w Gołdapi są dobrej jakości, ponieważ nie zawierają

zanieczyszczeń antropogenicznych. Woda nie wymaga uzdatniania. Przedsiębiorstwo Wodociągów Kanalizacji dostarcza wodę dla poszczególnych odbiorców zgodnie z przepisami odrębnymi Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 31 maja 1997 roku (Dz. u. nr 35, poz. 205 z 1990r.).

Ujęcia wiejskie

Ujęcia w miejscowościach: Bronisze, Kolniszki, Kośmidry, Kozaki mają wody, które nie wymagają uzdatniania. Ujęcia te nie są wyposażone w urządzenia do uzdatniania. W ujęciu wody w Kośmidrach w ostatnim okresie, szczególnie w okresie letnim, obserwujemy pogorszenie składu fizykochemicznego wody. TSSE w analizach stwierdza ponadnormatywną zawartość związków żelaza i manganu.

Ujęcia wody w miejscowościach:

Boćwinka	odżelazianie, odmanganianie
Galwiecie	odżelazianie, odmanganianie
Grabowo	odżelazianie
Górne	odmanganianie
Kowalki	odżelazianie, odmanganianie
Mażucie	odżelazianie, odmanganianie
Okrasin	odżelazianie, odmanganianie
Pogorzel	odżelazianie, odmanganianie
Skocze	odżelazianie
Żelazki	odżelazianie, odmanganianie
Gołdap II	odżelazianie, odmanganianie

wymagają uzdatniania ze względu na ponadnormatywne zawartości związków żelaza lub manganu. W tych też miejscowościach zamontowane są odpowiednie urządzenia w celu uzdatnienia wody. Pewne problemy notuje się na ujęciu wody w Żelazkach. Woda w ostatnich latach wykazuje coraz wyższe zawartości amoniaku. Skutki tego są takie, że nie można wytrącić związków żelaza, co z kolei blokuje możliwości właściwego odmanganiania wody. W chwili obecnej analizy TSSE wskazują na nieprzydatność wody do celów spożywczych.

W ujęciu Gołdap II odżelaziacze i odmanganiacze są wyłączone z technologii ze względu na znaczne ich skorodowanie. Jednak dostarczana woda odpowiada przepisom MZiOS ze względu na to, że jej kilkakrotne przetłaczanie

powoduje samoczynne wytrącenie związków żelaza.

Również w ujęciach administrowanych przez AWRSP Oddział Terenowy w Suwałkach tj.: w Niedrzwicy, Botkunach, Jabramowie i Rożyńsk Mały stwierdza się ponadnormatywną zawartość związków żelaza i manganu. Ujęcia te są wyposażone w urządzenia do uzdatniania wody lecz są już wyeksploatowane i występują problemy z dotrzymaniem właściwych parametrów.

Wszystkie ujęcia mają wyznaczone strefy ochrony bezpośredniej wokół studni szerokości 8-10 m. W celu ochrony jakości wód podziemnych konieczne jest wyznaczenie stref ochronnych ujęć wody zgodnie z obowiązującym rozporządzeniem Ministra Ochrony Środowiska Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 1 listopada 1991 roku.—Dotyczy to ujęć w Kośmidrach i Okrasinie. Pozostałe ujęcia ze względu na grubą warstwę ochronną utworów nieprzepuszczalnych nad warstwą wodonośną takich stref nie wymagają.

5.1.1.3. Prognoza zapotrzebowania na wodę .

- Analiza stanu istniejącego (zły stan techniczny urządzeń, mała wydajność studni, konieczność uzdatniania wody) hydroforni wiejskich w gminie wykazuje, że ujęcia w poszczególnych miejscowościach: Botkuny, Jabramowo, Kozaki, Kośmidry, Gołdap II należy wyłączyć z eksploatacji. W związku z powyższym zachodzi konieczność rozbudowy sieci wodociągowej z ujęcia w Gołdapi do ww. miejscowości. W chwili obecnej prowadzone są prace poprzedzające wyłączenie ww. ujęć wody.
- Wszystkie dziewiętnaście ujęć wody w terenie są typowo ujęciami wiejskimi. Rozbiór wody na tych ujęciach związany jest ze stanem gospodarki rolnej. W ostatnich latach może nastąpić stabilizacja poboru wody na wsiach lub lekki spadek.

5.1.1.4. Stan techniczny systemów dostarczania wody.

Wodociąg miejski

Struktura sieci wodociągowej na terenie miasta jest następująca:

- rury stalowe od $\varnothing 40 \text{ mm}$ ÷ $\varnothing 200 \text{ mm}$ = 8,10 km
- rury żeliwne od $\varnothing 50 \text{ mm}$ ÷ $\varnothing 400 \text{ mm}$ = 29,30 km
- rury PCV od $\varnothing 90 \text{ mm}$ ÷ $\varnothing 110 \text{ mm}$ = 0,86 km

w tym:

- sieć magistralna - 2,35 km
- sieć rozdzielcza - 35,91 km.

Przyłącza wodociągowe o długości 17,76 km, w ilości 924 sztuk są wykonane z rur stalowych ocynkowanych. Stan techniczny przyłączy kwalifikuje większość z nich do wymiany. Stan techniczny sieci wodociągowej jest dobry.

Z wodociągu miejskiego korzysta około 98% mieszkańców (brak sieci wodociągowej jedynie w ulicy Ustronie). Miasto Gołdap ma sieć wodociągową wybudowaną w większości przed 1945 rokiem. Analizując długoletni okres istnienia wodociągu z przyjętym ogólnie okresem eksploatacji wynoszącym średnio 50 lat stwierdzono, że sieć wodociągowa jest wyeksploatowana. W związku z tym w latach siedemdziesiątych opracowano ogólny program wymiany sieci, który sukcesywnie był realizowany.

Sieć wodociągowa łącznie z podłączeniami wodociągowymi wybudowano w latach:

- do roku 1945 - 20,40 km
- do roku 1960 - 5,90 km
- do roku 1980 - 18,80 km
- po roku 1980 - 4,00 km
- po roku 1992 - 2,50 km
- po roku 1993 - 1,50 km
- po roku 1994 - 2,82 km

Stan techniczny systemów dostarczenia wody jest średni, z uwagi na niską jakość materiałów użytych do budowy na przełomie lat 70 i 80. Dotyczy to stanu sieci i przyłączy.

Wodociągi wiejskie

Istniejąca obecnie sieć wodociągowa powstawała wskutek likwidacji małych hydroforni wybudowanych w latach 60-tych, podłączanych do rozbudowujących się ujęć wody w ówczesnych PGR. Bardzo małe miejscowości o lokalnym wodociągu zostały połączone rurociągiem z rozbudowanymi później ujęciami.

W latach 60-tych wybudowano następujące wodociągi lokalne: Boćwinka Młyn, Boćwinka Wieś, Dybie, Grabowo, Kośmidry (tylko stara obora i jeden budynek

mieszkalny), Kowalki (0,19 km), Mażucie, Skocze, Żelazki, Babki, Rostek i Wronki (tylko stara obora i trzy budynki mieszkalne), Niedrzwica, Botkuny, Jabramowo, Rożyńsk Mały. W tych małych miejscowościach wskutek starzenia się materiału i korodowania rur mogą w przyszłości występować uszkodzenia przyłączy i rur rozprowadzających wodę. Ponadto na wodociągu tranzytowym Żelazki - Babki wskutek zastosowania niewłaściwych materiałów do uszczelnień połączeń kielichowych (żeliwo 0 150) występują liczne przecieki systematycznie usuwane przez użytkownika. W roku bieżącym planowana jest wymiana wodociągu Gołdap II – Rostek - Wronki.

Tabela nr 8.

Wodociągi - długość czynnej sieci rozdzielczej na terenie miasta gminy Gołdap w latach 1995-1997

Teren	Długość czynnej rozdzielczej sieci wodociągowej (km)		
	1995	1996	1997
miasto Gołdap	36,00	36,00	36,30
tereny wiejskie Gołdapi	51,36	60,60	62,80
Ogółem	87,36	96,60	99,10

Źródło: Główny Urząd Statystyczny.

W latach 1995-1997 wybudowano prawie 12 km sieci wodociągowej, z tego 11,44 km na terenach wiejskich, zaś tylko o 300 m rozbudowana została sieć wodociągowa w mieście.

5.1.2. W zakresie systemu kanalizacyjnego

5.1.2.1. Kanalizacja miejska

Miasto Gołdap wyposażone jest w system kanalizacji rozdzielczej. Wody opadowe są odprowadzane kanalizacją deszczową (bez oczyszczania) do rzeki Gołdapy. Ścieki sanitarne w ilości ok. 550 tys.m³ rocznie są kierowane do miejskiej oczyszczalni ścieków za pośrednictwem głównej przepompowni ścieków zlokalizowanej przy ul. Żeromskiego. Na terenie miasta znajduje się ponadto 6 liniowych przepompowni ścieków. Przy głównej przepompowni

ścieków znajduje się punkt przyjęć ścieków z wozów asenizacyjnych. Ścieki surowe po wstępnym oddzieleniu piasku i skrutek wpływają do studni zbiorczej i są przepompowywane na kratę mechaniczną, a następnie na piaskownik wyposażony w łańcuchowy zgarniacz piasku na terenie oczyszczalni ścieków. Ścieki po oczyszczeniu mechanicznym są kierowane do dwóch komór osadu czynnego, gdzie poddawane są oczyszczaniu w procesie jednostopniowego osadu czynnego. Napowietrzanie i mieszanie wykonują aeratory turbinowe o łącznej mocy 88 kW. Oczyszczone ścieki są oddzielane od osadu w osadnikach wtórnych poziomych I-go i II-go stopnia i spływają do rzeki Gołdapy. Na odpływie znajduje się komora pomiarowa ze złączką Venturiego i urządzeniem rejestrującym przepływ ścieków. Osad z osadników wtórnych I-go stopnia jest recyrkulowany do komór osadu czynnego, a osad nadmierny jest gromadzony i zagęszczany w czterech komorach ciągu technologicznego. Okresowo wstępnie przefermentowany osad jest przepompowywany do otwartej komory fermentacyjnej, gdzie ulega fermentacji metanowej. Przefermentowany osad jest odwadniany na prasie filtracyjnej i paletkach osadowych z udziałem polielektrolitu i wywożony do rekultywacji starego wysypiska śmieci. Poziom oczyszczania ścieków nie jest wystarczający. Ścieki są odprowadzane do rzeki Gołdapy, z przekroczeniem warunków aktualnego pozwolenia wodno prawnego ważnego do końca 1999 roku.

Przekroczenia zanieczyszczeń występują w następujących wskaźnikach:

Azot amonowy	35,5 mgN-NH ₄	(dop. 6 mg/1)
Azot ogólny	46,23 mg N/1	(dop.30 mg/1)
Fosfor ogólny	6,97 mgP/1	(dop. 5 mg/1)

W pozostałych wskaźnikach skład ścieku oczyszczonego nie przekracza dopuszczalnych wskaźników. Aktualnie ustalony przez PIOŚ wymiar kary za przekroczenie dopuszczalnego ładunku zanieczyszczeń wynosi: 7,45 zł/dobę. Należy dodać, że pomimo tych przekroczeń stan rzeki Gołdapy jest dobry ze względu na jej duży przepływ ($SNQ = 0,58 \text{ m}^3/\text{s}$) w stosunku do ilości odprowadzanych ścieków na całej jej długości.

Przepustowość oczyszczalni wynosi 4000 m³/d przy średnim dobowym dopływie ścieków ok. 1900 m³/d. Wynika z tego, że po wykonaniu modernizacji oczyszczalni umożliwiającej usuwanie związków biogenych może ona oczyścić ok. 100% więcej ścieków.

Obecnie ilości ścieków oczyszczanych w oczyszczalni wynoszą średnio 1898m³/d. W tym ścieki bytowo-gospodarcze stanowią 98,4%, a ścieki przemysłowe z zakładów przetwórstwa spożywczego 1,6%. Ze względu na oszczędzanie wody przez ludność i zamknięcia zakładów ilości ścieków od 1993 roku systematycznie maleją. W najbliższych latach nie przewiduje się znacznego zwiększenia ścieków bytowo-gospodarczych. Może nastąpić przyrost ścieków przemysłowych w przypadku budowy firm w Specjalnej Strefie Ekonomicznej .

- **Stan techniczny systemów odprowadzania ścieków**

W mieście Gołdapi istnieje rozdzielczy system kanalizacji sanitarnej o łącznej długości z przykanalikami 39,19 km.

Wiek istniejącej sieci kanalizacyjnej:

wybudowana przed rokiem: 1945 - 10,0 km

1960 - 1,6 km

1980 - 5,5 km

wybudowana po roku: 1980 - 3,4 km

1992 - 2,2 km

1994 - 8,8 km

1995 - 3,4 km

1997 - 4,3 km.

Istniejące kanały mają średnice od 180 mm do 500 mm. Środkowa część miasta uzbrojona jest w sieć kanalizacyjną grawitacyjną. Natomiast północna część wyposażona jest w sieć kanalizacyjną odprowadzającą ścieki przy pomocy przepompowni.

Tabela nr 9.

Kanalizacja - długość czynnej sieci na terenie miasta i gminy Gołdap w latach 1995-1997

Teren	Długość czynnej sieci kanalizacyjnej (km)		
	1995	1996	1997
miasto Gołdap	28,10	28,10	32,40
tereny wiejskie Gołdapi	3,40	3,40	3,40
Ogółem	31,50	31,50	35,80

Źródło: Główny Urząd Statystyczny.

W roku 1997 oddano do użytku 4,30 km sieci kanalizacyjnej na terenie miasta Gołdap. Natomiast długość sieci na terenach wiejskich od kilku lat pozostaje na tym samym poziomie i wynosi 3,40 km.

Stan kanalizacji jest dobry. Zachodzi potrzeba skanalizowania ul. Sikorskiego i Osiedla nr I i II. Ulica Sikorskiego znajduje się w strefie pośredniej miejskiego ujęcia wody. Brak kanalizacji w wymienionej ulicy wpływa ujemnie na jakość wody w studni nr 4.

Kanalizacja deszczowa w mieście wybudowana jest fragmentarycznie do najbliższych odbiorników w postaci rowów melioracyjnych i do rzeki Gołdapy. Jej łączna długość wynosi 8,91 km. Stan techniczny kanalizacji deszczowej nie jest zadowalający. W części południowej i północnej miasta sieć deszczową należy wymienić. Odtworzenia wymaga szczególnie ciąg w ulicach: Wolności - Wojska Polskiego do Źródlanej, Przytorowa-Okrzei do rzeki Gołdapy, Mazurska do rzeki Gołdapy, z Placu Zwycięstwa ulicą Krótką do Nadbrzeżnej i do rzeki Gołdapy.

Kanalizacja deszczowa charakteryzuje się dwoma kanałami o średnicy $\varnothing$ 0,60 m, odprowadzającymi wody opadowe do rzeki Gołdapy. Jeden z nich przebiega wzdłuż ul. Paderewskiego od ul. Emilii Plater, a drugi w ul. Nadbrzeżnej od ul. Żeromskiego. Boczne kanały w podrzędnych ulicach mają średnicę 0,30 m.

5.1.2.2. Gospodarka ściekowa na terenach wiejskich.

Na terenie gminy występuje znaczne niedoinwestowanie w zakresie rozwiązań gospodarki ściekowej w systemach zbiorczych.

Najnowocześniejsza oczyszczalnia znajduje się w Babkach. Jest to obiekt osiągający wysoki stopień oczyszczania wymagany obecnie obowiązującym prawem. Oparty na dwustopniowych złożach biologicznych firmy BIOCLERE z Danii, prowadzi redukcję związków organicznych w ściekach w tym nitryfikację i denitryfikację oraz redukcję fosforu na drodze chemicznej. Do oczyszczalni poprzez kanalizację grawitacyjną podłączone jest osiedle mieszkaniowe po byłym PGR.

Pozostałe oczyszczalnie ścieków socjalno-bytowych są to urządzenia typoszeregu BIOBLOK z lat 60-tych. W ostatnim okresie zostały one gruntownie wyremontowane i unowocześnione i osiągają dobre wyniki redukcji zanieczyszczeń w ściekach. Administrowane są one przez Agencję Własności Rolnej Skarbu Państwa Oddział Terenowy w Suwałkach. W gminie eksploatowana jest również jedna oczyszczalnia przemysłowa przy Gorzelni Rolniczej w Niedrzwicy oparta na ziemnych stawach biologicznych.

Za wyjątkiem oczyszczalni w Babkach pozostałe oczyszczalnie mają przestarzałe rozwiązania techniczne, przysparzające dużych kłopotów w eksploatacji zwłaszcza zimą. Należy je modernizować w celu zapewnienia wysokiego stopnia oczyszczania ścieków wymaganego obecnie obowiązującym prawem oraz niezawodności działania.

Charakterystykę istniejących oczyszczalni ścieków przedstawiono w tabeli 2. Prócz tego na terenie gminy znajdują się zbiorniki do gromadzenia ścieków przy budynkach wielorodzinnych po byłych PGR-ach zlokalizowane w miejscowościach: Grabowo, Rożyńsk, Kośmidry. Zbiorniki te są połączone z budynkami mieszkalnymi krótkimi odcinkami kanalizacji osiedlowej. Szczególnie niekorzystna sytuacja występuje w Grabowie, gdzie ścieki przelewają się do rowu melioracyjnego dopływu rzeki Gołdap.

Długość sieci kanalizacyjnej na terenie gminy wynosi 3,4 km.

Część budynków jednorodzinnych wyposażona jest w szczelne urządzenia do

gromadzenia ścieków. Z szamb ścieki wywożone są do oczyszczalni ścieków w Gołdapi lub na pola uprawne. Część przedostaje się do ziemi lub do cieków wodnych. Planowana jest budowa kanalizacji ciśnieniowej z Grabowa do miasta, która umożliwi również podłączenie do oczyszczalni miejskiej Wroniek Wielkich oraz osiedli mieszkaniowych I i II na południu miasta. Stwierdzić należy, że zainwestowanie gminy w sieć wodociągową bez jednoczesnego rozwiązania gospodarki ściekowej i poprawy świadomości ekologicznej

mieszkańców stanowi zagrożenie jakości wód podziemnych i powierzchniowych

Tabela nr 10.

Wykaz oczyszczalni ścieków na terenie gminy wiejskiej.

Lp.	Lokalizacja	Charakterystyka technologiczna oczyszczalni, wykaz urządzeń ciągu technologicznego	Ilość ścieków m ³ /d	Odbiornik
1	2	3	4	5
1.	Galwiecie	Mechaniczno - biologiczna. Urządzenia: BIOBLOK Mu-100, zbiornik osadu nadmiernego	55	rów melioracyjny, rzeka Jarka
2.	Kozaki	Mechaniczno - biologiczna. Urządzenia: BIOBLOK Mu-75, zbiornik osadu nadmiernego	23	rów melioracyjny, rzeka Gołdapa
3.	Babki	Mechaniczno - biologiczno - chemiczna. Urządzenia: osadnik Imhoffa, osadnik denitryfikacyjny, złoża biologiczne I stopnia BIOCLERE B180, złoża biologiczne II Stopnia nitryfikacyjne typu BIOCLERE B 115B, stopień chemiczny BIOCLERE K2,9	40	rów melioracyjny, rzeka Jarka
4.	Niedrzwica	Mechaniczno - biologiczna. Urządzenia: osadnik, zespół stawów biologicznych.	62	rów melioracyjny, rzeka Gołdapa

5.	Wronki	Mechaniczno - biologiczna. Urządzenia: BIOBLOK Mu-100, zbiornik osadu nadmiernego	35	rów melioracyjny, rzeka Gołdapa
6.	Boćwinka	Mechaniczno - biologiczna. Urządzenia: BIOBLOK Mu-75, zbiornik osadu nadmiernego	40	Ciek Alina dopływ rzeki Gołdapa

5.1.3. W zakresie systemu ciepłowniczego

Miasto zaopatrywane jest w energię ciepłą z 71 źródeł ciepła o mocy nominalnej ok. 57 MW, przy czym moc wykorzystana wynosi ok. 40 MW. Łącznie bilans obiektów istniejących w Gołdapi z uwzględnieniem wszystkich budynków komunalnych ogrzewanych piecami fizycznymi wynosi około 50 MW, według "Studium Miasta - Plan Systemu Ciepłowniczego w Gołdapi" opracowanego w 1996 roku przez PPHU "Juwa" z Białegostoku.

5.1.3.1. Administratorzy

Eksploatacją systemów ciepłych zasilających budownictwo mieszkaniowe zajmują się: Spółdzielnia Mieszkaniowa w Gołdapi (4 kotłownie), Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej (11 kotłowni) oraz Romincka Spółdzielnia Mieszkaniowa (2 kotłownie). Duże źródła ciepła na terenie miasta ma też Jednostka Wojskowa.

Największa część majątku ciepłowniczego w mieście jest eksploatowana przez Spółdzielnię Mieszkaniową i Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej (moc zainstalowana SM - 12,8 MW, moc zainstalowana PEC - 8,9 MW, moc zainstalowana Jednostki Wojskowej - 5 kotłowni - 15 MW).

5.1.3.2. Kotłownie

Główne źródła zasilania miasta stanowią następujące kotłownie:

- kotłownia ul. Wąska 11 - PEC
- kotłownia ul. Żeromskiego 3 - PEC
- kotłownia ul. Warszawska 1 - PEC
- kotłownia ul. Armii Krajowej - SM
- kotłownia ul. Emilii Plater - SM
- kotłownia ul. Górna 5 - SM

- kotłownia ul. Żeromskiego - SM
- kotłownie Jednostki Wojskowej szt.4
- kotłownia ul. Słoneczna 7, Szpital
- kotłownie ul. Gumbińska, ul. Paderewskiego13
- kotłownia ul. Armii Krajowej 32 A, Romincka Spółdzielnia Mieszkaniowa
- kotłownia Ośrodka Wypoczynkowego PRiTV, P.W. "WITAL"
- kotłownia ul. Wojska Polskiego 11, Przedsiębiorstwo "WUTEH"

Kotłownie powyższe stanowią główne źródła energii cieplnej w Gołdapi - moc zainstalowana w tych kotłowniach wynosi min. 1 MW. Z uwagi na dużą ilość kotłowni i ich rozproszenie trudno jest mówić o systemie ciepłym w mieście – sieci mają charakter lokalny. W Gołdapi nie występują kotłownie wysokotemperaturowe. Kotłownie eksploatowane przez SM wyposażone są w kotły mające paleniska węglowe z rusztem stałym, pozbawione jakiejkolwiek automatyzacji procesu spalania oraz uzdatniania wody, stosowanej jako czynnik grzewczy. Są to układy z zabezpieczeniem instalacji c.o. systemu otwartego. Kotłownie eksploatowane przez SM mają następującą moc nominalną:

- kotłownia ul. Żeromskiego - 3,6 MW
- kotłownia ul. Górna 5 - 2,4 MW
- kotłownia ul. E. Plater - 2,25 MW
- kotłownia ul. Armii Krajowej - 4,61 MW

Jedenaście kotłowni eksploatowanych przez PEC zostało w minionych trzech latach gruntownie zmodernizowanych. Stare, wyeksploatowane kotły węglowe zastąpiono kotłami olejowymi VIESSMAN. Są to kotłownie posiadające zautomatyzowany proces spalania z regulacją pogodową. Moc największych kotłowni eksploatowanych przez PEC wynosi:

- kotłownia ul. Żeromskiego 3 - 2,65 MW
- kotłownia ul. Wąska 11 - 2,0 MW
- kotłownia Plac Zwycięstwa 10- 1,3 MW
- kotłownia ul. Warszawska 1 - 1,1 MW .

Przedsiębiorstwo PEC dostarcza ciepło do budynków komunalnych. Na 165 budynków komunalnych 29 ogrzewanych jest przez PEC. W pozostałych funkcjonują piece fizyczne. Tylko 40% mieszkań komunalnych wyposażonych jest w instalację c.o.

Kotłownia przy ul. Armii Krajowej eksploatowana przez Romincką SM jest w trakcie modernizacji z węglowej na olejową. W 1999 roku zainstalowano kocioł olejowy VIESSMANN o mocy 575 kW do przygotowania ciepłej wody. W 2000 roku planowany jest montaż 2 kotłów o mocy 720 KW na potrzeby c.o.

Z uwagi na brak w mieście kotłowni wysokotemperaturowych nie występują węzły ciepłownicze.

5.1.3.3. Sieci ciepłne

Na terenie miasta występują sieci ciepłne ułożone w technologii tradycyjnej – sieci kanałowe dwu przewodowe i czteroprzewodowe jak i sieci w technologii nowoczesnej, preizolowane.

Sieć ciepłna z kotłowni SM przedstawia się następująco:

- system ciepłny kotłowni ul. Żeromskiego - 347mb trasy sieci kanałowej dwuprzewodowej zastąpione zostanie na sezon grzewczy 1999/2000 siecią preizolowaną czteroprzewodową;
- system Ciepłny kotłowni ul. Górna 5 - 114 mb trasy sieci kanałowej dwuprzewodowej zastąpione zostanie na sezon grzewczy 1999/2000 siecią preizolowaną czteroprzewodową
- system ciepłny kotłowni ul. E. Plater - 336 mb trasy sieci czteroprzewodowe, kanałowe c.o., c.w. i cyrkulacji
- system ciepłny kotłowni ul. Armii Krajowej - 1430 mb trasy sieci czteroprzewodowe, kanałowe c.o., c.w. i cyrkulacji.

Sieć ciepłna z kotłowni PEC w większości została zmodernizowana przy modernizacji kotłowni. Nowe sieci ciepłne preizolowane czteroprzewodowe o długości 398 m trasy zostały ułożone z kotłowni przy ul. Wąskiej i ul.Żeromskiego. Pozwoliło to na montaż centralnej ciepłej wody w budynkach, które poprzednio jej nie miały. W roku 2000 planowana jest wymiana pozostałej sieci kanałowej dwu przewodowej kotłowni przy ul. Plac Zwycięstwa 10 i ul. Warszawskiej 1 na preizolowaną czteroprzewodową.

Sieć ciepłna z kotłowni przy ul. Armii Krajowej 32 A Rominckiej SM jest siecią kanałową czteroprzewodową i liczy 1188 mb długości. W br. została ona odkryta i zbadana. 80 % sieci jest w dobrym stanie technicznym, w pozostałej

części zostały wymienione rury stalowe na nowe i ponownie zaizolowane.

5.1.3.4. Instalacje wewnętrzne

Instalacje wewnętrzne u odbiorców stanowią niedoinwestowany element systemu ogrzewania. W zasobach eksploatowanych przez PEC i RSM odbiorcy indywidualni nie posiadają zaworów termostatycznych i urządzeń rozliczeniowych energii cieplnej (podzielników kosztów), natomiast zasoby SM wyposażone są w nie w 100 %. Instalacje centralnego ogrzewania pracują w systemach otwartych co powoduje duże ubytki wody w sieci. Jedynie PEC dysponuje urządzeniami do pomiaru wytwarzanej energii i jej zużycia w budynkach.

Większość zasobów spółdzielni mieszkaniowych pochodzi z lat 70-tych i 80-tych. Budynki wykonane w tych latach w technologii wielkiej płyty charakteryzują się niską izolacyjnością ścian zewnętrznych i stropów. Stolarka okienna jest wyeksploatowana i powoduje duże straty ciepła. Podobne mankamenty wykazują budynki komunalne.

5.1.3.5. Ocena funkcjonalności systemu zaopatrzenia w ciepło

Aktualnie duże problemy sprawiają częste awarie sieci oraz urządzeń w źródłach ciepła SM. Pod względem zaawansowania technologii wytwarzania, przesyłania oraz odbioru energii cieplnej istniejące rozwiązania są przestarzałe, nieefektywne i nieekonomiczne. Źródła ciepła nie posiadają żadnej automatyki gwarantującej ich prawidłowe funkcjonowanie.

Sieci ciepłe wybudowane w latach 1a-tych i 80-tych w technologii kanałowej, charakteryzują się dużymi stratami przesyłu, częstą awaryjnością (pęknięcia rurociągów), złą izolacyjnością oraz małą odpornością na warunki zewnętrzne. To wszystko skutkuje wysoką ceną wytwarzanej energii cieplnej. SM planuje w roku 2000 i najbliższych latach wymianę kotłów węglowych na olejowe z pełną automatyką oraz wymianę pozostałych sieci kanałowych na preizolowane.

Bardzo korzystnie na tle SM i RSM przedstawiają się urządzenia do wytwarzania przesyłu energii cieplnej eksploatowane przez PEC, charakteryzujące się wysoką efektywnością oraz niezawodnością działania.

5.1.3.6. Analiza planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta

Plan ogólny miasta Gołdap podaje perspektywiczne zapotrzebowanie ciepła za "Koncepcją uciepłownienia miasta Gołdap" wykonaną przez BPBK w Białymstoku w 1985 roku w wysokości 70 MW. Koncepcja, w przyjętym do realizacji wariancie, zakładała zabezpieczenie potrzeb cieplnych z miejskiej ciepłowni zlokalizowanej w północnej części miasta obok torów kolejowych. Autorzy Planu ogólnego stwierdzają, że moc projektowanej ciepłowni centralnej będzie mniejsza z uwagi na wprowadzenie nowej normy cieplnej oraz ze względu na fakt, że wielu inwestorów decyduje się na kotłownie lokalne opalane olejem.

Propozycja budowy centralnego źródła ciepła wydaje się obecnie nierealna z uwagi na następujące uwarunkowania:

- wysokie nakłady inwestycyjne,
- konieczność rozwiązania problemów związanych z emisją zanieczyszczeń do atmosfery (kotły fluidalne bądź odsiarczanie),
- konieczność budowy sieci cieplnych, co z uwagi na istniejącą zabudowę byłoby bardzo kłopotliwe,
- potrzeba likwidacji istniejących kotłowni oraz budowę węzłów cieplnych w istniejących obiektach,
- z uwagi na wysokie nakłady inwestycyjne cena energii cieplnej brak konkurencyjności w stosunku do innych rozwiązań (zasilanie gazem lub olejem opałowym),
- przeprowadzona już modernizacja wszystkich kotłowni komunalnych na olejowe.

5.1.3.7. Gospodarka ciepła na terenie gminy wiejskiej

Gospodarka ciepła na terenie gminy opiera się na kotłowniach lokalnych, osiedlowych i indywidualnych źródłach ciepła opalanych paliwem stałym. Kotłownie obsługujące budynki wielorodzinne na osiedlach byłych Państwowych Gospodarstw Rolnych działają w miejscowościach: Boćwinka, Grabowo, Kozaki.

Istniejące źródła ciepła zaspokajają potrzeby poszczególnych odbiorców, jedynie stan techniczny tych obiektów w większości nie odpowiada obowiązującym normom, a ich niska sprawność, wysoki poziom emisji

zanieczyszczeń do powietrza atmosferycznego czy wysokie koszty eksploatacji, sprawiają, że stają się one nieekonomiczne.

5.1.4. W zakresie systemu zaopatrzenia w gaz

Na terenie gminy brak jest sieci gazowej rozdzielczej gazu ziemnego. W przypadku realizacji gazociągu tranzytowego wysokiego ciśnienia Grodno-Kaliningrad (na terenie Polski Lipszczany - Gołdap) ujętego w studium byłego województwa suwalskiego zaistnieje możliwość gazyfikacji miasta i gminy. Jednak realizacja tej inwestycji jest mało prawdopodobna. Po opracowaniu koncepcji gazociągu przez Przedsiębiorstwo Państwowe Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo Biuro Projektów Gazownictwa "Gazoprojekt" z Wrocławia i ujęciu jej w planach ogólnych zagospodarowania przestrzennego gmin, przez które inwestycja miała przebiegać, została ona zaniechana. Najbardziej realny staje się kierunek zasilania w gaz ziemny przewodowy Gołdapi z kierunku Szczuczyna lub Grajewa rurociągiem (w okolicach Zambrowa) po realizacji odgałęzienia Ø 400 z budowanego obecnie międzynarodowego gazociągu Jamał Rosja - Niemcy .

5.1.5. W zakresie elektroenergetyki

Energia elektryczna dla potrzeb odbiorców na terenie miasta i gminy Gołdap dostarczana jest ze stacji 110/30/15kV GPZ GOŁDAP zlokalizowanej we wschodniej części miasta. Stacja ta zasilana jest jednostronnie linią 110 kV relacji Suwałki-Węgorzewo i stąd przebiegają przez teren miasta i gminy dwie linie napowietrzne wysokiego napięcia 110 kV:

- Suwałki - Filipów - Gołdap
- Gołdap - Węgorzewo

Rezerwowe zasilanie GPZ stanowi linia 30 kV relacji Olecko-Gołdap.

Linie napowietrzne 110 kV są źródłem pola elektromagnetycznego. Natężenie pola nie przekroczy wartości dopuszczalnych przy lokalizacji obiektów budowlanych przeznaczonych na stały pobyt ludzi i zwierząt (czas dłuższy niż 8 godzin na dobę) w odległości 14,5 m od najbliższego przewodu linii.

Ze stacji GPZ wyprowadzone są linie SN 15 kV, w obrębie miasta Gołdap

przeważnie kablowe a na terenie gminy napowietrzne. Linie te zasilają stacje transformatorowo-rozdzielcze 15/0,4 kV rozlokowane w pobliżu odbiorców energii elektrycznej.

Istniejący układ i stan sieci zabezpiecza istniejące potrzeby energetyczne miasta i gminy, jednak nie nadaje się w przeważającej większości do przesyłu większych mocy.

Całość sieci elektrycznej jest własnością Zakładu Energetycznego S.A. w Białymstoku.

5.1.6. W zakresie gospodarki odpadami

W mieście i gminie Gołdap powstają głównie odpady stałe komunalne w ilości około 9 tysięcy ton. Odpady przemysłowe to głównie żużel z kotłowni i spieki z odlewni żeliwa, które stanowią małą ilość w stosunku do całej masy odpadów stałych. Utylizacja odpadów stałych oparta jest na systemie kontenerów rozstawionych w mieście i większych skupiskach mieszkańców na terenie gminy wiejskiej i ich wywozie na wysypisko, gdzie są poddawane selekcji. Wielkość używanych kontenerów dopasowana została do ilości gromadzonych odpadów i częstości ich wywozu. Ilość nieczystości stałych utrzymuje się na podobnym poziomie ilościowym i strukturalnym od kilku lat. Odpady stałe są wywożone na wysypisko nieczystości stałych przy ul. Gumbińskiej w Gołdapi. Powierzchnia przeznaczona pod składowisko wynosi 2,2 ha, a ilość zdeponowanych odpadów około 100 000 ton. Teren składowiska jest ogrodzony i otoczony pasem zieleni. Niecka do składowania odpadów uszczelniona jest folią. Wysypisko zostało uruchomione w 1991 roku, a w roku 2000 planowane jest jego zamknięcie. W związku z kończącą się pojemnością obecnego wysypiska, Gmina przystąpiła do budowy nowego miejsko-gminnego wysypiska nieczystości stałych w Kośmidrach koło Gołdapi, w pobliżu miejskiej oczyszczalni ścieków. Wysypisko to będzie w stanie przyjąć pierwsze odpady w bieżącym roku. Powierzchnia zajmowana przez wysypisko wynosi 8,939 ha. Na wysypisku prowadzona będzie selekcja odpadów. Obecnie wykonana niecka wysypiska uszczelniona jest folią HOPE, wyposażona w drenaż z sieci sączków z wywozem odcieków na oczyszczalnię. Pojemność wynosi od 10

000, m³ do 16 400 m³ odpadów. Przewidywany okres eksploatacji wybudowanego wysypiska to rok 2008. Przy czym obszar zarezerwowany pod wysypisko jest znacznie większy niż zajmuje wykonana niecka na odpady i może być rozbudowywana. Zorganizowanym systemem odbioru odpadów objętych zostanie 70 % ludności gminy.

Odpady wywozi:

- Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Spółka z o.o. Gołdap
- Spółdzielnia Mieszkaniowa w Gołdapi
- wywóz nieczystości i usługi transportowe J. Brzeziński
- użytkownicy indywidualni.

Koszty utrzymania wysypiska ponosi i gospodarkę prowadzi PGK Spółka z o.o.

5.1.7. W zakresie telekomunikacji

Główni operatorzy sieci telefonicznych na terenie miasta i gminy Gołdap to:

- w systemie stacjonarnych sieci przewodowych - T.P.S.A.
- w systemie bezprzewodowym - Centertel, Era GSM.

Poziom świadczonych usług telekomunikacyjnych należy ocenić jako dobry. Do obszarów najlepiej wyposażonych w systemy łączności należy zaliczyć poza Gołdapią wsie: Boćwinka, Grabowo, Galwiecie, Kozaki, Jabramowo, Juchnajcie i Skocze.

Tabela nr 11.

Liczba abonentów TPSA na terenie miasta i gminy Gołdap w latach 1995-1997

Teren	Abonenci Telekomunikacji Polskiej S.A. (osoby)		
	1995	1996	1997
miasto Gołdap	2470	2799	3154
tereny wiejskie Gołdapi	243	286	410
Ogółem	2713	3085	3564

Źródło: Główny Urząd Statystyczny.

W ostatnich latach następuje stały wzrost liczby abonentów Telekomunikacji Polskiej S.A. W analizowanym okresie 851 mieszkańców miasta i gminy podłączono do sieci telefonicznej. W roku 1997 telefony stacjonarne posiadały ogółem 3564 rodziny, z tego 3154 na terenie miasta i 410 rodzin na terenach wiejskich.

W gminie istnieje dostęp do sieci Internet. Nie ma natomiast sieci MAN.

W Gołdapi funkcjonują lokalne sieci telewizji kablowych MARINEX i Spółdzielni Mieszkaniowej. Nie przewiduje się w najbliższym czasie rozwoju sieci kablowej na terenach wiejskich, ze względu na duże rozproszenie zabudowy, co powoduje wysokie koszty prowadzenia sieci.

5.2. Uwarunkowania rozwoju miasta i gminy Gołdap wynikające z dotychczasowego uzbrojenia inżynieryjnego

Gmina Gołdap jest niedoinwestowana pod względem wyposażenia w infrastrukturę techniczną. Stanowi to zagrożenie dla jakości środowiska przyrodniczego, a także barierę rozwoju wiodących funkcji gospodarczych. Rozwój gospodarczy i przestrzenny gminy Gołdap oraz poprawa warunków życia ludności, warunkowane są:

5.2.1. W zakresie systemu wodociągowego

- Podjęciem działań projektowych i inwestycyjnych w zakresie budowy wodociągów i modernizacji ujęć wody w celu zapewnienia wody dobrej jakości dla wszystkich mieszkańców wsi;
- Modernizacją miejskiego ujęcia wody w celu dostosowania jego funkcjonowania do aktualnych i perspektywicznych potrzeb, zmniejszenia kosztów produkcji wody poprzez usprawnienia wymianę urządzeń technologicznych, zmniejszenia zużycia energii elektrycznej;
- Prowadzeniem stałej konserwacji urządzeń technologicznych, pomp tłoczących wodę do systemów rozdzielczych oraz przeglądów sieci wodociągowej w celu likwidacji strat wody;
- Utrzymaniem prawidłowego stanu technologicznego obiektów

budowlanych ujęć wody;

- Wyznaczeniem odpowiednim utrzymywaniem stref ochronnych zewnętrznych ujęć wody zgodnie z obowiązującym rozporządzeniem Ministra Ochrony Środowiska Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 5 listopada 1991 roku. Dotyczy to ujęć w Kośmidrach i Okrasinie;
- Poprawą zaopatrzenia w wodę do celów gaśniczych.

5.2.2. W zakresie systemu kanalizacyjnego

- Modernizacją oczyszczalni w celu zapewnienia wymaganego przepisami prawa stopnia redukcji biogenów: azotu i fosforu.
- Budową lokalnych oczyszczalni ścieków dla wielorodzinnych osiedli mieszkaniowych po byłych PGR-ach, lub podłączeniem ich do kanalizacji miejskiej;
- Budową lokalnych oczyszczalni ścieków dla wsi o zwartej zabudowie, szczególnie nad brzegami jezior;
- Wykonywaniem oczyszczalni przydomowych z odprowadzeniem ścieków do gruntu poprzez drenaż rozsączający dla zabudowy kolonijnej, luźnej i zagrodowej

Rozbudowa na terenie gminy sieci wodociągowej bez jednoczesnego rozwiązania gospodarki ściekowej i poprawy świadomości ekologicznej mieszkańców stanowi zagrożenie jakości wód podziemnych i powierzchniowych.

5.2.3. W zakresie systemu ciepłowniczego

- Stopniowym wprowadzaniem systemów mediów grzewczych, nie powodujących nadmiernego zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego w obrębie miasta i gminy Gołdap;
- Modernizacją istniejących kotłowni lokalnych, polegającą na stosowaniu ekologicznych mediów grzewczych oraz skutecznych urządzeń zabezpieczających;
- Racjonalizacją wykorzystania energii i jej oszczędnością poprzez: minimalizację strat ciepła u źródła i na trasach przesyłowych,

termorenowację budynków, indywidualne rozliczanie odbiorców ciepła i ciepłej wody.

5.2.4. W zakresie systemu zaopatrzenia w gaz

- Realizacją gazociągu tranzytowego wysokiego ciśnienia Grodno -Kaliningrad (na terenie Polski Lipszczany-Gołdap) ujętego w studium byłego województwa suwalskiego lub odgałęzienia Ø 400 z budowanego obecnie międzynarodowego gazociągu Rosja (Jamał) - Niemcy co pozwoli na zasilanie w gaz ziemny przewodowy Gołdapi z kierunku Szczuczyna lub Grajewa z okolicą Zambrowa.

5.2.5. W zakresie elektroenergetyki

- Modernizacją i realizacją drugostronnego zasilania GPZ Gołdap, co wymagać będzie inwestycji poza obszarem gminy: budowy linii 110 kV relacji Węgorzewo - Giżycko o długości ok. 37 km (przez teren miasta i gminy Giżycko; miasta i gminy Węgorzewo oraz gminy Pozezdrze) oraz wyposażenia pól liniowych 110 kV w stacjach Giżycko i Węgorzewo;
- Modernizacją istniejących i budową nowych, o odpowiednich parametrach, układów przesyłu i transformacji SN/nn;
- Budową nowych stacji transformatorowych, co pozwoli na skracanie zbyt długich obecnie linii napowietrznych nn;
- Stosowaniem nowoczesnych urządzeń elektrycznych (stacje transformatorowe, aparatura rozdzielcza i łączeniowa), zapewniających niezawodność dostaw energii i bezpieczeństwo użytkowania;
- Sukcesywną wymianą instalacji wewnętrznych na odpowiadające obowiązującym obecnie Polskim Normom.

5.2.6. W zakresie gospodarki odpadami

- Tworzeniem rezerw pod perspektywiczne potrzeby związane z gospodarką odpadami w projektowaniu realizacji wszystkich elementów zagospodarowania, nawet pojedynczych obiektów. Umieszczenie materialnych elementów systemu gospodarki odpadami wiąże się z

posiadaniem terenów o odpowiedniej infrastrukturze warunkach zapewniających bezkolizyjne z innymi funkcjami miasta działanie obiektu;

- Uruchomieniem wielokierunkowych działań, na rzecz zmniejszenia ilości odpadów komunalnych. Działania te powinny obejmować sferę przestrzenną, psychologiczną, organizacyjną, prawną, gospodarczą i finansową.

5.2.7. W zakresie telekomunikacji

- Rozbudową centrali automatycznej o kolejne 500 numerów, co zaspokoi potrzeby na kilka następnych lat;
- Sukcesywną modernizacją sieci telekomunikacyjnej na terenie miasta i gminy, w celu poprawy niezawodności jej funkcjonowania.

6. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z DOTYCHCZASOWEGO FUNKCJONOWANIA SYSTEMU TRANSPORTOWEGO

6.1. Charakterystyka istniejącego systemu transportowego

6.1.1. Układ kolejowy

Przez teren gminy przebiega jedna linia kolejowa nr 41 Ełk - Gołdap. Zaliczana jest do linii znaczenia miejscowego i stanowi odcinek linii Olecko-Ełk. Jest to linia jednotorowa, niezelektryfikowana, o zawieszonych przewozach pasażerskich. Układ kolejowy nie pełni funkcji w pasażerskiej obsłudze wewnętrznej i zewnętrznej gminy, ma natomiast pewne znaczenie w obsłudze towarowej.

6.1.2. Układ drogowy

Nowy podział administracyjny kraju zmienił w sposób zasadniczy kategorie dróg. Według aktualnie obowiązujących przepisów drogi publiczne dzielą się: krajowe, wojewódzkie, powiatowe i gminne (art. 52 ustawy z dnia 24 lipca 1998 roku - Dz.U. nr 106, poz. 668). Natomiast drogi nie zaliczone do żadnej kategorii dróg publicznych, np. drogi osiedlowe, dojazdowe do gruntów rolnych i leśnych, place przed dworcami, są drogami wewnętrznymi. Zaliczanie dróg do odpowiedniej kategorii odbywa się na podstawie uchwał właściwych rad gmin.

Przepis art. 103 ustawy z dnia 13 października 1998 roku - przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną ustala zasady przejmowania i kwalifikacji dróg na tzw. okres przejściowy.

Na obszarze miasta i gminy Gołdap usytuowane są drogi publiczne i wewnętrzne:

- droga krajowa nr 65 - granica państwa - Gołdap - Olecko - Ełk - Białystok, za utrzymanie której odpowiedzialność ponosi Generalna Dyrekcja Dróg Publicznych, Oddział Północno-Wschodni w Olsztynie (18 km jeden most i 19 przepustów),
- drogi wojewódzkie - nr 650 - Węgorzewo - Banie Mazurskie - Gołdap, nr 651 Gołdap - Żytkiejmy - Szypliszki - odpowiedzialność za nie ponosi Zarząd Dróg Wojewódzkich w Olsztynie (29,36 km, 4 mosty i 32 przepusty),
- drogi powiatowe poza miejskie - utrzymanie ich w należyтым stanie należy do Powiatowego Zarządu Dróg w Olecku (103,4 km, 13 mostów i 128 przepustów),
- drogi powiatowe miejskie (ulice) - 27,9 km, 2 mosty i 6 przepustów,
- drogi gminne, które utrzymuje Zarząd Miasta i Gminy Gołdap.

Łączna długość dróg gminnych, lokalnych i zakładowych w mieście i gminie Gołdap wynosi 139 km, w tym 44 km dróg o nawierzchni twardej.

Z chwilą uruchomienia drogowego przejścia granicznego Gołdap-Gusiew zaistniała konieczność budowy obwodnicy miasta Gołdap. Otwarcie przejścia granicznego w Gołdapi spowodowało, że cały międzynarodowy ruch towarowy odbywał się przez miasto. Nowa trasa ma za zadanie odciążenie istniejącego układu komunikacyjnego i przeniesienie ruchu tranzytowego na obrzeże miasta, w ciągu drogi krajowej nr 65. Droga nr 65 rozpoczyna swój bieg na granicy państwa i przecina miasto w kierunku północ-południe.

- Stan techniczny dróg i mostów

Zgodnie z Rozporządzeniem MT i GM z dnia 2 marca 1999 r. drogi krajowe powinny mieć parametry techniczne i użytkowe odpowiadające klasie GP (główna ruchu przyspieszonego), dla której minimalne linie rozgraniczające wynoszą 30 m. Droga nr 65 będzie więc docelowo wymagała modernizacji.

W chwili obecnej należałoby wykonać odnowę nawierzchni na odcinku w km 3+000 3+500, długość 0,5 km.

Zgodnie z Rozporządzeniem MT i GM z dnia 2 marca 1999 r. drogi wojewódzkie powinny mieć parametry techniczne i użytkowe odpowiadające klasie G (główna), dla której minimalne linie rozgraniczające wynoszą 25 m. Drogi 650 i 651 będą więc docelowo wymagały modernizacji. Droga nr 650 wymaga podjęcia wcześniejszych prac modernizacyjnych wraz z przebudową łuków nienormatywnych na odcinku w km 31 +830-39+333; na drodze wojewódzkiej 651 we wsi Jurkiszki konieczna jest przebudowa mostu, który jest zamknięty dla ruchu. W celu przejezdności drogi został wybudowany most objazdowy. Stan techniczny przepustów na drogach krajowych i wojewódzkich jest dobry, nie wymaga większych nakładów pieniężnych.

Drogi powiatowe, wymagające odnowy lub modernizacji:

- droga Gołdap-Mażucie - na długości 8,8 km - odnowa;
- droga Jany-Skocze-Gołdap na długości 6,6 km - odnowa;
- droga Jany-Skocze-Gołdap na długości 0,7 km-modernizacja przez miasto Skocze.
- Lokalny transport zbiorowy

Gołdap posiada regularną autobusową komunikację miejską, prowadzoną przez prywatnego przedsiębiorcę. Łączy ona centrum z odległymi rejonami miasta, jak osiedle i zajazd "Pod Piękną Górą", osiedle "Pod Lasem", obiekty i ośrodki nad jeziorem oraz przyległe wioski i siedliska.

W sezonie letnim Gołdapski Ośrodek Sportu i Rekreacji uruchamia linię samochodową łączącą jezioro i Piękną Górę z centrum miasta. Środkiem przewozowym jest samochód terenowy ciągnący trzy jednoosiowe wagoniki. Komunikację lokalną autobusową uzupełniają taksówkarze. Postój taxi z telefonem znajduje się w centrum miasta.

PKS w Gołdapi ma dogodne, codzienne, bezpośrednie połączenia autobusowe z większością miejscowości województwa warmińsko-mazurskiego, a także z Białymstokiem, Olsztynem i Warszawą. Dworzec autobusowy mieści się przy dworcu kolejowym PKP, około 1 kilometra od centrum miasta i około 1,5 km od

jeziora i terenów rekreacyjno-wypoczynkowych.

System komunikacyjny działa sprawnie. Zapotrzebowanie na usługi przewozowe ma tendencję spadkową. Stan taboru samochodowego jest następujący: 25 autobusów, 4 mikrobusy, 10-15 taksówek.

Ceny za usługi przewozowe w regionie są relatywnie niższe niż w kraju. Czynnikiem, który może spowodować rozwój systemu komunikacji publicznej jest rozszerzenie funkcji statusu przejścia granicznego do funkcji całodobowego i międzynarodowego. Sprawność funkcjonowania systemu lokalnego transportu będzie zależeć od poniesionych nakładów na remont i modernizację dróg. Gmina pokrywa również koszty transportu szkolnego.

6.2. Podstawowe uwarunkowania rozwoju miasta i gminy Gołdap wynikające z funkcjonowania systemu transportowego

Poprawa warunków funkcjonowania układu transportowego miasta gminy Gołdap warunkowana jest:

- Realizacją nowego przebiegu drogi krajowej nr 65,
- Modernizacją dróg nr 65, 650 i 651, w celu nadania im zgodnych z obowiązującymi przepisami parametrów techniczno-użytkowych,
- Sukcesywną rozbudową i modernizacją sieci dróg lokalnych, gminnych,
- Rozbudową i modernizacją sieci drogowej i usprawnieniem komunikacji celem zwiększenia dostępności transportowej do rejonów turystycznych.

7. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW

7.1. Charakterystyka stanu istniejącego

7.1.1. Sytuacja demograficzna miasta i gminy

Według stanu z dnia 31.12.1998 liczba mieszkańców miasta i gminy Gołdap wynosiła 20659 osób, w tym 10318 kobiet i 10341 mężczyzn. W mieście żyje dwa razy więcej mieszkańców niż w gminie. Charakterystyczna jest przewaga kobiet w mieście i mężczyzn na wsi. Przeciętna gęstość zaludnienia jest niższa niż średnia w całym kraju. Wynosi ona 57 osób na km², przy przeciętnej

ogólnokrajowej 124. Istnieje duża różnica pomiędzy gęstością zaludnienia na terenie miasta i gminy. Wartości wynoszą odpowiednio 822 osoby na km² w mieście i 19 osób na km² na terenie gminy.

Tabela nr 12.

Wybrane wskaźniki demograficzne - byłe województwo Suwalskie

<u>Wyszczególnienie</u>	1997
Ludność ogółem w tys.	487,4
Na km ²	46
W wieku produkcyjnym [%]	56,5
W miastach	56,8
Kobiety na 100 mężczyzn	100,8
Przyrost naturalny	4,6
Saldo migracji	-0,9
Liczba pracujących w tys.	167,7
Liczba pracujących na 1000 ludności	345,6

Tabela nr 13.

Wybrane wskaźniki demograficzne - dane ogólnopolskie

	1996	1997	1998
Ludność ogółem	38639	38650	38666
Na km ²	124	124	124
W wieku produkcyjnym w min.	22,1	23,0	23,2
W miastach	23,9	23924,7	23922,8
Kobiety na 100 mężczyzn	105,6	106	106
Przyrost naturalny	47,0	32,5	20,3
Saldo migracji			
Liczba pracujących w tys.	15021	16294	16232

Tabela nr 14.

Struktura demograficzna mieszkańców Gołdapi według wieku

Osoby w wieku przedprodukcyjnym	4187
Procent ludności w wieku przedprodukcyjnym	30,1 %
Ludność w wieku produkcyjnym	8113
Procent ludności w wieku produkcyjnym	58%
Ludność w wieku poprodukcyjnym	1558
Procent ludności w wieku poprodukcyjnym	11,1%
Ludność urodzona w latach 1990-1997	1470
Procent ludności urodzonej w latach 1990-1997 z ogółu	10,5%

Tabela nr 15.

Struktura mieszkańców Gołdapi, według płci 31.12.1998

Ogólna liczba kobiet	6971
Ogólna liczba mężczyzn	6887
Liczba kobiet na stu mężczyzn ogółem	101,1
Liczba kobiet na stu mężczyzn ogółem w grupie wiekowej 18-35 lat	94

Na stan liczebny mieszkańców gminy oddziałuje szereg czynników. Zasadnicze znaczenie odgrywają: przyrost naturalny, długość życia i saldo migracji. Wielkość przyrostu naturalnego zależy od liczby rodzących się dzieci. W ciągu ostatnich lat w całej Polsce obserwuje się proces spadku wskaźnika natężenia urodzeń. W gminie Gołdap przyrost naturalny jest niewielki ale pozostaje na dodatnim poziomie i w roku 1997 wynosił dla miasta +69, a dla gminy i miasta łącznie + 142. Wskaźnik przyrostu naturalnego na 1000 osób wynosił odpowiednio: +4,9 i +6,9 i był nieco wyższy niż w dawnym województwie suwalskim (+4,0).

Tabela nr 16.

Ruch naturalny ludności w mieście i gminie Gołdap w liczbach bezwzględnych

Rok	Urodzenia	Zgony	Przyrost naturalny
1997	281	139	142
1998	244	124	120

W okresie transformacji społeczno-gospodarczej w latach dziewięćdziesiątych nastąpiło osłabienie migracji ze wsi do miast jako efekt recesji w gospodarce, ujawniający się w postaci spadku popytu na pracę, wzrostu bezrobocia oraz bariery wysokich cen mieszkań w miastach. W mieście i gminie Gołdap migracja nadal jest ujemna - przeważa odpływ ludności. W roku 1997 saldo migracji wynosiło dla miasta i gminy - 96 osób, w tym dla miasta - 17 osób.

Tendencje depopulacyjne na obszarach wiejskich pociągają za sobą szereg negatywnych konsekwencji demograficznych i społecznych:

- szybkie starzenie się ludności wywołane masowym odpływem młodzieży do miast;
- obniżenie przyrostu naturalnego;
- maskulinizacja coraz większych obszarów polegająca na znacznej nadwyżce mężczyzn w stosunku do liczby kobiet w wieku produkcyjnym;
- zaostrzenie się problemu związanego z koniecznością zapewnienia opieki zdrowotnej i pomocy społecznej starszym osobom samotnym, o niskich dochodach.

7.1.2. Stan środowiska zamieszkania

Na terenie miasta i gminy Gołdap znajdują się zasoby mieszkaniowe komunalne, zakładowe, spółdzielcze i prywatne, których ilość wynosi 5 599, zamieszkiwane średnio przez 4-5 osób. Są to mieszkania w różnym wieku, o różnym stanie technicznym i standardzie użytkowym.

Mieszkania komunalne

Gmina jest właścicielem 174 budynków położonych na terenie miasta i wsi, którymi zarządza Administracja Domów Mieszkalnych Spółka z o.o. w Gołdapi. Zasoby komunalne liczą 1444 lokale mieszkalnych, o łącznej powierzchni 74.243 m². Przeciętna wielkość mieszkania komunalnego wynosi 51 m². 150 budynków zostało wzniesionych przed II Wojną Światową a od 1990 r. nie istnieje na terenie gminy budownictwo komunalne.

Wyposażenie mieszkań komunalnych w instalacje sanitarne jest następujące:

- z centralnym ogrzewaniem i ciepłą wodą - 184 lokale
- z centralnym ogrzewaniem i bez ciepłej wody - 356 lokali
- bez centralnego ogrzewania - 904 lokale

Ostatnio w Urzędzie Miasta i Gminy w Gołdapi zarejestrowanych było 400 wniosków o zamianę, lub przydział lokalu mieszkaniowego, co świadczy o nie zaspokajaniu potrzeb mieszkaniowych mieszkańców. Stawka bazowa czynszu regulowanego wynosi 1,03 zł/m² i w zależności od standardu mieszkania waha się od 0,58 zł/m² do 1,34 zł/m².

Mieszkania zakładowe

Na terenie gminy istnieją 654 mieszkania zakładowe. Łączna użytkowa powierzchnia mieszkań wynosi 37.256 m². Średnia powierzchnia lokalu wynosi 57 m². Przeciętny wiek lokalu wynosi 50 lat. Stosuje się zasadę czynszu regulowanego podobnie jak w mieszkaniach komunalnych. Mieszkaniami zakładowymi zarządzają między innymi: Nadleśnictwo, PKP, Gospodarstwo Mieszkaniowe Zasobu Skarbu Państwa oraz Wojskowa Administracja Koszar. Wyposażenie mieszkań w instalacje sanitarne:

- z c.o. i c.w. – 204 lokale
- z c.o. bez c.w. – 85 lokali
- bez c.o. – 385 lokali

Mieszkania spółdzielcze

Na terenie gminy Gołdap znajdują się trzy spółdzielnie mieszkaniowe, które administrują ogółem 1735 lokalami mieszkalnymi. Powierzchnia lokali wynosi ogółem 97865 m², a średnia powierzchnia lokalu 56 m². Wszystkie budynki zostały wybudowane po drugiej wojnie światowej.

Wyposażenie mieszkań w instalacje sanitarne:

- z co i cw - 1270 lokali
- z co bez cw - 465 lokali

Stan mieszkań spółdzielczych jest bardzo dobry, ich przeciętny wiek wynosi 17 lat. Średnia opłata eksploatacyjna wynosi 0,75zł/m².

Prywatne zasoby mieszkaniowe

Na terenie gminy znajduje się około 909 prywatnych lokali mieszkalnych, z czego 780 stanowią budynki jedno i dwurodzinne. Pozostała część, stanowiąca 129 lokali, to mieszkania w budynkach administrowanych przez wspólnoty mieszkaniowe. Łączna powierzchnia użytkowa prywatnych zasobów wynosi 60780 m², a średnia powierzchnia mieszkania 67 m². Tylko 129 mieszkań korzysta z co i cw z ogólnych kotłowni. Pozostała część ma centralne ogrzewanie lokalne i ogrzewanie wody we własnym zakresie.

Przeciętny wiek tych mieszkań wynosi 45 lat. Około 430 lokali pochodzi sprzed

drugiej wojny światowej.

Koszty utrzymania zasobów mieszkaniowych przedstawiają się następująco:

a) lokale spółdzielcze 3,22 zł/m² - 4,89 zł/m²

b) lokale komunalne 2,84 zł/m²

c) lokale zakładowe około 0,90 zł/m²

Wskaźniki dotyczące warunków zamieszkania w mieście i gminie Gołdap są zbliżone do średnich w regionie, które wynoszą:

- powierzchnia użytkowa mieszkania/mieszkańca - 18,1 m²
- liczba osób/mieszkanie - 3,48
- liczba osób/izbę - 0,93
- liczba izb/mieszkanie - 3,72

Tabela nr 17.

Zasoby mieszkaniowe w mieście i gminie Gołdap

wyszczególnienie	miasto	gmina	ogółem
Liczba ludności w mieszkaniach	13483	6525	20008
Liczba mieszkań ogółem	3972	1627	5599
Liczba mieszkań na 1000 ludności	284,2	115	185,2
Liczba mieszkań będących własnością gminy	610	33	643
Mieszkania gmin w % ogółu mieszkań	15,4%	2,0%	8,7
Liczba izb ogółem	14587	6235	20822
Liczba izb na jedno mieszkanie	3,67	3,83	3,75
Liczba osób na izbę	0,92	1,05	0,985
Liczba izb w mieszkaniach będących własnością gminy	1876	115	1991
Powierzchnia użytkowa mieszkań ogółem	230722	115554	346276
Powierzchnia użytkowa na 1 mieszkanie	58,1	71,0	64,55
Powierzchnia użytkowa na osobę	17,1	17,7	17,4
Powierzchnia użytkowa w mieszkaniach będących własnością gminy	31383	1992	33375

Na przestrzeni lat dziewięćdziesiątych warunki mieszkaniowe ulegały poprawie. W okresie tym zaobserwowano wzrost liczby mieszkań, przy równoczesnym spadku przeciętnej liczby osób na 1 mieszkanie oraz wzroście powierzchni użytkowej mieszkań. Najwięcej mieszkań przybywa w prywatnych zasobach. Średnio oddawanych jest rocznie 10 budynków jednorodzinnych. W roku 1998 oddany został do użytku jeden budynek spółdzielczy. Zasiedlanie odbywało się na zasadzie własnościowego prawa do lokalu. Od 1990 nie buduje się mieszkań komunalnych, prowadzone są jedynie prace adaptacyjne komunalnych budynków na cele mieszkaniowe. Powierzchnia użytkowa na mieszkańca jest jednak ciągle mniejsza niż w dawnym województwie suwalskim i wynosi 17,4 m².

Ogółem w mieście i gminie Gołdap w 1997 roku znajdowało się 5 599 mieszkań, co przy 20 008 mieszkańcach daje wskaźnik 3,6 osoby zasiedlające jedno mieszkanie. W mieście było 3 972 lokali, zamieszkiwanych przez 13 483 osoby, co daje wskaźnik 3,4 osoby zasiedlające jedno mieszkanie, dla terenów wiejskich gminy wskaźnik ten wynosił 4,0. Jeżeli Gołdap dążyłaby do uzyskania do roku 2015 takich wskaźników jakie mają dziś miasta wysoko rozwinięte w kraju (tj. 2,74), to należałoby wybudować w mieście, przy prognozowanej liczbie 16 000 mieszkańców, około 1 870 mieszkań, przy założeniu, że zachowane byłyby wszystkie mieszkania użytkowane obecnie. Jeżeli ok. 10% mieszkań będzie w tym czasie wymagało wyłączenia z użytkowania, ze względu na bezużyteczny stan techniczny, to liczba mieszkań, które należy wybudować rośnie do 2 270. Przyrost takiej ilości mieszkań do roku 2015 wymagałby budowy ok. 150 mieszkań rocznie. Dla terenów wiejskich, ze względu na średnio większą ilość osób w rodzinie, wskaźnik docelowy mógłby się kształtować na poziomie 3,2 osób na mieszkanie. Wymagałoby to do roku 2015 budowy około 600 mieszkań, przy założeniu, że liczba mieszkańców pozostanie na nie zmienionym poziomie, a 10% mieszkań będzie wymagało wyłączenia z użytkowania. Wymagać to będzie budowy około 40 mieszkań rocznie.

7.1.3. Stan infrastruktury socjalnej w mieście i gminie Gołdap

7.1.3.1. Szkolnictwo i opieka przedszkolna

Na terenie gminy Gołdap funkcjonuje 7 oddziałów przedszkolnych, które mieszczą się w szkołach podstawowych wiejskich.

W mieście funkcjonują 4 przedszkola, w tym: jedno pod zarządem wojskowym i jedno samorządowe z oddziałem żłobkowym. Ogółem funkcjonuje w powyższych placówkach - 26 oddziałów, w tym 19 w przedszkolach miejskich i 7 w oddziałach "O" w szkołach wiejskich.

W ostatnich latach do przedszkoli uczęszczało ogółem 558 dzieci, w tym: do oddziałów "O" - 89 dzieci, do przedszkoli - 469 dzieci. Odnotowuje się stopniowy spadek urodzeń. Przewiduje się, że w roku szkolnym 1999/2000 do przedszkoli na terenie miasta i gminy Gołdap będzie uczęszczało 450 dzieci i będzie funkcjonowało 18 oddziałów, zaś do grupy żłobkowej będzie uczęszczało 7 dzieci. Do oddziałów zerowych w szkołach wiejskich będzie uczęszczało - 105 dzieci.

Na terenie miasta gminy funkcjonuje 11 szkół podstawowych o strukturze organizacyjnej kl. I-VI (od 1.09.1999 r.):

- Szkoła Podstawowa nr 1 w Gołdapi
- Szkoła Podstawowa nr 2 w Gołdapi
- Szkoła Podstawowa nr 3 w Gołdapi
- Szkoła Podstawowa w Jabłońskich
- Szkoła Podstawowa w Grabowie
- Szkoła Podstawowa w Boćwinie
- Szkoła Podstawowa w Juchnajciach
- Szkoła Podstawowa w Pietraszkach
- Szkoła Podstawowa w Galwieciach
- Szkoła Podstawowa w Górnem
- Szkoła Podstawowa w Pogorzeli.

Z dniem 1.09.1999 roku rozpoczęło swoją działalność Samorządowe Gimnazjum nr 1 w Gołdapi.

Ponadto przy Ośrodku Szkolno-Wychowawczym powstała Szkoła Podstawowa Specjalna. Istnieje także Podstawowe Studium Zawodowe w zakresie szkolnictwa podstawowego dla dorosłych.

Średnio w Gołdapi, w szkołach podstawowych na jednego nauczyciela

pełnozatrudnionego przypada 18 uczniów. Na jedno pomieszczenie do nauczania przypada 25 uczniów. Wskaźniki te są wyższe od średnich w byłym województwie suwalskim i od średniej krajowej.

Tabela nr 18.

Warunki nauczania w szkołach podstawowych dla dzieci i młodzieży w roku szkolnym 1997/98

Wyszczególnienie	Liczba uczniów na 1 nauczyciela	Liczba uczniów na 1 pomieszczenie
Gołdap	18	25
Byłe woj. suwalskie	16	22
Dane ogólnokrajowe	16	23

W mieście funkcjonuje Zespół Szkół Ogólnokształcących, w skład którego wchodzi: Liceum Ogólnokształcące dla młodzieży oraz Liceum Ogólnokształcące dla dorosłych oraz Zespół Szkół Zawodowych. W skład tego ostatniego wchodzi: Zasadnicza Szkoła Zawodowa, Liceum Zawodowe oraz Technikum Gastronomiczne i Technikum Mechaniczne.

W skład Zakładu Doskonalenia Zawodowego w Białymstoku z siedzibą w Gołdapi wchodzi:

- Liceum Ekonomiczne (dzienne i zaoczne)
- Zasadnicza Szkoła Zawodowa (dzienna)
- Liceum Ogólnokształcące dla dorosłych (zaoczne)
- Średnie Studium Zawodowe (zaoczne)
- Technikum Zawodowe (dzienne)
- Policealne Studium Zawodowe (zaoczne)
- Liceum Ogólnokształcące (dzienne).

W Zespole Szkół Zawodowych funkcjonuje:

- Liceum Zawodowe, które kształci absolwentów z zawodem sprzedawca,
- Technikum Zawodowe - o dwóch specjalnościach: technik technologii żywienia i technik mechanik (dodatkowo obsługa i naprawa pojazdów samochodowych),
- Technikum techniczne - daje wykształcenie ogólnozawodowe w zakresie: kucharzy, mechaników pojazdów samochodowych oraz wielozawodowe (tynkarz, murarz, stolarz, blacharz, dekarz).

Kształcenie w Zespole Szkół Zawodowych dostosowane jest do potrzeb rynku lokalnego. W najbliższej przyszłości w Szkole Zawodowej planuje się wprowadzenie kierunku o profilu turystycznym.

Na terenie miasta i gminy Gołdap brak jest wyższych uczelni.

7.1.3.2. Usługi w zakresie kultury

Rok 1989 i przełom polityczny w kraju zmieniły warunki funkcjonowania kultury gołdapskiej, którą dotknęły także prawa rynku, ale jednocześnie powstały przed nią nowe perspektywy. Przede wszystkim zlikwidowane zostały mniejsze placówki wiejskie, natomiast podstawowe instytucje - biblioteki, domy i ośrodki kultury w mieście i gminie, zostały przez władze samorządowe utrzymane rozwijają interesującą, a nawet wyróżniającą się w województwie działalność. Pomimo ogromnego bezrobocia i braku pieniędzy nowe władze samorządowe Gołdapi postanowiły utrzymywać Miejsko-Gminny Ośrodek kultury, który przemianowano na Dom Kultury. Działa tu Zespół Małych Form Tanecznych "Gracja" oraz Galeria K-2, w której organizowane są interesujące wystawy plastyczne, m.in. "Mail- Art" - Sztuka Poczty.

Od 1992 r. Odbývają się w Gołdapi Wojewódzkie Konfrontacje Piosenki Dziecięcej. Zimą odbywa się coroczne spotkanie "Przystanek Gołdap", będące ogólnopolską imprezą artystyczną. Podczas ostatniego ponad tysiąc ludzi z całego kraju, w ciągu kilku dni miało okazję zetknąć się z animatorami kultury i wziąć udział w warsztatach artystycznych.

Regularnie odbywają się Międzynarodowe Spotkania z Tańcem, w których biorą udział zespoły z całej Polski oraz Rosji, Litwy, Białorusi, Niemiec, Francji.

Jesienią odbywają się dwie duże imprezy:

- Spotkania z Tańcem Towarzyskim
- Jesienne Dni Literatury.

W Gołdapi istnieją dobre warunki dla rozwoju kultury i sztuki, należałoby więc ukierunkować potencjalne inwestycje, na rozwój tej gałęzi życia.

Samodzielną jednostką organizacyjną jest Biblioteka Publiczna w Gołdapi. Siedzibą biblioteki jest miasto Gołdap a terenem jej działalności obszar miasta i gminy. W latach 1990-94 poważnie ograniczono sieć bibliotek w gminie.

Zlikwidowano wówczas filię w Górnem oraz 13 punktów bibliotecznych, w tym 1 w mieście i aż 12 wiejskich. Biblioteka posiada dwie filie na wsi, tj. w Grabowie i Skoczках oraz dwa punkty biblioteczne. W głównej placówce znajdują się następujące działy:

- wypożyczalnia dla dzieci
- wypożyczalnia dla dorosłych
- czytelnia ogólna
- dział gromadzenia i opracowywania księgozbioru

Na dzień 31 grudnia stan zbiorów bibliotecznych wyniósł ogółem 73061 woluminów, z tego 55076 w mieście i 17985 na wsi. Księgozbiór biblioteki uzupełnia prasa. W 1998 roku zaprenumerowane były 62 tytuły czasopism. Czytelnicy stanowią 16% ogółu mieszkańców. Na dzień 31 grudnia 1998 roku zarejestrowanych było 3157 czytelników. W mieście było ich 2859 a na wsi 198. Wypożyczanie książek w 1988 roku wzrosło i wyniosło ogółem 93515 woluminów. W mieście wypożyczono 88106 pozycji a na wsi 5409. Średnio na jednego czytelnika przypada 29,6 przeczytanych książek, z tego w mieście 30,8 a na wsi 28,2. Najaktywniejszą grupą czytelników są dzieci i młodzież do lat 15 (1411 osób).

Biblioteka Publiczna zatrudnia ogółem 8 pracowników (7 pracowników działalności podstawowej i 1 obsługi). Dwóch pracowników zatrudnionych jest w filiach na wsi. Na 7 pracowników działalności podstawowej 4 posiada wykształcenie biblioteczne.

Działalność biblioteki finansowana jest z funduszy samorządowych.

7.1.3.3. Opieka zdrowotna

Cała służba zdrowia, poza gabinetami prywatnymi, podlega Zespołowi Opieki Zdrowotnej w Gołdapi, który obejmuje swoim zasięgiem miasto i gminę Gołdap oraz gminy Banie Mazurskie i Dubeninki. ZOZ zatrudnia ponad 400 osób, a w jego skład wchodzi: szpital, przychodnie, ośrodki zdrowia i inne placówki. Podstawowa opieka zdrowotna mieszkańców miasta i gminy Gołdap realizowana jest przez dwie przychodnie rejonowe. Przyjmuje w nich trzech lekarzy ogólnych, trzech pediatrów, dwóch ginekologów, trzech stomatologów.

W budynku przychodni rejonowej oraz szpitala mieszczą się następujące poradnie specjalistyczne: chirurgiczna, okulistyczna, laryngologiczna, dermatologiczna, psychiatryczna przeciwalkoholowa, przeciwgruźlicza, neurologiczna oraz reumatologiczna. Ponadto na terenie ZOZ znajdują się: punkt krwiodawstwa, laboratorium analityczne, pracownia RTG, pracownia USG, pracownia gastrokopowa oraz Zakład Rehabilitacji Leczniczej. Gołdapski szpital mieści się w centrum miasta, w zabytkowym zespole położonym na wysokiej skarpie wśród starych drzew, z widokiem na rzekę Gołdapę. Szpital ma 150 łóżek, w tym 25 w oddziale noworodków. Funkcjonują w nim następujące oddziały: wewnętrzny, chirurgiczny, dziecięcy, położniczo-ginekologiczny oraz noworodków. Wyposażony jest również w blok operacyjny. W gminie Gołdap istnieje tylko jedna placówka - Ośrodek Zdrowia w Grabowie.

Obecnie prywatną praktykę lekarską prowadzą: ginekolog, pediatra, neurolog, internista oraz czterech stomatologów.

Pogotowie ratunkowe działa przez całą dobę. Do swojej dyspozycji posiada trzy karetki w ciągu dnia oraz dwie - w nocy (w tym jedna karetka wypadkowa). Przy pogotowiu ratunkowym funkcjonuje całodobowo gabinet zabiegowy.

Na terenie miasta Gołdap funkcjonują dwie prywatne apteki.

7.1.3.4. Opieka socjalna

Pomoc społeczną organizują organy administracji rządowej i samorządowej, współdziałając z organizacjami społecznymi, kościołami, związkami wyznaniowymi, fundacjami, stowarzyszeniami i pracodawcami oraz osobami fizycznymi i prawnymi. Wśród mieszkańców Gołdapi głównymi powodami ubiegania się o pomoc społeczną do Miejsko - Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej są:

- brak możliwości zatrudnienia
- długotrwała choroba
- niepełnosprawność
- potrzeba ochrony macierzyństwa
- bezradność w sprawach opiekuńczo- wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego zwłaszcza w rodzinach wielodzietnych i niepełnych

- alkoholizm
- trudności do przystosowania się do życia po opuszczeniu zakładu karnego
- bezdomność
- ubóstwo
- sieroctwo

Prawo do świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej przysługuje osobom i rodzinom, które spełniają warunki z art. 4 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej. W 1998 roku z pomocy społecznej w mieście i gminie Gołdap skorzystały 934 rodziny, liczba osób objętych pomocą społeczną wyniosła 3 802.

Tabela nr 19.

Przyczyny przyznawania świadczeń pomocy społecznej

Przyczyny przyznawania świadczeń pomocy społecznej	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinie	Procent
Bezrobocie	740	3099	74%
Potrzeba ochrony macierzyństwa	136	671	13%
Niepełnosprawność	75	295	8%
Długotrwała choroba	16	78	2%
Opuszczenie zakładu karnego	17	21	2%
bezdomność	8	8	1%

Tabela nr 20.

Realizacja zadań własnych gołdapskiego ośrodka pomocy społecznej

Forma pomocy	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Kwota
Dożywienie dzieci w szkołach podstawowych	244	1 329	70 000
Usługi opiekuńcze ogółem	40	44	179225
Zasiłki celowe na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego	3	3	4000
Sprawienie pogrzebu	2	2	3437
Zasiłki celowe	388	-	62563
RAZEM	318 905		

7.1.3.5. Usługi rekreacji, sportu i turystyki

Zgodnie z ustawą o kulturze fizycznej podstawowymi jej celami jest dbałość o prawidłowy rozwój psychofizyczny i zdrowie wszystkich obywateli. Cele te mają być realizowane przez wychowanie fizyczne, sport, rekreację, rehabilitację ruchową. Ustawa nakłada na organy samorządu gminnego obowiązek tworzenia warunków prawnych, organizacyjnych i ekonomicznych dla rozwoju

kultury fizycznej.

- Obiekty sportowe i rekreacyjne Ośrodka Sportu i rekreacji w Gołdapi
Podstawową jednostką organizującą cele i zadania z zakresu kultury fizycznej, terenów rekreacyjnych i urządzeń sportowych na terenie miasta i gminy jest Ośrodek Sportu i Rekreacji w Gołdapi. Jest on gospodarzem następujących obiektów sportowo- rekreacyjnych:

- Stadion Miejski, w tym płyta główna, pełno wymiarowa trawiasta do gier wszelkich, płyta boczna, treningowa; boisko asfaltowe (do piłki ręcznej, koszykówki, siatkówki), korty tenisowe (3 stanowiska o nawierzchni ceramicznej, ogrodzone siatką, ściana treningowa)
- Urządzenia lekkiej atletyki, w tym: bieżnia 400 m. o nawierzchni ceramicznej na 6 torów, bieżnia do biegów sprinterskich (stumetrowa), stanowiska do skoku w dal, wzwyż, rzutu oszczepem, pchnięcia kulą; sztuczny rów z wodą do biegu z przeszkodami.
- Budynek socjalno - biurowy, w którym mieści się siedziba Ośrodka Sportu i Rekreacji (biuro), zaplecze dla zawodników (dwie szatnie, natryski, sauna, dwa sanitariaty), oraz pokój sędziów.
- Parkingi: parking mały przy budynku, parking na 50 samochodów o nawierzchni utwardzonej oraz parking na 50 samochodów o nawierzchni żużlowej.
- Plaża Miejska, w tym: zespół domków campingowych 90 miejscami, pole biwakowe na 1000 miejsc, sanitariat ogólnodostępny z ciepłą wodą, wypożyczalnia sprzętu turystycznego i pływającego, kąpielisko strzeżone przez ratowników WOPR w okresie turystycznym, pomost stały i rozstawiany, plac zabaw dla dzieci, boisko do piłki plażowej, plaże dla wypoczywających (piaszczysta i trawiasta).
- Pozostałe obiekty sportowo- rekreacyjne
 - trasy do uprawiania narciarstwa biegowego o długości 3, 4 10 km na terenach leśnych należących do Nadleśnictwa Gołdap,
 - lodowisko naturalne tworzone corocznie na boisku sportowym przy Szkole Podstawowej nr 1 w Gołdapi.

- Imprezy sportowe na terenie miasta i gminy Gołdap
 - Międzynarodowy Narciarski Bieg Jaćwingów,
 - Regionalny Cross Gołdapski, przyciągający około 1000 uczestników (biegi przełajowe),
 - Międzynarodowy Półmaraton Gusiew - Gołdap (jeden z niewielu biegów, gdzie uczestnicy przekraczają granicę państwa),
 - W planach pozostaje zorganizowanie międzynarodowego wyścigu kolarskiego.

W Gołdapi znajdują się obiekty, mające miejsca noclegowe o zróżnicowanym standardzie wraz z zapleczem gastronomicznym, świadczące usługi w zakresie wypoczynku. Są one usytuowane w wyznaczonych obszarach ochrony uzdrowskiej. W obszarze "A" Ośrodek Wypoczynkowy "Rybakówka" i Ośrodek Wypoczynkowo-Rehabilitacyjny Międzyzakładowej Spółdzielni Inwalidów, w obszarze "B" Ośrodek wypoczynkowy "Wital", Ośrodek Wypoczynkowy Ochotniczych Hufców Pracy oraz pensjonaty prywatne. Planowana jest budowa Zakładu Przyrodoleczniczego z basenem w części południowej obszaru "A" strefy uzdrowskiej. W początkowym etapie funkcjonowania uzdrowiska przewiduje się wykonanie zabiegów balneologicznych w przystosowanym do tego celu budynku Szpitala Miejskiego, zlokalizowanego w obszarze "B" ochrony uzdrowskiej, a następnie w zmodernizowanym Ośrodku "Rybakówka". Obszar "A" ochrony uzdrowskiej spełnia warunki dla obsługi około 1500 kuracjuszy.

W 1997 r. w Gołdapi było osiem obiektów, prowadzących działalność noclegową, w której było 640 miejsc. Według danych Wojewódzkiego Urzędu Statystycznego w Suwałkach w 1990 roku korzystało z noclegów w gminie 9 500 osób, w 1991 - 7 800, w 1992- 9 400, w 1993 i 1994 roku po 4 600 osób. Wśród korzystających z noclegów byli turyści zagraniczni: w 1993 roku 434 osoby, w 1994 - 703, w 1997 - 950. Organizacją ruchu turystycznego zajmują się między innymi Biuro Podróży i Turystyki "Orient" i "H. Deptuła - Biuro Turystyczne". Turystykę kwalifikowaną propaguje gołdapski oddział PTSM. Prowadzi on także od kilku lat "zielone szkoły", których celem jest organizacja

pobytów W Gołdapi dla młodzieży pochodzenia polskiego ze Wschodu.

7.1.3.5. Usługi handlu, gastronomii, rzemiosła

Największym ośrodkiem handlowo-usługowym jest miasto Gołdap. W ostatnich latach sieć usług uległa znacznemu rozwojowi: w 1985 roku były w Gołdapi 94 placówki handlowe (w tym 78 uspołecznionych), w 1993 - 200 (w tym większość prywatnych), w 1997 - 209 i ciągle rośnie. W 1997 r. sklepy zatrudniały 375 osób. Zmniejszyła się natomiast liczba placówek handlowych i zatrudnionych w nich osób na terenie gminy (z 36 do 15). Dawni uspołecznieni monopoliści - gminne spółdzielnie "SCh" na wsi i PSS "Społem" w mieście - utracili większość swoich placówek, które zostały sprzedane, wydzierżawione lub zlikwidowane.

7.1.4. Stan bezpieczeństwa publicznego

- **Przestępczość**

Wśród mieszkańców miasta i gminy Gołdap, podobnie jak w całym kraju wzrasta poczucie zagrożenia mienia i zdrowia. Podstawową przyczyną jest tu wzrost przestępczości, zauważalny na terenie całego kraju. Pojawiły się jej nowe formy: przestępczość zorganizowana, handel narkotykami. Niekorzystnie wpływa tu bliskość granicy z obwodem Kaliningradzkim (mafie rosyjskie) oraz świadomość przestępców o niedoinwestowaniu i brakach kadrowych służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo na terenie miasta i gminy.

- **Bezpieczeństwo w ruchu drogowym**

Niebezpieczeństwa jakie niesie ze sobą ruch drogowy są wciąż bagatelizowane przez mieszkańców całej Polski. Miasto i gmina Gołdap nie jest wyjątkiem. W roku 1998 na drogach nadzorowanych przez lokalną jednostkę policji miało miejsce 13 wypadków drogowych, których ofiarami było 17 osób (dwie zginęły). Najważniejszymi przyczynami wypadków były: niedostosowanie prędkości do panujących warunków atmosferycznych, oraz nieuwaga kierujących przy wykonywaniu manewrów na drodze.

- **Stan bezpieczeństwa pożarowego**

W porównaniu z rokiem 1997 w 1998 odnotowano spadek liczby wypadków

pożarowych na terenie miasta i gmin o 74 przypadki. Pożarów, w roku 1988 odnotowano 82, to jest o 58 mniej niż w roku 1997. Spadła również liczba miejscowych zagrożeń, która wynosiła w 1997 - 149 a w 1998 - 130. Niebezpieczeństwem może okazać się pojawienie się procederu fałszywych alarmów. O ile w 1997 takich wezwań nie odnotowano, o tyle w 1998 było ich trzy. Różnorodność zdarzeń pożarowych jest wieloraka i wymaga od prowadzących działania odpowiednich umiejętności i wszechstronnego wsparcia sprzętowego. W całym powiecie olecko-gołdapskim zauważalny jest spadek ogólnej liczby wypadków pożarowych .

- Policja i prokuratura

Główny ciężar utrzymania i bezpieczeństwa mieszkańców miasta i gminy spoczywa na funkcjonariuszach Komendy Rejonowej Policji w Gołdapi, która zasięgiem obejmuje cały powiat olecko-gołdapski.

W 1998 r. na terenie powiatu odnotowano popełnienie 584 przestępstw, w tym:

- kryminalne - 375
- gospodarcze - 164
- inne - 25

Najczęściej popełnianymi przestępstwami kryminalnymi w roku 1998 były:

- kradzieże z włamaniem - 131
- kradzieże - 59
- zniszczenie mienia - 2
- bójki i pobicia - 15

Najczęściej popełniane przestępstwa gospodarcze są związane z łamaniem przepisów ustawy o oznaczaniu wyrobów znakami skarbowymi akcyzy. Łącznie odnotowano 100 zdarzeń.

Najbardziej zagrożonym przestępczością terenem jest miasto Gołdap. Szczególnie niebezpieczne są następujące rejony:

- parkingi osiedlowe przy ul. Paderewskiego, Emilii Plater, Osiedle Młodych (włamania do samochodów),
- centrum miasta - włamania do obiektów handlowych, bójki pobicia w okolicach nocnych lokali (King Club, Capitol),

– garaże przy ulicy Mazurskiej (włamania)

Przestępstwa te popełniane są głównie wieczorem i w nocy. Średnio na terenie gminy Gołdap przypada 1,6 przestępstwa na dobę. Dziennie przypada 1,02 przestępstwa o charakterze kryminalnym. Średnio co drugi dzień popełniane jest przestępstwo gospodarcze.

W roku 1998 policjanci Komendy Rejonowej Policji w Gołdapi sporządzili 480 wniosków o ukaranie do kolegium oraz nałożyli 2444 mandaty karne. Łącznie odnotowano 2924 wykroczenia, za popełnienie, których sprawcy karani byli finansowo. Średnio dziennie przypada 8,1 wykroczeń. Ponad to policja stosuje środki oddziaływania pozasankcyjnego w postaci pouczeń.

Najczęściej popełnianymi wykroczeniami były:

- kierowanie pojazdami w stanie nietrzeźwości	-	197
- zniszczenie mienia	-	63
- zakłócenie porządku publicznego i ciszy nocnej	-	45
- spowodowanie kolizji	-	17

W roku 1988 na ulicach Gołdapi średnio pełniło służbę dziewięciu policjantów dziennie.

Najbliższa jednostka prokuratury znajduje się w Olecku. Współpraca pomiędzy Komendą Rejonową policji w Gołdapi a Prokuraturą Rejonową w Olecku układa się na bardzo dobrym poziomie .

- Straż miejska

Staż Miejską w Gołdapi utworzono 1 lipca 1991 roku. Do 1998 roku jednostka ta działała tylko w obrębie miasta. W 1998 rozszerzono jej działalność na obszar całej gminy. Liczba funkcjonariuszy Straży Miejskiej wynosi 9 i nie uległa zmianie od czasu jej powołania. Okresowo, w ramach prac interwencyjnych, zatrudnione są również osoby pracujące na stanowiskach młodszych referentów. Ich zadaniem jest obsługa biura oraz praca w charakterze dyżurnych, przyjmujących zgłoszenia interwencyjne od mieszkańców gminy.

Praca funkcjonariuszy Służby Straży Miejskiej odbywa się w systemie dwuzmianowym. Służby patrolowe Straży wystawiane są w porozumieniu z

komisariatem policji, w celu uniknięcia dublowania się patroli policjantów i strażników. Straż Miejska w Gołdapi decyzją Rady Miasta umiejscowiona została w strukturach Urzędu Gminy. Nadzór nad działalnością Straży sprawuje Zarząd Gminy, a zakresie fachowym Komendant Główny Policji, poprzez Komendanta Wojewódzkiego.

7.1.5. Sytuacja gospodarcza gminy

- **Struktura podmiotów gospodarczych**

W ostatnich pięciu latach liczba firm zwiększyła się radykalnie. W większości są to podmioty zajmujące się drobnym handlem, usługami, produkcją. Największa aktywność gospodarcza występuje w handlu i usługach (stolarstwo, transport, usługi różne) oraz produkcji przemysłowej.

Tabela nr 21.

Struktura przedsiębiorstw w sektorze prywatnym

<u>Wyszczególnienie</u>	Miasto	Gmina	Ogółem
Ogółem	1000	202	1202
Zakłady osób fizycznych	858	173	1031
Spółka prawa handlowego	35	7	42
Spółki prawa handlowego z udziałem kapitału zagranicznego	6	2	8
Spółdzielnie	8	2	10
Fundacje	2	0	2
Stowarzyszenia i organizacje społeczne	8	1	9

Podstawowym źródłem utrzymania mieszkańców miasta i gminy Gołdap jest rolnictwo, przetwórstwo rolne i usługi.

Stan wszystkich podmiotów gospodarczych na 1999 rok wynosił 1 1373(osoby fizyczne i prawne). Bezrobotnych było 2325 osób.

Pracujący w gospodarce narodowej - ogółem

- 3419 osób

Rolnictwo, łowiectwo i rybołówstwo	-	291
Działalność produkcyjna	-	981
Budownictwo	-	165
Handel i naprawy	-	223
Transport, składowanie i łączność	-	183

Pośrednictwo finansowe	-	65
Obsługa nieruchomości firm	-	230
Administracja publiczna i obrona narodowa	-	187
Edukacja	-	425
Ochrona zdrowia i opieka socjalna	-	462
Pozostała działalność usługowa, komunalna, socjalna i indywidualna	-	118

W ostatnich pięciu latach liczba firm zwiększyła się. W większości przeważa drobny handel, usługi, produkcja. Największa aktywność gospodarcza występuje w handlu i usługach (stolarstwo, transport, usługi różne) oraz w produkcji przemysłowej.

Tabela nr 22.

Ilość podmiotów gospodarczych w latach 1994-1998

Rok	Stan podmiotów w danym roku	Podmioty zlikwidowane	Podmioty nowo założone
1994	787	96	170
1995	908	102	223
1996	1176	128	212
1997	1283	113	220
1998	1373	150	240

Źródło: Urząd Miasta i Gminy w Gołdapi.

• **Gospodarcza współpraca, regionalna, krajowa, zagraniczna.**

Gmina wspiera i współpracuje z lokalnym samorządem gospodarczym. Stara się włączyć przedstawicieli samorządu do imprez promocyjnych, jak i promować miejscowe firmy podczas kontaktów krajowych i zagranicznych. Na obszarze miasta i gminy Gołdap działają następujące przedsiębiorstwa eksportujące swoje wyroby:

NC KOPERTY

TORFEX Sp. Z o.o.

PAGED Tartaki Wschód

GICOR - Przedsiębiorstwo Produkcyjno Handlowe

BAK Sp. Z o.o.

Na terenie gminy funkcjonuje przedsiębiorstwo NC KOPERTY z udziałem

kapitału zagranicznego, zaś spółka ROMI-AGRO wchodzi w skład grupy kapitałowej ANIMEX .

- **Lokalny rynek pracy**

Transformacja polskiej gospodarki zmieniła sytuację na rynku pracy, również w mieście i gminie Gołdap. Pojawiło się zjawisko bezrobocia, które jest efektem niedopasowania podaży i popytu na pracę. Na koniec czerwca 1999 r. stopa bezrobocia w gminie, mierzona w stosunku do pracujących zawodowo, kształtowała się na poziomie 31,8%. Podaż siły roboczej jest bardzo duża we wszystkich grupach zawodowych. Najliczniejszą grupę stanowią osoby bezrobotne posiadające przygotowanie w zawodzie: kucharz, sprzedawca, rolnik, kierowca. Natomiast najliczniejszą grupę w ewidencji bezrobotnych stanowią osoby nie posiadające żadnego przygotowania zawodowego. W strukturze bezrobotnych dominują ludzie młodzi w wieku do 34 lat - stanowią oni 52% ogółu bezrobotnych. W przeważającej części zarejestrowane osoby to kobiety (50,7%). Jeśli chodzi o strukturę wykształcenia dominują osoby z niskim wykształceniem. Największy procent bezrobotnych (77,9%) posiada wykształcenie podstawowe, niepełne podstawowe oraz zasadnicze zawodowe. Połowa bezrobotnych zamieszkuje na terenach wiejskich. Prawie 1 % bezrobotnych stanowią osoby niepełnosprawne. Grupa tzw. długotrwale bezrobotnych stanowi 36,7% populacji bezrobotnych, którzy są zarejestrowani od ponad 12 miesięcy. W związku z niewielką liczbą dużych i średnich zakładów pracy istnieje bardzo mały popyt na siłę roboczą. Przede wszystkim lokalne podmioty gospodarcze zatrudniają tylko osoby bezrobotne w ramach aktywnych form przeciwdziałaniu bezrobociu. Niewielki procent stanowi zatrudnienie w ramach własnych środków. Na 1 ofertę pracy przypada średnio 30 bezrobotnych. W 1998 roku wpłynęło do Urzędu Pracy 1 347 ofert pracy. Zdecydowana większość dotyczyła stanowisk fizycznych. Najwięcej ofert pracy kierowanych było do bezrobotnych bez podania nazwy konkretnej profesji.

Tabela nr 23.

Bezrobotni według grup zawodowych (w osobach)

Lp.	Zawód	Ogółem
1.	Sprzedawca	218
2.	Kucharz, kelner, bufetowy	289
3.	Kadra medyczna	28
4.	Rolnik, hodowca, ogrodnik	284
5.	Zawody budowlane	364
6.	Nauczyciel	16
7.	Technicy maszyn	48
8.	Referent ekonomiczny	81
9.	Fryzjer	21
10.	Kierowcy	205
11.	Bez zawodu	771

W 1998 roku 92 osoby bezrobotne rozpoczęły działalność gospodarczą na własny rachunek, z tego 25 osób skorzystało z pożyczki z Funduszu Pracy na rozpoczęcie działalności gospodarczej. Natomiast w I kwartale 1999r. 4 osoby otrzymały pożyczkę z FP na rozpoczęcie działalności gospodarczej, a 9 osób zgłosiło rozpoczęcie działalności gospodarczej.

W porównaniu z rokiem 1997 obecnie obserwuje się wzrost aktywności gospodarczej bezrobotnych (odpowiednio 54 osoby rozpoczęły działalność gospodarczą, z tego 7 osób skorzystało z pożyczki z FP).

Tabela nr 24.

Stopa bezrobocia w latach 1995-98

Teren	1995	1996	1997	1998
Rejon Gołdap	42,4%	39,7%	30,7%	31,8%
Kraj	14,9%	13,5%	10,3%	9,6%

7.1.6. Struktura dochodów i wydatków budżetu gminy

Zgodnie z ustawą o samorządzie terytorialnym gmina samodzielnie prowadzi swą gospodarkę finansową na podstawie uchwalanego corocznie budżetu

gminy. Jest on rocznym planem finansowym obejmującym dochody i wydatki oraz wskazującym pokrycia niedoboru lub kierunki rozdysponowania nadwyżki. W ostatnich latach dynamika dochodów miasta i gminy Gołdap regularnie wzrasta co przedstawia poniższa tabela.

Tabela nr 25.

Dochody budżetowe miasta i gminy Gołdap

Lata	Dochody budżetowe w zł.
1995	7463427
1996	15399519
1997	18646523
1998	21559590

Wydatki budżetowe są ściśle związane z wysokością osiągniętych dochodów oraz realizowanym zakresem zadań. Wydatki ponoszone przez gminę na realizację jej zadań można podzielić na dwie duże grupy:

- Wydatki związane z zapewnieniem prawidłowego funkcjonowania poszczególnych obiektów gminnych oraz zaspokojeniem bieżących potrzeb społecznych, wynikających z realizacji zadań gminy, które są określane mianem **wydatków bieżących budżetu gminy**.
- Wydatki służące przyszłościowemu zapewnieniu poprawy zaspokojenia potrzeb społecznych i jednocześnie decydujące o tempie procesów rozwojowych w gminie w przyszłości, obejmujące finansowanie działalności inwestycyjnej, określone są jako **wydatki inwestycyjne budżetu gminy**.

Pierwsze z nich pozwalają na zaspokojenie bieżących potrzeb gminy, drugie natomiast przyczyniają się do jej rozwoju. Wszystkie gminy muszą w pierwszej kolejności realizować funkcje związane z utrzymaniem istniejącego stanu usług oraz utrzymaniem własnych infrastrukturalnych zasobów technicznych, a na cele rozwojowe przeznacza się pozostałe środki. Podstawowego znaczenia nabierają więc działania władz samorządowych idące w kierunku:

- pomnażania dochodów własnych i z innych źródeł,
- racjonalizacji wydatków, zwłaszcza w najbardziej kapitałochłonnych dziedzinach jak gospodarka komunalna, mieszkaniowa, oświata.

Poniższe tabele przedstawiają szczegółową strukturę dochodów i wydatków w

mieście i gminie Gołdap w latach 1997-98

Tabela nr 26.

Struktura dochodów własnych dla miasta i gminy Gołdap w latach 1997-98

Wyszczególnienie	1997 [tys. zł]	1998 [tys. zł]
Ogółem	5565,7	4248,5
Podatek rolny	564,4	459,5
Podatek od nieruchomości	1628,4	1917,2
Podatek od środków transportowych	549,8	168,7

Tabela nr 27.

Struktura dochodów Gołdapi stanowiąca udział w dochodach budżetu państwa

Wyszczególnienie	1997 [tys. zł]	1998 [tys. zł]
Ogółem	2089,3	2542,5
Podatek dochodowy od osób fizycznych	2036,7	2455,3
Podatek dochodowy od osób prawnych	52,6	87,2

Tabela nr 28.

Dochody z subwencji ogólnych, dotacji z budżetu państwa, środki na dofinansowanie zadań gmin ze źródeł pozabudżetowych.

Wyszczególnienie	1997	1998
Subwencje ogólne	6982,1	8131,9
Dotacje celowe z budżetu państwa	3509,4	5271,5
Środki dofinansowania gmin ze źródeł pozabudżetowych	500,0	1365,0

Tabela nr 29.

Wydatki budżetowe miasta i gminy Gołdap w latach 1997-98

Wyszczególnienie	1997	1998
Ogółem	19853,7	21548,6
Rolnictwo	Brak danych	225,0
Gospodarka komunalna	4094,4	3702,4
Gospodarka mieszkaniowa	1388,3	5191,2
Oświata i wychowanie	7164,9	8092,6
Kultura i sztuka	638,0	909,0
Ochrona zdrowia	82,8	74,6
Opieka socjalna	2814,4	3946,9
Kultura fizyczna i sport	391,1	377,8
Administracja samorządowa	2128,7	2552,6

W roku 1998 wydatki na 1 mieszkańca z budżetu gminy wyniosły 1059,5 zł, z czego wydatki majątkowe 247,5 zł z czego wydatki inwestycyjne 237,6 zł. Wydatki inwestycyjne wyniosły w 1998r 4 832 803 zł. Udział wydatków przeznaczonych na inwestycje z całości wyniósł 22,4%.

7.2. Uwarunkowania, wynikające z warunków życia mieszkańców

Poprawa warunków życia mieszkańców uzależniona jest od:

- Zwiększenia zasobów mieszkaniowych;
- Utrzymywania w należytym stanie, przeprowadzania remontów i modernizacji zasobów istniejących;
- Poprawy standardu mieszkaniowego poprzez rozgęszczenie, oraz budowę nowych mieszkań dla ludności nierolniczej;
- Stworzenia warunków dla lepszego wykorzystania istniejącej infrastruktury inżynierskiej, poprzez jej racjonalną rozbudowę i modernizację;
- Poprawy warunków obsługi ludności, dostępności czasowej do usług, lepszego powiązania obiektów usługowych z terenami zamieszkiwania, dostosowania programu usług do potrzeb;
- Modernizacji i rozbudowy istniejących placówek oświatowych, przy zachowaniu obecnej sieci szkół podstawowych;
- Stworzenia nowych miejsc pracy;
- Uporządkowania istniejącego zagospodarowania turystycznego pod względem standardu i pełnionych funkcji oraz wymogów ochrony środowiska;
- Zagospodarowania obszarów wzdłuż tras turystycznych oraz baz dla turystyki kwalifikowanej wędrówkowej, szczególnie na obszarach chronionych lub w ich sąsiedztwie;
- Koncentracji turystyki pobytowej w istniejących i potencjalnych miejscowościach turystycznych;
- Wspierania rozwoju małych obiektów turystycznych, stwarzających szanse na wydłużenie sezonu wypoczynkowego oraz rozwoju usług

agroturystycznych;

- Rekultywacji terenów poeksploatacyjnych surowców mineralnych i przeznaczania ich na cele rekreacyjne;

Poprawa warunków życia w mieście i gminie uwarunkowana jest również aktywnością gospodarczą samych mieszkańców.

8. UWARUNKOWANIA, WYNIKAJĄCE ZE STANU ROLNICZEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ

8.1. Charakterystyka stanu istniejącego rolniczej przestrzeni produkcyjnej

8.1.1. Użytkowanie gruntów i struktura gospodarstw

W gminie Gołdap podstawą utrzymania ludności jest praca w rolnictwie i jego obsłudze. Przeważającą część gminy zajmują użytki rolne, w tym tereny po byłych PGR-ach.

Tabela nr 30.

Struktura użytkowania powierzchni w gminie (ha)

	Miasto [ha]	Wieś [ha]	Razem	
			[ha]	%
pow. Ogółem	1720	34453	36173	100
użytki rolne	749	21830	22579	62
Lasy	408	9312	9720	27
Inne	563	3311	3874	11

W gminie Gołdap obszary wykorzystywane rolniczo obejmują ponad 60% ogólnej powierzchni gminy. Powierzchnia lasów nie przekracza 30% powierzchni gminy, przy czym w mieście udział powierzchni zalesionej jest podobny do wskaźnika w gminie. Inne sposoby użytkowania terenu obejmują około 10% powierzchni gminy. Zalicza się tu między innymi wody (jeziora i rzeki), tereny komunikacyjne, obszary zabudowane i inne.

Problem rolnictwa w gminie Gołdap jest znaczny udział gruntów rolnych użytkowanych przez byłe PGR-y. Po ich likwidacji nastąpiło ograniczenie upraw, a część terenów leżała odłogiem, infrastruktura nie była używana i utrzymywana, co doprowadziło do jej dewastacji. Odtworzenie i uruchomienie na tych terenach produkcji rolniczej wymaga znacznych nakładów.

Tabela nr 31.

Powierzchnia i struktura użytków w mieście i gminie Gołdap (ha)

	Miasto [ha]	Wieś [ha]	Razem	
			[ha]	%
pow. ogółem	749	21830	22579	100
grunty orne	473	12657	13130	58,1
sady	33	7	40	0,2
łąki i pastwiska	243	9166	9409	41,7

Przedstawione wielkości dotyczą okresu pełnego wykorzystania użytków rolnych. W 1995 r. znaczne obszary leżały odłogiem i nie były wykorzystywane, ulegając degradacji. W gminie Gołdap przeważają grunty orne. Zajmują około 60% użytków rolnych. Reszta to w zasadzie łąki i pastwiska. Na uwagę zasługuje stosunkowo znaczny, bo 4% udział sadów w mieście. Jest to o tyle istotne, że rejon ten jest uznawany za mało przydatny do upraw sadowniczych. Struktura użytków rolnych w indywidualnych gospodarstwach rolnych w gminie Gołdap nie odbiega od struktury charakteryzującej całość użytków rolnych w gminie, chociaż nieco większy jest udział gruntów ornych. Powierzchnia zasiewów w gospodarstwach indywidualnych w gminie Gołdap wynosi 3 734 ha, w tym: pszenica - 271 ha, żyto - 103 ha, ziemniaki - 400 ha

Tabela nr 32.

Zbiory i plony w indywidualnych gospodarstwach rolnych w gminie Gołdap

	zbiory (ton)	plony (dt/ha)
	5946	23,6
zboża:		
pszenica	636	23,5
żyto	196	19,0
jęczmień	1886	23,0
owies	289	19,0
pszenżyto	235	27,0
ziemniaki	6800	170

Tabela nr 33.

Klasy bonitacyjne gruntów rolnych w gminie Gołdap (w ha)

	grunty orne [ha]	użytki zielone [ha]	
		łąki	pastwiska
pow. ogółem	13097	3250	6072
I	-	-	-
II	-	6	-
III	459	204	687
IVa	4900	1337	3707
IVb	4739		
V	2059	1202	1307
VI	570	501	352
VIz	40	-	18

W gminie przeważają gleby klasy IV, zarówno w odniesieniu do gruntów ornych, jak i trwałych użytków zielonych. Struktura użytków zielonych wskazuje na przewagę pastwisk, co jest związane z hodowlą bydła jako jednym z dominujących kierunków produkcji rolniczej w gminie, przy czym jest to w znacznym stopniu hodowla ekstensywna.

W gminie Gołdap przeważają grunty orne IV klasy bonitacyjnej - łącznie klasy IVa i IVb stanowią 70%. Podobna sytuacja dotyczy struktury użytków zielonych, przy czym zaznacza się w tym przypadku nieco większy udział gleb gorszych klas V i VI oraz klasy III (10%).

Wielkość i struktura gospodarstw indywidualnych w gminie Gołdap przedstawia się następująco:

- 47 gospodarstw w przedziale obszarowym do 5 ha (12%)
- 60 gospodarstw w przedziale obszarowym 5-10 ha (15%)
- 125 gospodarstw w przedziale obszarowym 10-15 ha (32%)
- 88 gospodarstw w przedziale obszarowym 15-20 ha (22%)
- 73 gospodarstw w przedziale obszarowym ponad 20 ha (19%)

Udział grup gospodarstw indywidualnych według zajmowanych powierzchni w gminie Gołdap waha się od 12% dla gospodarstw najmniejszych (do 5 ha) do 32% dla gospodarstw o powierzchni 10-15. Gospodarstwa największe powyżej 20 ha stanowią 19% i zajmują 34% powierzchni ogółem indywidualnych gospodarstw rolnych w gminie.

- Kompleksy gruntów rolnych:

1a - obszar rolniczy charakteryzujący się stosunkowo dobrymi glebami, z istniejącą po PGR infrastrukturą rolną o stosunkowo znacznej swobodzie działalności gospodarczej (jedyne obszary w gminie nie objęte żadną z form ochrony przyrody),

1b - obszar rolniczy charakteryzujący się stosunkowo dobrymi glebami z istniejącą po PGR infrastrukturą rolną, z enklawami leśnymi o stosunkowo znacznej swobodzie działalności gospodarczej, z ograniczeniami wynikającymi z zaliczenia terenu do obszarów chronionego krajobrazu,

1c - obszar rolniczy charakteryzujący się stosunkowo słabszymi glebami z istotnym udziałem gospodarstw indywidualnych, posiadający obszary leśne, tereny o charakterze "górkim" wokół Pięknej Góry oraz tereny wokół przełomu rzek Gołdapy i Jarki, wraz z jeziorami Gołdap i Czarne; obszar ten jest funkcjonalnie połączony z sąsiednimi gminami ze względu na przebieg rzek oraz z Rosją jeziorem Gołdap,

1d - obszar rolniczy charakteryzujący się stosunkowo słabszymi glebami z istotnym udziałem gospodarstw indywidualnych, posiadający enklawy leśne i obszary o zróżnicowanej rzeźbie terenu; obszar jest ten funkcjonalnie połączony z sąsiednimi gminami, a w szczególności z kompleksem i otoczeniem Puszczy Boreckiej,

2a - tereny leśne kompleksu Rominckiej; kompleks ten jest funkcjonalnie połączony z gminą Dubeninki oraz terenami przygranicznymi w Rosji, gdzie znajdują się pozostałe obszary Puszczy Rominckiej,

3 - obszar miasta Gołdap; miasto ze względu na pełnione funkcje jest ośrodkiem obsługi dla sąsiednich gmin w zakresie handlu i obsługi rolnictwa, a także oświaty, kultury, służby zdrowia itp.

Tabela nr 34.

Zestawienie wybranych informacji o kompleksach gruntów rolnych wydzielonych w gminie Gołdap

Kompleks	Powierzchnia [ha]	Przeważająca klasa gleb	Udział kompleksów w powierzchni gminy [%]
1a	9800	IV	28
1b	9500	IV	28
1c	7800	V-VI	23
1d	2900	V-VI	8
2a	2800	-	8
3	1700	-	5

Tabela nr 35.

Powierzchnia terenów o różnych klasach bonitacyjnych

R III	1,93 ha
RIV	10,63 ha
RV	3,30 ha
Ps	4,66 ha
Łs	1,21 ha
Ls	0,57 ha
Razem	22,32 ha

Większość obszarów gminy zajmują tereny rolnicze, z których pierwsze dwa są podobnej wielkości i liczą po prawie 10 000 ha. Charakteryzują je stosunkowo dobre gleby i względnie korzystny układ terenu. Zajmują one łącznie ponad

50% obszaru gminy. Pozostałą część gruntów rolnych obejmują dwa oddzielne kompleksy, o zróżnicowanej wielkości i udziale w powierzchni gminy (odpowiednio 23% i 28%), charakteryzujące się gorszymi warunkami produkcji rolnej (gorsze klasy gleb, teren bardziej pofałdowany). Kompleks leśny Puszczy Rominckiej zajmuje jedynie około 8% powierzchni gminy. Na uwagę zasługuje stosunkowo znaczna powierzchnia miasta Gołdap, które wraz z terenami przeznaczonymi na dzielnicę uzdrowską zajmuje 5% całej powierzchni gminy.

8.2. Uwarunkowania wynikające ze stanu rolniczej przestrzeni produkcyjnej

Szersze wykorzystanie wartości rolniczej przestrzeni produkcyjnej warunkowane jest:

- ochroną gruntów rolnych przed postępującą zabudową;
- ochroną terenów zainwestowanych rolniczo tj. intensywnym ogrodnictwem;
- ochroną trwałych upraw wieloletnich;
- ochroną kompleksów leśnych o wielofunkcyjnej przydatności;
- ochroną ciągów naturalnych dolin rzecznych - ograniczeniem zainwestowania na trwałych użytkach zielonych, w dolinach rzek;
- zalesianiem użytków rolnych najsłabszych klas;
- wykorzystaniem możliwości produkcyjnych gleb i łatwego rynku pracy, do produkcji warzyw gruntowych i owoców, szczególnie miękkich, na rynek lokalny i stworzenie bazy surowcowej do rozwoju przetwórstwa owocowo-warzywnego na tym terenie;
- rozwijaniem upraw zielarskich;
- wykorzystaniem warunków naturalnych zasobów pracy do rozwijania rolnictwa ekologicznego;
- uprawą roślin przemysłowych na: terenach położonych wzdłuż uciążliwych tras komunikacyjnych;
- dążeniem do wykorzystania istniejących budynków po dawnych Państwowych Gospodarstwach Rolnych;

- stosowaniem technologii produkcji bezpiecznych dla środowiska, a zwłaszcza zasobów wodnych terenu;
- skróceniem drogi żywności od producenta do konsumenta - rolnictwo ukierunkowane na produkcję żywności metodami ekologicznymi winno być ściśle powiązane, w ramach całej gospodarki rolniczo-żywnościowej, z przemysłem, handlem żywnością i spożyciem;
- eliminacją wszelkiej działalności gospodarczej, prowadzącej do zanieczyszczenia wód powierzchniowych i wglębnych, gleby i powietrza lub mogącą zmienić w istotny sposób naturalny krajobraz, w tym:
 - zakazem realizacji nowych ferm hodowlanych i budynków inwentarskich opartych o gnojowicowy system chowu zwierząt,
 - ograniczeniem nawożenia gnojowicą jedynie do terenów do tego celów przydatnych,
 - ograniczeniem wielkości nawożenia mineralnego w pasach do 200m wzdłuż brzegów jezior,
 - zalesianiem lub zadrzewianiem stref brzegowych jezior oraz terenów narażonych na erozję, a także zachowaniem i rozwijaniem zadrzewień śródpolnych,
 - prowadzeniem racjonalnej gospodarki leśnej z maksymalnym eliminowaniem zrębów zupełnych w strefach brzegowych jezior.
- wspieraniem działań zmierzających do inwestowania w rozwój bazy surowcowej i przetwórstwa rolno-spożywczego;
- stworzeniem warunków dla działalności rolników indywidualnych, przede wszystkim w zakresie zbytu płodów rolnych

9. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z PRAWA WŁASNOŚCI

Do podstawowych uwarunkowań rozwoju gminy, w zakresie wykorzystania terenów, będących własnością komunalną lub Skarbu Państwa należą:

- stworzenie zasobu gruntów komunalnych i przygotowanie ich pod inwestycje,
- pozyskanie gruntów Agencji Rolnej Skarbu Państwa.

10. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z ZADAŃ SŁUŻĄCYCH REALIZACJI PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH

10.1. Charakterystyka stanu istniejącego

Dokumentem obowiązującym i określającym główne cele zagospodarowania przestrzennego dla województwa jest plan zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko – mazurskiego uchwalony Uchwałą Nr XXXIII/505/02 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 12 lutego 2002 r. ~~brak jest dla województwa warmińsko – mazurskiego strategii rozwoju województwa oraz planu zagospodarowania przestrzennego województwa. Studia zagospodarowania przestrzennego województw olsztyńskiego, suwalskiego, toruńskiego, ciechanowskiego i elbląskiego, stanowiły podstawę do opracowania syntezy z zagadnień funkcjonalno – przestrzennych, w formie raportu zatytułowanego "Województwo warmińsko – mazurskie. Wybrane zagadnienia funkcjonalno – przestrzenne" – Raport 1.~~

~~W oparciu o materiały zawarte w Raporcie 1, została opracowana przez Wojewodę informacja do studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Goldap, w której zawarto następujące zalecenia i wytyczne:~~

- GŁÓWNE CELE ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PRZYJĘTE W PLANIE STUDIUM ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA OLSZTYŃSKIEGO – WARMIŃSKO - MAZURSKIEGO

Za najważniejsze cele rozwoju województwa uznaje się:

- poprawę jakości życia mieszkańców;
- ochronę i racjonalne wykorzystanie środowiska przyrodniczego, przyjmując ekorozwój jako podstawę wszelkich działań; - zachowanie ładu przestrzennego;
- ochronę wartości kulturowych;
- wykreowanie miasta Olsztyna jako krajowego ośrodka nauki, szkolnictwa wyższego, kultury i turystyki.
- WAŻNIEJSZE UWARUNKOWANIA ROZWOJU MIASTA I GMINY ORAZ POSTULOWANA POLITYKA PRZESTRZENNA

W studium zagospodarowania przestrzennego województwa dla obszarów o

podobnych uwarunkowaniach została określona polityka przestrzenna. Stanowi ona podstawę do koordynacji wszelkich decyzji w zakresie zagospodarowania przestrzennego. Zadaniem polityki przestrzennej jest uwzględnienie interesów krajowych samorządowych na różnych płaszczyznach gospodarki przestrzennej. Realizacja nadrzędnego celu jakim jest poprawa jakości życia mieszkańców wymagać będzie stworzenia przez politykę przestrzenną warunków umożliwiających zdynamizowanie rozwoju społeczno - gospodarczego pozwalającego na przełamanie barier, szybsze wychodzenie województwa z recesji gospodarczej oraz sprawniejsze funkcjonowanie w warunkach gospodarki rynkowej, przy jednoczesnym zachowaniu walorów środowiska przyrodniczego kulturowego.

Uwarunkowania przyrodnicze

W koncepcji sieci ekologicznej ECONET - PL, północno - wschodnia część gminy leży w obrębie biocentrum Suwalskiego obszaru węzłowego o znaczeniu międzynarodowym. Biocentra obszarów węzłowych o znaczeniu międzynarodowym mają najwyższą rangę w koncepcji sieci ekologicznej ECONET - PL. Ta część obszaru gminy znajduje się też w zasięgu projektowanego Suwalsko - Wisztyneckiego Transgranicznego Obszaru Chronionego. Część południowa i wschodnia obszaru gminy znajduje się w korytarzu ekologicznym o znaczeniu międzynarodowym, łączącym obszary węzłowe o znaczeniu międzynarodowym: tj. obszar Wschodniomazurski i obszar Suwalski. W północno - wschodniej części gminy ustanowiony został Park Krajobrazowy Puszczy Rominckiej.

Większość obszarów gminy położona jest na obszarach chronionego krajobrazu. Dla cennych przyrodniczo terenów została ustalona odrębna polityka przestrzenna, której zadaniem jest utrzymanie ich w dotychczasowym znaczeniu dla ekosystemów krajowych i międzynarodowych.

Wschodnia i południowa część gminy położona jest w obrębie zlewni pojeziernej. Ograniczenia w gospodarowaniu na jej obszarze wynikają z konieczności ochrony jezior przed procesem degradacji, przez zwiększenie

reżimów w gospodarce ściekowej oraz wprowadzenie form gospodarowania mniej uciążliwych dla środowiska.

Południowa i środkowa część gminy leży na obszarze źródłkowo - wododziałowym o charakterze węzła hydrograficznego - Wzgórza Szeskie. Działalność na tym terenie ma duży wpływ na prawidłowość stosunków wodnych w niższych partiach zlewni. Zadaniem polityki przestrzennej na tych obszarach jest zmniejszenie nieregularności odpływu wód. Należy preferować zalesienia, zadrzewienia i wprowadzać małą retencję. Powyższe działania wskazane są również ze względu na zagrożenie erozyjne tego obszaru. W analizie uwarunkowań rozwoju miasta powinno się uwzględniać chłonność podstawowego odbiornika ścieków jakim jest Gołdap.

Uwarunkowania gospodarcze

Rolnictwo

Teren gminy charakteryzuje się zróżnicowanymi warunkami przyrodniczo - rolniczymi. Dalszy rozwój rolnictwa powinien być realizowany w oparciu o następujące zasady polityki przestrzennej:

- Na terenach o korzystnych warunkach przyrodniczo-rolniczych i mniejszej wrażliwości na antropopresję postuluje się rozwój większych gospodarstw o charakterze farmerskim.
- Na terenach wrażliwych na antropopresję, preferuje się rozwój rolnictwa opartego o ekologiczne zasady gospodarowania.
- Na obszarach o wysokich walorach przyrodniczo krajobrazowych, w gospodarstwach rolnych produkujących żywność wysokiej jakości postuluje się rozwój agroturystyki.

Wyjaśnienie pojęć:

Rolnictwo ekologiczne (zintegrowane)

Rolnictwo ekologiczne polega na wykorzystaniu zasad funkcjonowania agrosystemów i krajobrazu rolniczego. Rolnictwo to dopuszcza stosowanie środków chemicznych, ale po uprzednim rozpoznaniu niezbędnych potrzeb i

właściwych proporcji. Najważniejszymi cechami rolnictwa ekologicznego są:

- kompleksowy sposób traktowania procesów przyrodniczych, z którymi wiąże się produkcja rolna,*
- zamknięty obieg substancji w obrębie gospodarstwa ze zróżnicowaną strukturą produkcyjną*
- duża dbałość o glebę i dobre odżywienie organizmów ją zamieszkujących.*

W rolnictwie ekologicznym podstawową zasadą jest prowadzenie racjonalnej gospodarki rolnej, a nie zakaz intensywnej produkcji

Agroturystyka .

Dodatkowa działalność gospodarcza w dziedzinie turystyki w oparciu o gospodarstwo rolne, zabezpieczająca miejsca noclegowe i wyżywienie.

Turystyka

Istniejące, zainwestowanie turystyczne skupia się głównie nad brzegami jeziora. Dalszy rozwój funkcji turystycznej powinien być oparty o następujące kierunki polityki przestrzennej:

uporządkowanie istniejącego zainwestowania turystycznego poprzez podniesienie standardu i uporządkowanie gospodarki ściekowej;

- nowe zainwestowanie turystyczne winno być realizowane w oparciu o istniejące jednostki osadnicze;
- nowo wznoszone obiekty winny swą architekturą nawiązywać do tradycji regionu, respektować ochronę środowiska przyrodniczego, w tym ochronę krajobrazu;
- rozbudowę infrastruktury związanej z obsługą szlaków turystycznych: wodnych, rowerowych i drogowych;
- rozwój bazy dla różnorodnych form turystyki ze szczególnym uwzględnieniem przedłużenia sezonu rekreacyjnego na cały rok.

Przemysł

Na obszarze miasta i gminy zlokalizowane są zakłady produkcji rolnej i przetwórstwa rolno - spożywczego. Dalszy rozwój przemysłu w gminie powinien

być oparty o następujące kierunki polityki przestrzennej:

- preferowanie rozwoju małych zakładów bazujących na surowcach lokalnych przy zastosowaniu technologii bezpiecznych dla środowiska przyrodniczego;
- preferowanie przemysłów o swobodnych warunkach lokalizacji i czystej technologii,
- preferowanie rozwoju drobnej wytwórczości na terenach wiejskich w celu przełamania ich monofunkcyjności i stworzenia miejsc pracy poza rolnictwem.

Uwarunkowania komunikacyjne

Drogi:

Droga krajowa nr 65 - granica państwa - Gołdap - Olecko - Ełk zgodnie z Rozporządzeniem MT i GM z dnia 2 marca 1999 drogi krajowe powinny mieć parametry techniczne i użytkowe odpowiadające klasie GP (główna ruchu przyspieszonego) dla której minimalne linie rozgraniczające wynoszą 30 m. W studium należy uwzględnić projektowane obejście miasta Gołdap.

Drogi wojewódzkie:

nr 650 Węgorzewo-Banie Mazurskie- Gołdap

nr 651 Gołdap- Żytkiejmy- Szypliszki

Zgodnie z Rozporządzeniem MT i GM z dnia 2 marca 1999 drogi wojewódzkie powinny mieć parametry techniczne i użytkowe odpowiadające klasie G (główna) dla której minimalne linie rozgraniczające wynoszą 25 m.

Kolej

Linia kolejowa nr 41 Ełk-Gołdap, kategoria linia znaczenia miejscowego; jest to odcinek linii Olecko - Ełk; linia jednotorowa, nie zelektryfikowana. Linia znaczenia państwowego o zawieszonych przewozach pasażerskich

Uwarunkowania infrastrukturalne

Gospodarka wodna

Miasto:

Zwodociągowanie miasta mierzone w procencie ogółu ludności w 98,3 %
Zwodociągowanie w km sieci/1000 mieszkańców wynosi 2,8 km/1000 mieszkańców.

Gmina:

Zwodociągowanie wyrażone w km sieci/1000 mieszkańców-6,8 km/1000 mieszkańców.

Gospodarka ściekowa

Miasto:

Skanalizowanie miasta mierzone w %. ogółu ludności miasta - 88,7 %, skanalizowanie w km sieci/1000 mieszkańców wynosi - 2,29 km/1000 mieszkańców. Miasto posiada wysokosprawną oczyszczalnię ścieków o przepustowości 4890 m³/d . Miasto posiada zbiorowe ujęcie wody o wydajności Q w kat. "B" = 193 m³/h.

Gmina:

Brak kanalizacji na obszarze gminy.

Gazyfikacja

Brak sieci gazowej na terenie gminy.

Elektroenergetyka

Na podstawie uzyskanych informacji z Zakładu Energetycznego S.A. Białystok wynika, że przewidywana jest rozbudowa istniejącej stacji 110/30/45 kV Gołdap. Celem rozbudowy jest zapewnienie dostawy energii elektrycznej o odpowiednich parametrach istniejącym odbiorcom oraz rozwijającej się pod strefie Gołdap Specjalnej Suwalskiej Strefy Ekonomicznej.

5. Potencjalne zadania publiczne przewidywane do realizacji

- podjęcie badań archeologicznych wyprzedzających działania inwestycyjne (np. modernizacja lub budowa infrastruktury transportowej i technicznej);
- uzupełnienie braków w infrastrukturze komunalnej w jednostkach osadniczych;
- modernizacja dróg krajowych do parametrów klasy technicznej GP;
- modernizacja dróg wojewódzkich do parametrów klasy technicznej G;

Podstawowe uwarunkowania służące realizacji tych zaleceń koncentrują się w następujących sferach formalno-prawnych:

- Reforma administracyjna kraju,
- Utrata ważności miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, a proces inwestycyjny - ustawa o zagospodarowaniu przestrzennym.

W wyniku reformy administracyjnej w kraju gmina Gołdap usytuowana została w nowym województwie, tj. warmińsko-mazurskim. Reforma ta wprowadziła szereg zmian w różnych ustawach, a przede wszystkim w ustawie o zagospodarowaniu przestrzennym. Ustawa ta, nie wprowadziła istotnych zmian na poziomie gmin, natomiast zmieniła znaczenie systemu planistycznego na poziomie wojewódzkim. Do podstawowych zadań nowoutworzonych województw samorządowych będzie należało sporządzanie następujących dokumentów:

- Strategia rozwoju województwa,
- Plan zagospodarowania przestrzennego województwa,
- Programy wojewódzkie,
- Okresowa aktualizacja planu zagospodarowania przestrzennego.

W planie zagospodarowania przestrzennego określa się zasady organizacji struktury przestrzennej, ze szczególnym uwzględnieniem:

- Podstawowych elementów sieci osadniczej,
- Rozmieszczenia infrastruktury społecznej, technicznej i innej,
- Wymagań w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego i ochrony dóbr kultury, z uwzględnieniem obszarów podlegających szczególnej ochronie.

Ponadto w planie województwa uwzględnia się zadania rządowe i zadania samorządu województwa, które służą realizacji ponadlokalnych celów

publicznych oraz wskazuje się obszary, na których przewiduje się realizację tych zadań.

Strategia rozwoju województwa powinna uwzględniać w szczególności następujące cele:

- Pielęgnowanie polskości oraz rozwój kształtowanie świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej mieszkańców,
- Pobudzanie aktywności gospodarczej,
- Podnoszenie poziomu konkurencyjności innowacyjności gospodarki województwa,
- Zachowanie wartości środowiska kulturowego przyrodniczego przy uwzględnieniu potrzeb przyszłych pokoleń,
- Kształtowanie i utrzymanie ładu przestrzennego.

W polityce rozwoju województwa należy uwzględnić przede wszystkim:

- Tworzenie warunków rozwoju gospodarczego, w tym kreowanie rynku pracy,
- Utrzymanie i rozbudowę infrastruktury społecznej i technicznej o znaczeniu wojewódzkim,
- Pozyskiwanie i łączenie środków finansowych, publicznych i prywatnych w celu realizacji zadań z zakresu użyteczności publicznej,
- Wspieranie i prowadzenie działań na rzecz podnoszenia poziomu wykształcenia obywateli,
- Racjonalne korzystanie z zasobów przyrody oraz kształtowanie środowiska naturalnego, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju,
- Wspieranie rozwoju nauki gospodarki, popieranie postępu technologicznego oraz innowacji,
- Wspieranie rozwoju kultury oraz ochrona racjonalne wykorzystanie dziedzictwa kulturowego,

- Promocja walorów i możliwości rozwojowych województwa.

Strategia rozwoju województwa uwzględniająca uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju w zakresie wymienionym powyżej jest realizowana przez programy województwa.

Kompetencje władz administracji rządowej administracji samorządowej są następujące:

- **Kompetencje administracji rządowej**

Prezes Rządowego Centrum Studiów Strategicznych

- Prowadzi "Strategię rozwoju kraju",
- Sporządza "Koncepcję polityki zagospodarowania przestrzennego kraju", którą Prezes Rady Ministrów przedkłada Sejmowi RP,
- Sporządza "Okresowe raporty o stanie zagospodarowania przestrzennego kraju", które Prezes Rady Ministrów przedkłada Sejmowi RP.

Ministerialne i Centralne organy administracji rządowej

- Sporządzają „Programy zadań rządowych”, które:
 - Opiniuje Prezes Rządowego CSS,
 - Uzgadnia Prezes UM i RM, sejmiki wojewódzkie,
 - Zatwierdza Rada Ministrów.

Prezes Urzędu Mieszkalnictwa i Rozwoju Miast

- Prowadzi "Rejestr Zadań Rządowych"

Wojewoda

- Prowadzi "Rejestr wojewódzki", w którym uwzględnia zadania rządowe, dotyczące obszaru województwa oraz programy wojewódzkie

- **Kompetencje administracji samorządowej szczeblu województwa**

Zarząd województwa samorządowego

- Sporządza "Strategię rozwoju województwa", którą przedkłada Sejmikowi wojewódzkiemu celem uchwalenia,
- Sporządza „Plan zagospodarowania przestrzennego województwa”, który:
 - Uzgadnia Prezes Urzędu Mieszkalnictwa i Rozwoju Miast w zakresie programu zadań rządowych,

Opiniują Prezes Urzędu Mieszkalnictwa i Rozwoju Miast, organy gmin i organy powiatów,

Przedkłada Sejmikowi województwa celem uchwalenia.

- Sporządza "Programy wojewódzkie", które przedkłada Sejmikowi województwa celem uchwalenia,
- Sporządza "okresową aktualizację planu zagospodarowania przestrzennego województwa", którą przedkłada sejmikowi województwa .

• **Kompetencje administracji samorządowej na szczeblu powiatu**

Organy powiatu mogą prowadzić w granicach swojej właściwości rzeczowej analizy i studia z zakresu zagospodarowania przestrzennego odnoszące się do obszaru powiatu i zagadnień jego rozwoju. W myśl tego przepisu samorząd powiatowy nie ma kompetencji dotyczących opracowywania planów zagospodarowania przestrzennego. Zarząd powiatu może sporządzać "studia i analizy", które przyjmie Rada powiatu, ale nie będą one podlegały żadnym uzgodnieniom czy opiniom i nie będą nikogo wiązały. Zarząd powiatu może jedynie składać wnioski do gmin, które dotyczyłyby sporządzenia lub zmiany miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, uwzględniającego w przestrzeni przeznaczenie terenu na realizację przedsięwzięcia, będącego w kompetencji powiatu. W tym przypadku organy samorządu powiatowego zachowują się jak inwestorzy, którzy mogą składać wnioski do planów miejscowych. Dotyczyć one będą przede wszystkim projektowanych dróg powiatowych, szkół ponadpodstawowych, szpitali powiatowych itp .

• **Kompetencje administracji samorządowej na szczeblu gminy**

Zarząd gminy

- Sporządza "Programy rozwoju gospodarczego gminy", które przedkłada Radzie celem uchwalenia,
- Sporządza "Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy", które:
 - Opiniują jednostki wymienione w ustawie,
 - Zatwierdza Rada Gminy.
- Sporządza "Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego", które:

Uzgadniają jednostki wymienione w ustawie,

Zatwierdza Rada Gminy.

- Sporządza "Ocenę zmian w zagospodarowaniu przestrzennym, którą przedkłada Radzie Gminy celem uchwalenia.

W wyniku analizy przepisów znowelizowanej ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym należy stwierdzić, że:

- "Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta" ma uwzględniać ustalenia strategii rozwoju przestrzennego województwa, zawarte w „Planie zagospodarowania przestrzennego województwa" (art. 6 ust. 2 Dz. U. Nr 106, z dnia 17.08.1998 r.),
- Zarząd Gminy uzgadnia projekt miejscowego planu z :

Wojewodą w zakresie zgodności miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego z zadaniami rządowymi wpisanymi do wojewódzkiego rejestru,

Zarządem województwa w zakresie zgodności miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego z zadaniami samorządu wojewódzkiego wpisanymi do rejestru.

W związku z tym, że nowopowstałe województwa samorządowe nie mają jeszcze uchwalonych dokumentów planistycznych, tj. strategii rozwoju, planu zagospodarowania przestrzennego i programów wojewódzkich, to należy przyjąć, że studium gminy powinno być zgodne z opracowanym wcześniej projektem studium województwa suwalskiego. Niemniej jednak, biorąc pod uwagę fakt, że wszystkie inwestycje ponad lokalne mogą wpływać na rozwój miasta i gminy Gołdap i poprawę warunków życia mieszkańców, należy dążyć do wprowadzenia tych inwestycji do dokumentów planistycznych województwa podlaskiego.

Ważną sferą formalno-prawną, wpływającą na rozwój inwestycji ponadlokalnych będzie również fakt, że aktualne plany ogólne miast i gmin wkrótce utracą swoją ważność. Oznacza to, że prawem miejscowym nie będą zabezpieczone rezerwy terenowe pod projektowane inwestycje gminne, a przede wszystkim pod inwestycje ponadlokalne tj. drogi krajowe

wojewódzkie. W związku z tym Władze miasta i gminy Gołdap powinny zabiegać o wprowadzenie inwestycji ponadlokalnych, dotyczących jej obszaru do programu zadań rządowych i wojewódzkich oraz wpisanie ich do rejestru wojewody.

W procesie inwestycyjnym najważniejszą rolę będą spełniały miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, uchwalone przez Radę Miejską i jeżeli najważniejsze inwestycje zostaną wpisane do programu zadań rządowych i wojewódzkich, to Wojewoda i Marszałek będą mieli obowiązek negocjować warunki wprowadzenia tych zadań do miejscowych planów. Elementem negocjacji są przede wszystkim koszty związane ze sporządzeniem planu oraz skutki finansowe, wynikające z zatwierdzenia planu, tj. zabezpieczenie środków na wykup gruntów lub wypłacenie stosownych odszkodowań dla właścicieli lub użytkowników wieczystych, jeżeli w wyniku uchwalenia planu spadnie wartość gruntu. Należy zwrócić szczególną uwagę na trudną procedurę wprowadzenia rządowego lub wojewódzkiego zadania inwestycyjnego do planu miejscowego. Polega ona na tym, że:

- Najpierw należy zabezpieczyć środki w budżecie,
- Następnie zatwierdzić programy (Rada Miejska - zatwierdza programy zadań rządowych, Sejmik Wojewódzki - zatwierdza programy wojewódzkie),
- Wyznaczyć w planie zagospodarowania przestrzennego województwa obszary, na których będą one realizowane,
- Sporządzić i zatwierdzić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego,
- Wypłacić zobowiązania wynikające z uchwalenia miejscowego planu.

Przy założeniu, że budżety są jednoroczne, należy uznać, że ww. procedura jest nierealna. Procedura uchwalenia miejscowego planu może trwać cały rok, nie uwzględniając zarzutów wnoszonych do NSA, które mogą przedłużyć decyzje o zatwierdzeniu planu na następny rok. Niemniej jednak należy spodziewać się, że programy rządowe, uchwalane przez Radę Ministrów i programy wojewódzkie nowych władz samorządowych będą miały charakter

programów wieloletnich, co pozwoli na prawidłowe programowanie środków budżetowych i przeprowadzenie procedury wprowadzenia zadań ponadlokalnych do miejscowych planów.

10.2. Uwarunkowania rozwoju gminy, wynikające z realizacji zadań ponadlokalnych

Podstawowym uwarunkowaniem rozwoju miasta i gminy Gołdap i poprawy warunków życia mieszkańców jest realizacja ponadlokalnych zadań inwestycyjnych. W związku z tym niezbędne jest:

- Wprowadzenie tych zadań do programów rządowych i wojewódzkich oraz wpisanie ich do rejestru Wojewody,
- Wynegocjowanie z Wojewodą i Marszałkiem warunków wprowadzenia tych zadań do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
- Sporządzenie uchwalenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

11. Wybrane uwarunkowania dla obszaru objętego zmianą studium.

Zmianą studium objęto obszar zlokalizowany w południowej części miasta Gołdap, oznaczony symbolem graficznym na rysunku studium. Obszar zajmuje powierzchnię ok. 16 ha. Obszar graniczy bezpośrednio z południową granicą pasa drogowego obwodnicy Gołdapi w drodze krajowej nr 65, którą przecinają od strony południowej - drogi: wojewódzka nr 650 (ul. Wojska Polskiego) i powiatowa (ul. Konstytucji 3 Maja). Drogi te znajdują się w granicach zmiany studium. W południowo - wschodniej części obszaru objętego zmianą wzdłuż ulicy Osiedle I rozciąga się zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna. Przy budynkach mieszkalnych zlokalizowane są budynki gospodarczo – garażowe, związane w pojedynczych lokalizacjach z drobną działalnością usługową (m. in. warsztat samochodowy). Obszar objęty zmianą jest niezabudowany i stanowi grunty gminne oraz prywatne.

Głównym celem zmiany jest wprowadzenie zapisów umożliwiających rozwój terenów inwestycyjnych na cele usługowe, drobną wytwórczość produkcyjno – magazynowo – składową oraz obiekty obsługi komunikacji samochodowej z uzupełnieniem istniejącej struktury osiedla o funkcje mieszkaniowo – usługowe. Przed zmianą studium obszar wskazywał kierunek rozwoju obszaru pod mieszkalnictwo o utrzymywanej niskiej intensywności zabudowy z dopuszczeniem innych, nieuciążliwych typów zagospodarowania; usługi techniczne miasta i tereny specjalne; tereny mieszkalno – usługowe z przewagą niskiej intensywnej zabudowy mieszkaniowej; Ponadto obszar występował w strefie ochrony uzdrowskiej B. Z uwagi na zmianę lokalizacji stref w statucie uzdrowiska Gołdapi, aktualnie obszar objęty zmianą studium znajduje się w strefie ochrony uzdrowskiej C. Jest niezagospodarowany dotychczas wyznaczonymi funkcjami i wymaga przekształcenia inwestycyjnego.

Na przedmiotowym terenie brak obszarów i obiektów objętych ochroną na mocy przepisów ustawy o ochronie przyrody oraz o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. W bezpośrednim sąsiedztwie brak również obszarów NATURA 2000.

W granicach zmiany studium nie występują obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi i osuwania się mas ziemnych. Brak również obszarów dla których wyznacza się w złożu filar ochronny.

Ponadto nie przewiduje się realizacji zadań rządowych według planu zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko – mazurskiego.

III. KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA I GMINY GOŁDAP

1. ZAKRES USTALANYCH KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Ustalenia studium, zgodnie z ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2003 r., w szczególności wskazują:

- Obszary objęte lub wskazane do objęcia ochroną na podstawie przepisów szczególnych
 - Obszary ochrony przyrody
 - Obszary objęte ochroną środowiska kulturowego
 - Obszary ochrony gruntów rolnych i leśnych
 - Inne obszary objęte ochroną (strefy ochrony uzdrowiskowej, strefy ochronne wokół wód otwartych, granice obszaru zasobowego wód podziemnych, tereny ogrodów działkowych)
- Lokalne wartości zasobów środowiska przyrodniczego zagrożenia środowiskowe
 - Lokalne wartości zasobów środowiska przyrodniczego: rzeźba terenu, wody powierzchniowe, gleby, roślinność
 - Zagrożenia środowiskowe: lokalne i powszechne
- Obszary rolniczej przestrzeni produkcyjnej, w tym wyłączone z zabudowy
- Obszary zabudowane oraz obszary, które mogą być przeznaczone pod zabudowę w tym tereny wskazane do objęcia miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego
- Rodzaje użytkowania terenu dla obszaru gminy:
 - tereny wsi o dominującej funkcji rolniczej
 - tereny wsi o dominującej funkcji turystyczno-rekreacyjnej
 - tereny Specjalnej Strefy Ekonomicznej,
 - koncentracje usług z zakresu rekreacji i turystyki,
 - ośrodki usług o zasięgu ponad lokalnym i ośrodki wspomagające
 - ośrodki usług dla rolnictwa

- Rodzaje użytkowania terenu dla obszaru miasta:
 - tereny śródmiejskie,
 - tereny usług centrotwórczych,
 - tereny mieszkalno-usługowe z przewagą zabudowy wielorodzinnej,
 - tereny mieszkalno-usługowe z przewagą niskiej intensywnej zabudowy mieszkaniowej,
 - tereny mieszkalno-usługowe z przewagą zabudowy pensjonatowej,
 - tereny mieszkalnictwa o utrzymywanej niskiej intensywności zabudowy, z dopuszczeniem innych, nieuciążliwych typów zagospodarowania,
 - tereny produkcyjne i magazynowe,
 - tereny usług technicznych i komunalnych,
 - tereny usług na wyodrębnionych działkach,
 - tereny zieleni parkowej,
 - tereny cmentarzy,
 - tereny Specjalnej Strefy Ekonomicznej
 - tereny mieszkalnictwa jednorodzinnego, usług, drobnej wytwórczości produkcyjno - magazynowo – składowej, obsługi komunikacji
- Kierunki rozwoju komunikacji i infrastruktury inżynierskiej
- Kierunki rozwoju systemu transportowego
 - układ drogowy zewnętrzny i wewnętrzny
 - transport kolejowy
 - ruch rowerowy
 - strefy ograniczenia lub uspokojenia ruchu
 - system parkingowy
- Kierunki rozwoju infrastruktury inżynierskiej
 - system wodociągowy
 - system kanalizacyjny
 - system ciepłowniczy
 - system energetyczny
 - gospodarka odpadami

- Obszary, dla których sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego jest obowiązkowe na podstawie przepisów szczególnych lub ze względu na istniejące uwarunkowania⁴
- Obszary przewidywane do realizacji zadań programów, wynikających z polityki przestrzennej państwa na obszarze województwa

2. Obszary objęte lub wskazane do objęcia ochroną

2.1. Obszary ochrony przyrody

2.1.1. Obszary i obiekty, chronione na podstawie Ustawy z dn. 16.10.1991r. o ochronie przyrody.

W mieście i gminie Gołdap znajdują się następujące tereny i obiekty chronione na podstawie Ustawy z dn. 16.10.1991 r. o ochronie przyrody:

- Park Krajobrazowy Puszczy Rominckiej;
- Rezerwat przyrody "Mechacz Wielki";
- Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe - "Tatarska Góra" i "Gołdapska Struga";
- Obszary Chronionego Krajobrazu;
- Pomniki przyrody tabela nr 7.

2.1.2. Ochrona walorów przyrodniczych miasta i gminy została uwzględniona w następujących opracowaniach:

- Miejscowym planie ogólnym zagospodarowania przestrzennego gminy Gołdap, zatwierdzonym Uchwałą Nr IV/18/89 z dnia 21.02.1989 r.
- Miejscowym planie ogólnym zagospodarowania przestrzennego miasta Gołdap, zatwierdzonym Uchwałą Nr 111/15/94 z dnia 9.09.1994 r.

⁴ Skala opracowania - 1 :25 000 uniemożliwia precyzyjne określenie granic terenów do objęcia MPZP. Granice te zostaną ustalone każdorazowo w Uchwałach Rady Gminy o przystąpieniu do sporządzania MPZP

2.1.3. Obszary szczególnej ochrony środowiska

W związku z unikalnymi walorami przyrodniczymi Władze Gołdapi podejmą starania w celu utworzenia Rezerwatu Przyrodniczego (bobrów) na obszarze łąk, położonych w okolicach Kośmidr, Barkowa i Skocz.

2.2. Obszary objęte ochroną środowiska kulturowego

Miejscowy plan ogólny zagospodarowania przestrzennego z 1994 r. ustalił w obrębie miasta Gołdap strefę ochrony konserwatorskiej obejmującą rynek i kwartały zabudowy, które go otaczają. Winna być ona objęta planem rewaloryzacji. W strefie ochrony konserwatorskiej wszelka działalność urbanistyczna i architektoniczna może być prowadzona jedynie pod warunkiem uzyskania pisemnej zgody Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. W strefie tej obowiązują w szczególności następujące zakazy:

- zakaz stosowania typowych projektów z katalogów ogólnokrajowych,
- zakaz używania technologii wielkoprzemysłowych,
- zakaz lokalizowania typowych obiektów kubaturowych infrastruktury technicznej,
- zakaz dokonywania rozbiórek obiektów istniejących, przeróbek elewacji i dachów bez uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków,
- zakaz niszczenia zachowanych pod poziomem terenu fundamentów, murów itp. bez zgody Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

W mieście gminie Gołdap występuje kilkadziesiąt stanowisk archeologicznych, obejmujących cmentarzyska, osady, grodziska i inne ślady osadnictwa. Zlokalizowane są one w miejscowościach wymienionych w tabeli 7. Wyznaczenie stref ochrony archeologicznej wymaga opracowania szczegółowego Studium wartości kulturowych. Nie przewiduje się wyłączeń spod zabudowy obszarów potencjalnej eksploracji archeologicznej. Proponuje się jedynie rozszerzenie rozpoznania archeologicznego na tereny, gdzie mogą się znajdować relikty pierwotnych faz osadniczych.

2.2.1. W rejestrze zabytków miasta i gminy Gołdap wymienia się następujące zespoły i obiekty:

- na obszarze gminy:

Para wiaduktów kolejowych we wsi Botkuny;

Cmentarze ewangelickie we wsiach Bronisze i Dzięgiele;

Zespół dworsko-parkowy we wsi Gieraliszki;

Ruiny kościoła ewangelickiego w Górnem;

Parki dworskie w Niedrzwicy, Rakówku i Wilkasach.

- na obszarze miasta:

Układ urbanistyczny miasta;

Kościoły rzymsko-katolicki i ewangelicki;

Budynki przy ul. Mazurskiej nr 5,7,9; ul. Tatyzy 9, Placu Wolności nr 11,13,15;

Placu Zwycięstwa nr 14, 15;

Wieża ciśnień przy ul. Suwalskiej;

Cmentarze: wojenny i żołnierzy rosyjskich z I Wojny Światowej;

Magazyn zbożowy przy ul. Jaćwieskiej 4a.

Z uwagi na występowanie na obszarze gminy cennych obiektów i zespołów architektury wiejskiej, a także obiektów inżynierskich, należałoby uzupełnić rejestr zabytków gminy Gołdap o najwartościowsze z nich. Uzupełnienia wymaga również rejestr zabytków miasta, o najwartościowsze obiekty pochodzące z wieku XIX i XX. Wymaga to przeprowadzenia szczegółowego rozpoznania i opracowania Studium wartości kulturowych.

2.3. Obszary ochrony gruntów rolnych i leśnych

Obszary chronione, na podstawie Ustawy z dnia 16.10.1991 roku o ochronie gruntów rolnych i leśnych na terenie miasta i gminy Gołdap obejmują w zakresie gruntów rolnych obszar 22 579 ha oraz gruntów leśnych i zadrzewionych 9 720 ha.

Przeznaczenie gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne dokonuje się w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. W przypadku gleb I-III klasy wymagane jest uzyskanie zgody Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, zaś gleb IV klasy wymagane jest uzyskanie zgody Wojewody.

2.4. Inne obszary objęte ochroną

2.4.1. Strefy ochrony uzdrowiskowej

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Zdrowia i ~~Opieki Społecznej~~ z dnia ~~31.08.18.10.2000~~ r. gmina Gołdap stała się gminą uzdrowiskową. Rada Miejska W statucie uzdrowiska Gołdap, który stanowi załącznik do uchwały Rady Miejskiej Gołdapi nr ~~XV1111120/2000~~ z dnia ~~18.02.2000~~r. nr XXVIII/162/2008 na terenie miasta i gminy Gołdap wyznaczono trzy strefy ochrony uzdrowiskowej:

- Strefa ochrony uzdrowiskowej A, obejmująca tereny dzielnicy uzdrowiskowej nad jeziorem Gołdap;
- Strefa ochrony uzdrowiskowej B, obejmująca teren miasta Gołdap;
- Strefa ochrony uzdrowiskowej C, obejmująca teren miasta i gminy Gołdap.

Obowiązują w nich ustalenia, zawarte w Statucie Uzdrowiska Gołdap oraz inne zawarte w przepisach ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz gminach uzdrowiskowych (Dz. U. Nr 167, poz. 1399 z późn. zm.).

2.4.2. Wody powierzchniowe i strefy ochronne wokół wód

Szczegółowe warunki ochrony i korzystania z wód i terenów przybrzeżnych określa Ustawa Prawo wodne z dnia 14.10.1974 roku oraz Ustawa z dnia 25.04.1997 roku o zmianie Ustawy Prawo wodne. Jednostki organizacyjne utworzone przez Ministra Środowiska sporządzają warunki korzystania z wód dorzeczy, które zatwierdza Minister Środowiska, po uzgodnieniu z Sejmikiem Województwa. Warunki te uwzględnia się w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Na obszarze miasta i gminy występują zarówno wody stojące, jak i płynące, które wymagają ochrony. Jezioro Gołdap i jego obrzeża zostały objęte strefą ciszy. Doliny rzeczne są obszarami o szczególnych wymogach ochronnych. Zagospodarowanie tych terenów powinno uwzględniać przede wszystkim ochronę i zachowanie ich ciągłości przestrzennej oraz ochronę różnorodności biologicznej. Nadanie wysokiego priorytetu ochronie jakości wód, której poprawa w niektórych parametrach jest już obserwowana, stwarza szansę na

wykorzystanie terenów dolinnych na potrzeby rekreacyjne, w oparciu o korzystanie z wód rzek. Na terenie miasta i gminy Gołdap najważniejszymi ciągami dolin rzecznych, które wymagają ochrony ze względu na wysokie walory przyrodnicze i krajobrazowe są dolina Gołdapy i Jarki.

2.4.3. Tereny zieleni miejskiej i na obszarach wsi

Tereny zieleni miejskiej i na obszarach wsi o zwartej zabudowie są chronione na mocy Ustawy o ochronie przyrody i kształtowaniu środowiska z dnia 31.01.1980 roku, z późniejszymi zmianami. Tereny te nie będą przeznaczane na cele budowlane. Szczegółowe zasady uznawania terenów zadrzewionych na obszarach wsi za parki wiejskie, ochrony tych parków i zarządzania nimi określa rozporządzenie Ministra Administracji, Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska z dnia 5 września 1980 r.

2.4.4. Ogrody działkowe

Na podstawie Ustawy z dnia 6 maja 1981 r. o pracowniczych ogrodach działkowych, ogrody działkowe znajdujące się w mieście i gminie Gołdap podlegają ochronie przewidzianej w przepisach o ochronie gruntów rolnych i leśnych oraz rekultywacji gruntów, a także w przepisach o ochronie i kształtowaniu środowiska-

2.4.5. Tereny ujęć wód podziemnych

Są one chronione na podstawie Ustawy o ochronie i kształtowaniu środowiska z dnia 31. 01. 1980 roku, z późniejszymi zmianami. Zasady ustanawiania stref ochronnych wokół ujęć wód podziemnych oraz użytkowania terenów w tych strefach określa Rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 5. 11. 1991 roku w sprawie zasad ustanawiania stref ochronnych źródeł i ujęć wody.

3. Lokalne wartości zasobów środowiska przyrodniczego zagrożenia środowiskowe

3.1. Lokalne wartości zasobów środowiska przyrodniczego

Znaczna część gminy Gołdap to teren o wyjątkowych walorach przyrodniczych i krajobrazowych: znajduje się tu kilkanaście różnej wielkości jezior zróżnicowanych pod względem limnologicznym, przepływa kilka rzek z największą Gołdapą, wiele terenów i obiektów zostało objętych prawną ochroną przyrody, są to m.in. Park Krajobrazowy Puszczy Rominckiej, rezerwat przyrody, pomniki przyrody czy obszary chronionego krajobrazu. Wykorzystując zasoby środowiska przyrodniczego należy dbać o jego jakość i zapewnienie zdolności regeneracyjnych, dających podstawy prawidłowego funkcjonowania.

3.1.1. Wartość lokalizacyjna

Położenie gminy Gołdap powoduje, że charakteryzuje się ona czystością powietrza atmosferycznego oraz szczególnym bioklimatem, który jest wynikiem zróżnicowanej rzeźby terenu, dużego stopnia zalesienia, bogatej szaty roślinnej, sąsiedztwa dużych zbiorników wodnych. Wybitne walory przyrodnicze gminy Gołdap spowodowały, że została ona uznana za gminę uzdrowiskową.

W obrębie gminy funkcjonują trzy strefy ochrony uzdrowiskowej, wymagające odmiennych zasad gospodarowania. Czynnościami zastrzeżonymi w rozumieniu ~~art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 17.06.1966 r. o uzdrowiskach i lecznictwie uzdrowiskowym (Dz. U. Nr 23 poz. 150 z późniejszymi zmianami),~~ art. 38 ust 1. ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz gminach uzdrowiskowych (Dz.U. nr 167 poz. 1399 z późn. zm. – tekst jednolity) w odniesieniu do zagospodarowania przestrzennego, są czynności następujące:

- Dla obszarów, położonych w strefie "A":
 - lokalizacji zakładów przemysłowych,
 - lokalizacji budownictwa wielorodzinnego i jednorodzinnego, z wyjątkiem modernizacji obiektów istniejących, bez możliwości zwiększenia powierzchni ich zabudowy,

- uruchamiania pól biwakowych i campingowych, lokalizacji domków turystycznych i campingowych,
- prowadzenia targowisk, z wyjątkiem punktów sprzedaży pamiątek, wyrobów ludowych, produktów regionalnych lub towarów o podobnym charakterze, w formach i miejscach wyznaczonych przez gminę,
- trzymania zwierząt gospodarskich w rozumieniu przepisów o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich,
- prowadzenia działalności rolniczej, w rozumieniu ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (Dz.U. Nr 54, poz. 535 oraz z 2005 r. Nr 14, poz. 113 i Nr 90, poz. 756),
- organizacji rajdów samochodowych i motorowych,
- lokalizacji stacji paliw, punktów dystrybucji produktów naftowych, nawozów sztucznych, składowisk odpadów stałych i płynnych, składów opału,
- lokalizacji parkingów w liczbie miejsc postojowych większej niż 10% miejsc sanatoryjnych w obiekcie,
- lokalizacji trwałych i tymczasowych obiektów i urządzeń, które mogą utrudniać lub zakłócać przebywanie pacjentów na tym obszarze, a w szczególności: stacji bazowych telefonii komórkowej, stacji nadawczych radiowych i telewizyjnych, stacji radiolokacyjnych i innych emitujących fale elektromagnetyczne,
- organizowania imprez masowych, w rozumieniu ustawy z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych (Dz.U. Nr 62, poz. 504), zakłócających proces leczenia uzdrowiskowego i działalności o charakterze rozrywkowym zakłócającej ciszę nocną w godz. 22:00 – 6:00, z wyjątkiem imprez masowych znajdujących się w harmonogramie imprez gminnych,
- lokalizacji obiektów mogących znacząco oddziaływać na środowisko, zgodnie z odrębnymi przepisami, w szczególności takich jak: warsztaty samochodowe, wędzarnie ryb, garbarnie,
- wszystkich czynności zabronionych, ujętych w wykazie dla strefy ochronnej „B” i „C”;
- ~~– Uruchamianie sklepów, kiosków, zakładów gastronomicznych i usługowych,~~

- ~~— Instalowanie trwałych lub tymczasowych urządzeń, które mogłyby utrudniać lub zakłócać kuracjom przebywanie w tym obszarze,~~
- ~~— Wprowadzanie zmian w zagospodarowaniu publicznych i prywatnych terenów zielonych,~~
- Dla obszarów, położonych w strefach "A" i w strefie "B":
 - lokalizacji nowych oraz rozbudowy istniejących zakładów przemysłowych, punktów skupu złomu i punktów skupu produktów rolnych,
 - lokalizacji obiektów handlowych o powierzchni większej niż 400 m² z obiektami towarzyszącymi,
 - lokalizacji i uruchamiania stacji paliw lub urządzeń emitujących fale elektromagnetyczne mogących znacząco oddziaływać na środowisko, nie bliżej niż 500 m od granicy obszaru strefy ochronnej „A”, uruchamiania punktów dystrybucji i składowania środków chemicznych, produktów naftowych i innych artykułów uciążliwych dla środowiska,
 - wyrębu drzew leśnych i parkowych, z wyjątkiem cięć sanitarnych,
 - pozyskiwania surowców mineralnych innych niż naturalne surowce lecznicze,
 - prowadzenia robót melioracyjnych mających na celu niekorzystną zmianę istniejących stosunków gruntowo-wodnych,
 - lokalizacji parkingów o wielkości powyżej 50 miejsc postojowych dla samochodów osobowych, dostawczych i autobusów,
 - wszystkich czynności zabronionych ujętych w wykazie dla strefy ochronnej „C”;
- ~~— Lokalizowanie nowych obiektów budowlanych,~~
- ~~— Uruchamianie pól biwakowych oraz domków campingowych,~~
- ~~— Wyznaczanie parkingów i targowisk,~~
- ~~— Wprowadzanie zmian w drzewostanie,~~
- ~~— Uruchamianie dystrybucji produktów i innych artykułów, uciążliwych dla środowiska,~~
- ~~— Uruchomienie zakładów uciążliwych dla otoczenia.~~
- Dla obszarów, położonych w strefie "C":
 - nieplanowanego wyrębu drzew,

- prowadzenia działań powodujących niekorzystną zmianę stosunków wodnych,
- lokalizacji nowych uciążliwych obiektów budowlanych i innych uciążliwych obiektów, w tym zakładów przemysłowych,
- prowadzenia działań mających wpływ na fizjografię uzdrowiska i jego założenia przestrzenne lub właściwości lecznicze klimatu.
- ~~– Prowadzenie robót, mających wpływ na fizjografię uzdrowiska lub jego założeń urbanistycznych,~~
- ~~– Dokonywanie wyrębu drzew, z wyjątkiem planowanego wyrębu lasów,~~
- ~~– Budowa zbiorników wodnych oraz regulacja rzek i potoków.~~

Dla wszystkich stref ochrony uzdrowiskowej - wydawanie decyzji w sprawie szczegółowej lokalizacji zakładów przemysłowych dużych zespołów magazynowo-handlowo-usługowych.

3.1.2. Wartości rzeźby terenu

- Pasma Szeskich Wzgórz oraz ciągi pagórków i wzgórz morenowych z obniżeniami wytopiskowymi, kemy i moreny martwego lodu;
- Doliny rzeczne, zwłaszcza dolina Gołdapy z wyraźnymi poziomami tarasowymi.

3.1.3. Wody powierzchniowe

- Rzeką Gołdapa, stanowiącą główną oś hydrograficzną gminy, której górny odcinek nosi nazwę Jarka. Jarka wypływa ze wschodnich stoków Szeskich Wzgórz w okolicy Pogorzeli i płynąc przez Górne, Kołkovo, Jurkiszki, uchodzi do jeziora Gołdap. Z południowego krańca jeziora wypływa rzeka Gołdapa, będąca dopływem Węgorapy. Rzeką ta nie jest uregulowana. Wcina się ona wielokrotnie w powierzchnię tarasu zalewowego i płynie kilkakrotnie zmieniając kierunek biegu i tworząc liczne meandry.
- Mniejsze ciekі - potoki i strumienie, o wysokich walorach przyrodniczych, prowadzące wody z obszaru Szeskich Wzgórz;
- Jezioro Gołdap, największe na terenie gminy, które ma powierzchnię 234 ha (z tego po stronie polskiej 149 ha). Brzeg tego rynnowego jeziora jest

piaszczysty, łatwo dostępny, porośnięty lasem i krzewami, dzięki temu może być wykorzystywane do celów rekreacyjnych.

- Pozostałe jeziora, z których najbardziej interesujące są: Rakówek, Wilkasy, Bitkowskie, Przerośl.

3.1.4. Wartości gleb

Na terenie gminy dominują gleby wykształcone z glin, bielcowe oraz brunatne lekkie. Między nimi występują wyspowo bielice, gleby brunatne powstałe na żwirach lub ciężkie gleby wykształcone z glin lub iłów. Ze względu na dobrze rozwiniętą sieć dolin i powierzchniowych cieków wodnych, występują również gleby, powstałe przy obecności nadmiaru wody - czarne ziemie pobagienne, rozwinięte na torfach. W zagłębieniach pozostałych po zanikłych jeziorach i oczkach wytopiskowych często spotyka się również gleby torfowe.

3.1.5. Roślinność

Na terenie gminy występują duże kompleksy leśne, dające 31 % lesistości. Kompleksy te stanowią: Puszcza Romincka z kilkoma rezerwatami przyrodniczymi, lasy pokrywające Szeskie Wzgórza, fragmenty Puszczy Boreckiej i Lasów Skaliskich. Pod względem gatunkowym są to głównie lasy iglaste (70% lasów stanowią sosna, modrzew, świerk), w wieku najczęściej 21 - 60 lat. Stosunkowo duży procent powierzchni (10%) zajmują drzewa najstarsze, powyżej 100 lat.

Na terenie gminy występują również zbiorowiska nieleśne charakteryzujące się dużą liczbą zespołów i gatunków roślinnych, w tym także objętych ochroną. Na szczególną uwagę zasługują zbiorowiska torfowiskowe z brzozą niską, rzadkimi gatunkami wątrobowców, wełnianeczką alpejską, rosiczkami, żurawiną drobnolistną, bażyną czarną i skalnicą torfowiskową. Bardzo często są to zbiorowiska unikatowe w skali kraju.

Cenną wartością przyrodniczą są również zadrzewienia - śródpolne lub występujące w dolinach rzek czy podmokłych obniżeniach terenowych, które często są pozostałościami ekosystemów. Pełnią one ważne funkcje: ostoje dla drobnych zwierząt, banków genów, krajobrazową, mikroklimatyczną.

3.2. Zagrożenia środowiskowe

3.2.1. Zagrożenia naturalnego środowiska, związane ze specyficznymi lokalnymi cechami budowy geologicznej, rzeźby terenu, warunków wodnych i klimatycznych dotyczą:

- Zagrożenia zbiorowisk leśnych związanego z rosnącą antropopresją: turystyczną, osadniczą;
- Zagrożenia dla wód podziemnych piętra .boloceńskiego - głównie w utworach rzecznych w dolinie Gołdapi, ze względu na płytkość zalegania i brak warstwy izolacyjnej wody tego poziomu oraz w rejonie miejscowości Boćwinka, w związku z brakiem odpowiedniej izolacji podstawowego piętra wodonośnego.

3.2.2. Zagrożenia lokalne, spowodowane niekorzystnymi procesami urbanizacyjnymi i nieskutecznością biernej ochrony przyrody spowodować mogą:

- Degradację narażonych na presję budownictwa letniskowego terenów o dużych wartościach przyrodniczych, zwłaszcza brzegów jezior i rzek. Wiąże się to często z nieodwracalną dewastacją linii brzegowej, niszczeniem roślinności wynurzanej, wycinaniem zadrzewień przybrzeżnych lub lasów a także zanieczyszczaniem wód przez nieszczelne szamba, pojawianiem się dzikich wysypisk śmieci, niekontrolowanym poborem kopalin pospolitych.
- Postępującą dewastację krajobrazu przyrodniczo-kulturowego przez nie harmonizujące z krajobrazem i obce kulturowo formy zabudowy i zagospodarowania.

3.2.3. Zagrożenia powszechne, związane z negatywnym oddziaływaniem - źródeł zanieczyszczeń, w tym położonych poza obszarem gminy na określone elementy środowiska przyrodniczego na całym obszarze gminy:

- Zanieczyszczenia wód powierzchniowych wynikające ze stałego doprowadzania biogenów do rzeki oraz nieuregulowania gospodarki wodno-ściekowej na obszarze gminy;

- Zanieczyszczenia powietrza - głównie z kotłowni zlokalizowanych w obrębie miasta Gołdap, ale również poprzez tzw. niską emisję - z palenisk domowych.

4. Obszary rolniczej przestrzeni produkcyjnej, w tym wyłączone z zabudowy

Użytki rolne w gminie Gołdap zajmują powierzchnię 21 830 ha, z czego 57,9% zajmują grunty orne, 0,1 % - sady, 42,9 - % łąki i pastwiska. W mieście Gołdap użytki rolne zajmują 749 ha w tym: grunty orne - 63,2%, sady - 4,4%, łąki i pastwiska - 32,4%.

Rolnictwo na obszarze gminy spełniać będzie obok funkcji uzdrowiskowej, turystycznej i rekreacyjnej funkcję podstawową. Uznaje się za niezbędne uwzględnianie ekorozwoju w działaniach zmierzających do wykorzystania rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

Trwałe uprawy wieloletnie uznaje się za najwyższą wartość rolniczej przestrzeni produkcyjnej gminy. Zakłada się ubytek gruntów rolnych w ilości niezbędnej pod inwestycje związane z rozwojem osadnictwa, infrastruktury technicznej, w tym obsługi transportowej oraz zalesienia. Grunty nieprzydatne dla rolnictwa będą zalesiane, ze szczególnym uwzględnieniem granicy polno-leśnej.

Władze gminy wspierać będą działania, zmierzające do wielokierunkowego rozwoju rolnictwa, rozwoju bazy przetwórczej i magazynowej, łączenia produkcji rolnej z przetwórstwem i agroturystyką. Władze podejmą działania, mające na celu trwałe zagospodarowanie zasobów Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa oraz minimalizację negatywnych skutków zmniejszania bezpośredniego zatrudnienia w rolnictwie. Jako priorytet rozwoju rolnictwa przyjmuje się uruchomienie produkcji zdrowej żywności, przy założeniu ograniczenia wykorzystania środków chemicznych i zmian w sposobie upraw. Pozwoli to na wykorzystanie rezerwowej siły roboczej, na skutek wytwarzania produktów wymagających większej pracochłonności oraz ich przetwarzania na miejscu. Przy założeniu, że w pozostałych częściach gminy nastąpi rozwój funkcji turystyczno-wypoczynkowo-sanatoryjnej, zbyt takiej produkcji będzie zapewniony, przy czym uzasadnione jest planowanie zwiększenia udziału upraw typu ogrodniczego i sadowniczego (warzywa, owoce) dla rynku

lokalnego. Jako preferowany kierunek produkcji rolniczej przyjmuje się również produkcję rzepaku - surowca do paliwa rzepakowego. Wymagać to będzie poszukiwania zachęcania inwestorów, gotowych podjąć działalność produkcyjną w zakresie rolno-spożywczym na terenie gminy.

Władze gminy wspierać będą indywidualnych rolników poprzez tworzenie podstaw rozwoju rynku skupu płodów rolnych oraz przetwórstwa owocowo-warzywnego. Prowadzić będą również działania, mające na celu wykorzystanie warunków naturalnych i zasobów pracy do rozwijania rolnictwa ekologicznego, rozwijania upraw zielarskich, przeróbki ziół leczniczych i przemysłowych oraz zmierzające do inwestowania w rozwój bazy surowcowej i przetwórstwa rolno-spożywczego. W planach miejscowych wyznaczane będą odpowiednie tereny, na cele przetwórstwa rolno-spożywczego oraz przechowywania produktów rolnych. Władze gminy prowadzić będą działania, umożliwiające ścisłe powiązanie produkcji żywności, w ramach całej gospodarki rolniczo-żywnościowej, z przemysłem, handlem żywnością i spożyciem.

Władze gminy dążyć będą do eliminacji wszelkiej działalności gospodarczej, prowadzącej do zanieczyszczenia wód powierzchniowych i wglębnych, gleby i powietrza lub mogącą zmienić w istotny sposób naturalny krajobraz oraz stosowania przez rolników technologii produkcji bezpiecznych dla środowiska, a zwłaszcza zasobów wodnych terenu. Bazą dla tworzenia nowoczesnej, innowacyjnej gospodarki rolnej powinny być, wspierane przez gminę, instytucje szkoleniowe doradcze - Ośrodki Doradztwa Rolniczego szkoła ponadpodstawowa o profilu rolniczym, której w gminie Gołdap brakuje.

5. Obszary zabudowane

5.1. Obszary zabudowane, nie wymagające przekształceń

Obszary o ustalonym sposobie użytkowania i zabudowy nie przewidywane do objęcia w najbliższych 15 latach miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, a także nie objęte programami przekształceń lub rehabilitacji uważa się za tereny, na których działalność inwestycyjno-budowlana będzie ograniczona do niezbędnego minimum. Dopuszcza się tu:

- Wykonywanie prac budowlanych nie wymagających pozwoleń na budowę, zgodnie z art. 29, 30 i 31 Prawa budowlanego,

- Wykonywanie prac budowlanych, nie wymagających decyzji o warunkach zabudowy zagospodarowania terenu, np. budowa infrastruktury technicznej w granicach pasa drogowego,
- Wykonywanie innych prac budowlanych, po uprzednim wydaniu decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, **na podstawie obowiązującego prawa** ~~rozprawy administracyjnej, zgodnej z art. 44 ust.1 Ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym.~~

5.2. Obszary, wymagające przekształceń lub rehabilitacji

5.2.1. Tereny wskazywane do objęcia planami będą miały w ustaleniach planistycznych określone standardy jakościowe zagospodarowania, a w tym między innymi:

1. Dopuszczalne maksymalne wskaźniki intensywności zabudowy i procentu zabudowania działki budowlanej,
2. Dozwolone wysokości zabudowy, podane w metrach lub liczbie kondygnacji,
3. W miarę potrzeby wymagany minimalny procent pokrycia działki budowlanej roślinnością,
4. Procentowe, dopuszczalne występowanie funkcji uzupełniającej z podaniem jej usytuowania, cech użytkowych, w tym potencjalnych zagrożeń dla środowiska,
5. Uzależnienie zmian w zabudowie lub zagospodarowaniu działki od możliwości podłączenia do komunalnych systemów inżynierskich (wodociąg, kanalizacja),
6. Ograniczenia w zakresie dostępności oraz parkowania pojazdów samochodowych

5.2.2. Tereny leżące w granicach stref ochrony przyrody lub ochrony dóbr kultury będą miały w planach miejscowych ustalone:

1. Zasady i warunki podziału na działki budowlane oraz form ich fizycznego wyodrębnienia,
2. Wytyczne kształtowania architektonicznego zabudowy oraz zasad dostosowania formy architektonicznej do krajobrazu otaczającej zabudowy,

3. Linie zabudowy umiejscowione i nieprzekraczalne.

5.2.3. Tereny objęte przez Władze Miasta Gminy programami przekształceń lub rehabilitacji, usytuowane poza granicami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego będą mogły być objęte następującymi działaniami:

1. Budową, modernizacją lub rozbudową urządzeń infrastruktury technicznej w granicach pasa drogowego,
2. Robotami budowlanymi, polegającymi na modernizacji, remoncie lub montażu,
3. Przebudową lub ewentualną zmianą przeznaczenia budynku lub jego części, jeżeli nie powoduje to zmiany sposobu zagospodarowania terenu,
4. Innymi robotami budowlanymi, nie wymagającymi pozwolenia na budowę.

W przypadku zajścia konieczności ustalenia warunków zabudowy zagospodarowania na tych terenach, decyzja taka zostanie wydana po przeprowadzeniu ~~rozprawy~~ **postępowania** administracyjnego, zgodnie z ~~art. 44~~ **ust. 1** Ustawą o **planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym**.

6. Obszary przeznaczone pod zabudowę

6.1. Rodzaje użytkowania terenu

Obszary rozwojowe, przewidziane do zmiany obecnego sposobu ich zabudowy lub zagospodarowania, wskazuje się jako tereny, wymagające objęcia miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

Na obszarze gminy Gołdap wyznaczono następujące rodzaje użytkowania:

- tereny wsi o dominującej funkcji rolniczej,
- tereny wsi o dominującej funkcji turystyczno-rekreacyjnej,
- tereny Specjalnej Strefy Ekonomicznej.

Na obszarze miasta Gołdap wyznaczono następujące rodzaje użytkowania terenu:

- tereny śródmiejskie,
- tereny usług centrotwórczych,

- tereny mieszkalno-usługowe z przewagą zabudowy wielorodzinnej,
- tereny mieszkalno-usługowe z przewagą niskiej intensywnej zabudowy mieszkaniowej,
- tereny mieszkalno-usługowe z przewagą zabudowy pensjonatowej,
- tereny mieszkalnictwa o utrzymywanej niskiej intensywności zabudowy, z dopuszczeniem innych, nieuciążliwych typów zagospodarowania,
- tereny produkcyjne i magazynowe,
- tereny usług technicznych i komunalnych,
- tereny usług na wyodrębnionych działkach,
- tereny Specjalnej Strefy Ekonomicznej.
- tereny mieszkalnictwa jednorodzinnego, usług, drobnej wytwórczości produkcyjno – magazynowo -składowej, obsługi komunikacji

6.2. Potrzeby powierzchniowe obszarów rozwojowych

Mimo, że nie prognozuje się znacznego przyrostu liczby mieszkańców na terenie gminy Gołdap, to ze względu na zakładane wyższe standardy zamieszkania oraz występujący dodatni przyrost naturalny, należy liczyć się z koniecznością powiększenia terenów mieszkaniowo-usługowych, terenów przeznaczonych dla funkcji turystycznych, rekreacyjnych i wypoczynkowych oraz terenów o przewadze funkcji usługowych, produkcyjnych i magazynowych.

Potrzeby powierzchniowe terenów rozwojowych dla wsi, położonych na obszarze gminy Gołdap zostaną określone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Również na obszarze miasta Gołdap nie prognozuje się tak znacznego przyrostu liczby mieszkańców, jaki zakładany był w planie ogólnym zagospodarowania przestrzennego z 1994 roku, jednak ze względu na zakładane wyższe standardy zamieszkania oraz rozwój funkcji uzdrowiskowo-wypoczynkowych należy liczyć się z koniecznością powiększenia terenów mieszkaniowo-usługowych. Założono, że liczba ludności wzrośnie w ciągu najbliższych 15 lat do 16 000 osób. Obliczono, że na przyrost terenów mieszkaniowych w tym czasie nie potrzeba więcej jak 100 ha, w tym:

- około 20 ha dla zabudowy jednorodzinnej intensywnej, $I_n = 0,4$ (intensywność zabudowy netto),

- około 57 ha dla zabudowy jednorodzinnej ekstensywnej, $I_n = 0,2$,
- około 23 ha dla zabudowy pensjonatowej, $I_n = 0,2$.

Nowe tereny mieszkaniowo-usługowe o wyższej intensywności zabudowy są wskazywane przede wszystkim w południowej części miasta. Mieszkalnictwo o niskiej intensywności, będzie rozwijane jako uzupełnienie terenów zabudowy jednorodzinnej w strefie otaczającej śródmieście. Zabudowa pensjonatowa rozwijana będzie we wschodniej części miasta, w sąsiedztwie strefy "A" ochrony uzdrowiskowej.

6.3. Tereny wsi o dominującej funkcji rolniczej

Na terenach tych rozwijana będzie zabudowa siedliskowa z możliwością prowadzenia działalności agroturystycznej, obiekty służące produkcji rolnej, usługi podstawowe. Dopuszcza się również inne, nieuciążliwe typy zagospodarowania. Funkcję rolniczą przyjęto dla następujących wsi:

Mazucie, Pietraszki, Grygieliszki, Samoniny, Niedrzwica, Kośmidry, Juchnajcie, Jabłońskie, Różyńsk Wielki, Wronki, Grabowo, Siedlisko, Główka, Boćwinka, Kowalki, Nasuty, Rudzie, Janowo, Kozaki, Wilkasy, Pogorzel, Jabramowo, Babki, Żelazki, Górne, Bronisze, Kolniszki, Botkuny.

Funkcje obsługi ludności, wspomagające ośrodek ponadlokalny w mieście Gołdap pełnić będą: Grabowo, Pogorzel, Boćwinka, Kośmidry, Wronki.

Ośrodki obsługi rolnictwa i doradztwa rolniczego zlokalizowane będą we wsiach: Kośmidry, Grabowo, Kozaki, Wronki.

6.4. Tereny wsi o dominującej funkcji turystyczno-rekreacyjnej

Na terenach tych rozwijana będzie agroturystyka, budownictwo pensjonatowe i letniskowe, pola biwakowe i campingi, usługi z zakresu rekreacji i wypoczynku oraz usługi podstawowe. Dopuszcza się również inne, nieuciążliwe typy zagospodarowania. Funkcję turystyczno-rekreacyjną przyjęto dla następujących wsi: Różyńsk Mały, Dunajek, Bitkowo, Galwiece, Skocze.

6.5. Tereny Specjalnej Strefy Ekonomicznej, tereny produkcyjno-magazynowe i techniczne

Suwalska Specjalna Strefa Ekonomiczna, Podstrefa Gołdap, są to tereny z przewagą funkcji usługowych, produkcyjnych i magazynowych oraz obsługi

ruchu międzynarodowego, zlokalizowane na granicy miasta i gminy Gołdap, bezpośrednio przy granicy państwa, w sąsiedztwie drogowego przejścia granicznego. Tereny te będą rozwijane na podstawie obowiązującego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, zatwierdzonego uchwałą Rady Miejskiej w Gołdapi nr XXX/225/98 z dnia 6.04.1998 r. Na obszarze gminy Gołdap nie przewiduje się przeznaczania nowych terenów pod koncentrację funkcji produkcyjno-magazynowych. Funkcje takie będą wprowadzane w istniejących obiektach dawnych PGR. W innych rejonach gminy, dopuszcza się jedynie niezbędne urządzenia techniczne dla gospodarki komunalnej i rolnictwa.

Na terenie miasta Gołdap, oprócz SSSE przewidziano tereny przeznaczone pod rozwój funkcji produkcyjno-magazynowych, łącznie z terenami usług komunalnych, technicznych i dla rolnictwa, w sąsiedztwie istniejących terenów o tych funkcjach. Są one skoncentrowane w dwóch zespołach. Tereny te, łącznie z terenami SSSE ustalono jako strefy pożądane do rozwoju lokalnej przedsiębiorczości.

6.6. Kierunki rozwoju obszaru objętego zmianą studium.

W ramach terenu objętego zmianą dopuszcza się lokalizację zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej skoncentrowanej w sąsiedztwie istniejącego Osiedla I. W uzupełnieniu funkcji mieszkaniowej dopuszcza się lokalizację usług towarzyszących nie powodujących konfliktów z funkcją mieszkaniową, z dopuszczeniem wydzielenia samodzielnych działek budowlanych lub obiektów o charakterze usługowym.

Dopuszcza się lokalizację usług komercyjnych, w tym handlu, gastronomii i kultury z wykluczeniem lokalizacji obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży przekraczającej 2000 m². Ponadto dopuszcza się alternatywnie dla funkcji usługowej lub samodzielnie prowadzenie drobnej wytwórczości produkcyjno – magazynowo – składowej wraz z towarzyszącymi obiektami obsługi komunikacji oraz infrastruktury. Parametry w zakresie wielkości działek, powierzchni zabudowy oraz minimalnej powierzchni biologicznie czynnej, zasad podziału nieruchomości, powierzchni zabudowy określają zapisy miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

7. Kierunki rozwoju komunikacji i infrastruktury inżynierskiej

7.1. Kierunki rozwoju systemu transportowego

7.1.1. Władze gminy podejmą starania w kierunku usprawnienia i rozwoju systemu transportowego miasta i gminy Gołdap, uruchamiając następujące działania:

1. Rozdzielenie w układzie drogowym docelowo funkcji obsługi ruchu od obsługi zagospodarowania, poprzez działania na rzecz wytworzenia czytelnego układu wyspecjalizowanych dróg i ulic (przebiegi, parametry techniczne i dostępność jezdni ulic muszą odpowiadać funkcjom przez nie pełnionym w obsłudze różnych rodzajów ruchu: tranzytowego, docelowo-źródłowego i wewnętrznego a także obsłudze zagospodarowania).
W szczególności dążyć się będzie do budowy obwodnicy miasta w ciągu drogi krajowej nr 65;
2. Zapewnienie w miarę możliwości dostępności zewnętrznej gminy, w powiązaniach krajowych i regionalnych;
3. Usprawnienie powiązań wewnętrznych;
4. Zmniejszenie uciążliwości ruchu drogowego w obrębie stref ochrony uzdrowiskowej "A" i "B" oraz dla mieszkańców wsi;
5. Poprawa warunków bezpieczeństwa ruchu, w tym pieszego i rowerowego.
6. Poprawa warunków obsługi komunikacją zbiorową w powiązaniach wewnętrznych i zewnętrznych.
7. Poprawa warunków obsługi transportu ładunków.
8. Poprawa i zróżnicowanie dostępności samochodami osobowymi i warunków parkowania, w zależności od położenia terenu w mieście i gminie.

7.1.2 Układ drogowych powiązań zewnętrznych

Miasto i gmina Gołdap powiązane będą z obszarami zewnętrznymi drogą krajową nr 65 i układem dróg wojewódzkich w następujący sposób:

- droga krajowa nr 65, klasy GP2/2 - granica państwa - Gołdap - Olecko - Ełk. Po wybudowaniu obwodnicy miasta Gołdap włączenia do drogi nr 65 następować powinny poprzez istniejące drogi i ulice główne i zbiorcze.

- drogi wojewódzkie - nr 650 - Węgorzewo - Banie Mazurskie - Gołdap, nr 651 - Gołdap - Żytkiejmy - Szypliszki, proponowana klasa dróg G1/2.

Pozostałe połączenia z obszarem zewnętrznym odbywać się będą siecią dróg powiatowych i lokalnych (gminnych), a klasa ich będzie Z 1/2 lub L 1/2.

7.1.3. Podstawowy wewnętrzny układ drogowo - uliczny

Podobnie jak w stanie istniejącym podstawowy układ drogowo - uliczny gminy Gołdap stanowić będzie ruszt dróg o układzie promienisto - obwodnicowym, łączący tereny poszczególnych wsi z miastem Gołdap i wzajemnie ze sobą. Zakłada się, że drogi gminne będą sukcesywnie modernizowane i rozbudowywane, w celu usprawnienia powiązań lokalnych i łatwiejszej dostępności do terenów atrakcyjnych turystycznie.

W mieście Gołdap podstawowy układ drogowo-uliczny stanowić będzie ortogonalny ruszt ulic części śródmiejskiej, powiązany z układem promienisto - obwodnicowym pozostałej części miasta. Istniejący układ uliczny zostanie rozbudowany w części północnej miasta, w celu lepszego powiązania dzielnicy uzdrowskiej ze śródmieściem oraz w części południowej, w celu obsługi terenów rozwojowych dla budownictwa mieszkaniowego oraz powiązania ich z innymi częściami miasta.

Budowa nawierzchni utwardzonych w nadchodzących latach będzie jednym z najważniejszych zadań stojących przed Władzami Miasta i Gminy w zakresie drogownictwa, ze względu na niski stan techniczny nawierzchni wielu ulic i dróg lokalnych.

7.1.4. Transport kolejowy

Przez teren miasta i gminy przebiega jedna linia kolejowa nr 41 Ełk - Gołdap, która po przeprowadzeniu niezbędnych prac modernizacyjnych, udostępniona zostanie dla potrzeb turystyki. Pozwoli to na ułatwienie dostępności do uzdrowiska Gołdap niezmotoryzowanym turystom i kuracjom.

7.1.5. Ruch rowerowy

Zakłada się budowę układu dróg rowerowych w mieście gminie, na który składa się sieć dróg lokalnych i dróg rowerowych różnych typów służących do poruszania się rowerem wraz z siecią parkingów i przechowalni rowerów w

miejscach źródeł i celów podróży. Może on być realizowany technicznie w postaci sieci złożonych z wydzielonych ścieżek, ścieżek towarzyszących jezdni, wydzielonych pasów dla rowerów na jezdniach, ulic ruchu mieszanego samochodowo - rowerowego (tzw. ulic rowerowych), bądź ciągów pieszo - rowerowych, na których pierwszeństwo mają piesi.

Drogi dla rowerów będą prowadzone w pasie drogowo - ulicznym, ze względu na funkcję tego pasa oraz bezpieczeństwo osobiste rowerzysty oraz jako drogi turystyczno-rekreacyjne na terenach strefy ochrony uzdrowiskowej "A" i w rejonach przewidywanych lokalizacji usług z zakresu turystyki i wypoczynku. Niezbędna jest budowa elementów infrastruktury uzupełniającej sieć dróg rowerowych: parkingów, stojaków i wiat dla rowerów przed obiektami użyteczności publicznej, sklepami, punktami usługowymi i w obrębie terenów rekreacyjnych. Rozwój tych elementów infrastruktury rowerowej to zadanie dla Władz Gminy i podmiotów prowadzących działalność gospodarczą.

7.1.6. Strefy ruchu uspokojonego

Efektywnym sposobem podniesienia bezpieczeństwa ruchu drogowego, poprawy warunków środowiskowych i szeroko rozumianych warunków społecznych życia oraz porządkowania przestrzeni publicznej jest tworzenie stref ruchu uspokojonego.

Przez uspokojenie ruchu rozumie się: uporządkowanie komunikacyjnego sposobu użytkowania drogi dostosowanie go do jej funkcji niekomunikacyjnych i charakteru kulturowego. Uzyskuje się to dzięki:

- przekształceniu struktury układu ulicznego w sposób, pozwalający na wyeliminowanie z uspokojonego obszaru ruchu z nim niezwiązanego,
- zastosowaniu środków organizacji ruchu (przede wszystkim) i przedsięwzięć budowlanych (niekiedy), mających na celu zmniejszenie agresywności ruchu drogowego, przez obniżenie prędkości poruszających się samochodów i dopuszczenie parkowania tylko w wyznaczonych miejscach.

Oprócz efektów związanych wprost z ruchem ulicznym, uspokojenie ruchu przynosi efekty pośrednie, sprzyjające poprawie szeroko rozumianych warunków środowiska miejskiego:

- zmniejszenie emisji spalin i hałasu w mieście,

- odtworzenie funkcji nietransportowych ulic poprawę warunków krajobrazowych,
- stymulowanie pożądanych inwestycji, modernizacji rewaloryzacji, zwłaszcza w obszarach terenów mieszkaniowych, obszarów chronionych i zwartej zabudowy.

Uspokojenie ruchu w różnych typach zabudowy charakteryzować się będzie odmiennym rozwiązaniem przez wykorzystanie innych metod i środków organizacyjno - technicznych.

Na terenach śródmiejskich, terenach osiedli zabudowy jedno- i wielorodzinnej w mieście oraz na terenach wsi o funkcji rekreacyjnej proponuje się wprowadzenie uspokojenia ruchu w formie stref ograniczonej prędkości (do 30 km/h). Oznacza to w praktyce ustawienie znaków "strefa ograniczonej prędkości" na wlotach i odwołanie ich na wjazdach z danego obszaru oraz wykonanie przewężeń i progów zwalniających na nawierzchni w tych miejscach. Dodatkowo należy uporządkować parkowanie i wyznaczyć stanowiska dla parkujących samochodów. Na niektórych drogach lokalnych ograniczenie prędkości może być dodatkowo osiągnięte przez zastosowanie przełożenia osi jezdni, na przykład wskutek naprzemiennego rozmieszczenia grup stanowisk postojowych.

Strefa ochrony uzdrowiskowej "A" będzie strefą o ograniczonej dostępności komunikacyjnej. Zastosowane w tej strefie rozwiązania muszą być zgodne z postanowieniami Statutu Uzdrowiska Gołdap.

Bardziej szczegółowe analizy, dotyczące możliwości i sposobu wprowadzania stref ruchu uspokojonego w strukturę miasta i gminy Gołdap winny być przedmiotem dalszych opracowań projektowych - w skali na etapie rozwiązywania planów miejscowych poszczególnych obszarów.

7.1.7. Potrzeby niepełnosprawnych uczestników ruchu

1. Rozwiązania komunikacyjne muszą być dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych. Powinno to dotyczyć rozwiązań projektowanych, a także istniejących elementów układu komunikacyjnego. Należy opracować kompleksowy program likwidacji barier urbanistyczno - architektonicznych, który określiłby rzeczywiste potrzeby, ich hierarchię i rozmieszczenie.

2. Wymogi dostępności dla niepełnosprawnych ciągów komunikacyjnych i obiektów użyteczności publicznej muszą być uwzględniane w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego fragmentów gminy, w założeniach techniczno - ekonomicznych. i w projektach technicznych elementów układu komunikacyjnego.

7.1.8. Parkowanie samochodów

Zakłada się, że parkowanie samochodów odbywać się będzie w granicach własnych lokalizacji zabudowy mieszkaniowej, usługowej i produkcyjno-magazynowej. Ponadto w rejonach obszarów o ograniczonej dostępności realizowane będą parkingi publiczne, dla terenów strefy ochrony uzdrowskiej "A" - zgodnie ze Statutem Uzdrowiska Gołdap. Wprowadzane ograniczenia nie powinny dotyczyć pojazdów mieszkańców i pojazdów służb miejskich.

7.2. Kierunki rozwoju infrastruktury inżynierskiej

7.2.1. Sieć wodociągowa

W celu poprawy jakości życia mieszkańców gminy oraz stworzenia lepszych warunków dla rozwoju działalności gospodarczej Władze Gołdapi będą dążyć do zwodociągowania jak największej liczby budynków mieszkalnych i gospodarstw wiejskich, w oparciu o rozbudowę istniejącej sieci wodociągowej i realizację następujących zamierzeń:

- a) rozbudowę sieci wodociągowej z Gołdapi do następujących wsi:
 - Jabramowo - Kozaki
 - Botkuny
 - Bałupiany - Witkajcie
 - Niedrzwica
 - Kośmidry
 - Rostek - Gołdap II - Wronki Wielkie, a w dalszej kolejności do miejscowości: Jabłońskie, Włosy, Skocze, Juchnajcie;
- b) wykonanie pętli z Siedliska do Grabowa w celu stworzenia możliwości wykonania sieci do wsi Jeziorki Wielkie;

- c) rozbudowę sieci z ujęcia wody w Boćwinie do miejscowości Rożyńsk Mały oraz budowę rurociągu z ujęcia wody w Boćwinie do wsi Główka i dalej spięcia z siecią Okrasin - Dąbie w celu wyłączenia z pracy hydroforni Okrasin. W dalszej kolejności spięcie tego wodociągu z wodociągiem Kowalki na odcinku Główka - Gieraliszki w celu zwiększenia niezawodności dostawy wody;
- d) budowę rurociągu z ujęcia wody we wsi Pogorzel do miejscowości Babki w celu wyeliminowania z pracy ujęcia wody w Żelazkach, które ze względu na jakość wody nie może być użytkowane;
- e) rozbudowę wodociągu ze wsi Pogorzel do wsi Dzięgiele i zabudowy kolonijnej w Górnem;
- f) wykonanie punktów czerpania wody, budowę zbiorników przeciwpożarowych lub rozbudowę sieci hydrantowej do wydajności min. 10 l/sek.

w celu poprawienia zaopatrzenia w wodę dla potrzeb ochrony przeciwpożarowej we wsiach położonych na terenie gminy.

W celu zabezpieczenia bieżącego funkcjonowania systemów zaopatrzenia w wodę, w sposób ciągły będzie prowadzona konserwacja i przeglądy urządzeń technologicznych, pomp tłoczących wodę do systemów rozdzielczych oraz przeglądy sieci wodociągowej w celu likwidacji strat wody. W celu zabezpieczenia funkcjonowania ujęć wody we wsiach prowadzone będą przeglądy hydroforni, konserwacja i naprawa urządzeń oraz budynków stacji wodociągowych, usuwanie usterek sieci wodociągowych i przyłączy. Przejęte przez PWiK hydrofornie w 1998 i 1999 roku są w różnym stanie technicznym i wymagają przeprowadzenia wielu prac w celu doprowadzenia tych ujęć do stanu zgodnego z obowiązującymi przepisami i wyglądem zewnętrznym. Wyznaczone zostaną strefy ochronne zewnętrznych ujęć wody zgodnie z rozporządzeniem Ministra Ochrony Środowiska Zasobów Naturalnych Leśnictwa z dnia 5 listopada 1991 roku. Dotyczy to ujęć w Kośmidrach Okrasinie. Pozostałe ujęcia ze względu na wystarczającą warstwę ochronną utworów nieprzepuszczalnych nad warstwą wodonośną takich stref nie wymagają.

Konieczna jest modernizacja miejskiego ujęcia wody, która pozwoli na dostosowanie jego funkcjonowania do aktualnych i perspektywicznych potrzeb,

zmniejszenie kosztów produkcji wody poprzez usprawnienia i wymianę urządzeń technologicznych, zmniejszenie zużycia energii elektrycznej. Modernizacja dotyczy:

- wymiany pomp głębinowych,
- wymiany pomp drugiego stopnia z zastosowaniem automatyki,
- wymiany przewodów technologicznych wewnętrznych, armatury i zaworów odcinających,
- zamontowania urządzeń do utrzymania stałego ciśnienia wody,
- zamontowania elektrycznego przepływomierza z rejestratorem do pomiaru przepływu wody,
- zamontowania automatyki wydobycia wody z wykorzystaniem zbiorników,
- izolacji obudów studni z wymianą głowic,
- wymiany pokrycia kanałów technologicznych,
- prac budowlanych w hali maszyn (ułożenie terakoty, glazury, wymiana stolarki okiennej),
- usprawnienia systemu do dezynfekcji wody.

7.2.2. System kanalizacyjny

Na terenie miasta w zakresie odprowadzania i oczyszczania ścieków określa się następujące zasady i kierunki działań:

1. modernizacja istniejącej miejskiej oczyszczalni ścieków w celu zapewnienia stopnia oczyszczania ścieków wymaganego w obowiązujących przepisach prawnych;
2. wyrównanie istniejących niekorzystnych dysproporcji, w zakresie zaopatrzenia w wodę oraz kanalizacji i oczyszczania ścieków;
3. wyposażenie całości istniejących terenów osadniczych oraz terenów działalności gospodarczej w obrębie miasta Gołdap w urządzenia do odprowadzania i oczyszczania ścieków;
4. stosowanie systemu rozdzielczego kanalizacji z odprowadzeniem ścieków sanitarnych do oczyszczalni mechaniczno-biologicznej;
5. wyposażenie w kanalizację sanitarną terenów proponowanych do rozwoju zabudowy mieszkaniowej, usługowej i działalności gospodarczej;

6. bezwzględne objęcie kanalizacją budownictwa wielorodzinnego, obszarów zabudowy zwartej i skupionej, szkół, przedszkoli, ośrodków zdrowia, terenów przemysłowych i usługowych;
7. maksymalne wykorzystanie istniejącej sieci kanalizacji miejskiej i przepompowni;
8. tworzenie systemów umożliwiających odprowadzenie jak największej ilości ścieków do oczyszczalni oraz tworzenie systemów elastycznych przystosowanych do możliwości realizacji kanalizacji etapami;
9. stosowanie kanalizacji grawitacyjnej lub mieszanej grawitacyjno-ciśnieniowej;
10. rozbudowa kanalizacji deszczowej w miarę rozbudowy miasta i modernizacji ulic;
11. odtworzenie wyeksploatowanej kanalizacji deszczowej.

Określa się następującą hierarchię potrzeb w zakresie systemów kanalizacyjnych i związanych z nimi oczyszczalni ścieków na terenie miasta:

1. skanalizowanie ul. Sikorskiego, która znajduje się w strefie ochronnej pośredniej miejskiego ujęcia wody. Brak kanalizacji w wymienionej ulicy wpływa ujemnie na jakość wody w studni nr 4;
2. skanalizowanie Osiedla nr I i II na południu miasta;
3. modernizacja miejskiej oczyszczalni ścieków;
4. wymiana kanalizacji deszczowej w części południowej i północnej miasta.

W zakresie odprowadzania i oczyszczania ścieków na terenie gminy ustala się następujące zasady i kierunki działań:

- budowa kanalizacji ciśnieniowej z Grabowa do miasta Gołdap;
- rozwiązanie gospodarki ściekowej w byłych osiedlach Państwowych Gospodarstw Rolnych z zabudową wielorodzinną i lokalną kanalizacją, poprzez budowę lokalnych oczyszczalni ścieków lub podłączenie ich do kanalizacji miejskiej.

Na obszarach gminy, pozostających poza zasięgiem istniejących oczyszczalni, można stosować systemy oczyszczania ścieków z odprowadzeniem ścieków oczyszczonych do gruntu, o ile pozwalają na to będą lokalne warunki gruntowo-wodne. Dla gospodarstw indywidualnych, zabudowy kolonijnej, luźnej

zagrodowej zaleca się stosować prosty układ technologiczny oczyszczania zwany "przydomową oczyszczalnią ścieków" oparty na osadniku gnilnym i drenażu rozsączającym. Można tu stosować gotowe rozwiązania oparte na osadnikach plastikowych proponowane przez firmy SOTRALENTZ, NEVEXPOL inne oraz szczelnych zbiornikach betonowych. Poza ww. rozwiązaniem dopuszczalne jest stosowanie indywidualnych, szczelnych zbiorników na nieczystości ciekłe i indywidualnych ujęć zaopatrzenia w wodę o ile pozwalają na to będą lokalne warunki gruntowo-wodne.

7.2.3. System ciepłowniczy

W zakresie zaopatrzenia w ciepło, określa się zasady i kierunki rozwoju:

1. opracowanie i przyjęcie przez Zarząd Miasta projektu założeń do planu zaopatrzenia w ciepło a następnie planu zaopatrzenia w ciepło zgodnie z ustawą prawo energetyczne (Dz.U. nr 54 poz. 348 z 10.04.1997 r.), co zapewni racjonalne wykorzystanie istniejących na terenie miasta źródeł ciepła
2. dążenie do stopniowego przechodzenia na systemy i media grzewcze nie powodujące nadmiernego zanieczyszczenia powietrza w obrębie całego obszaru miasta i gminy,
3. modernizacja istniejących kotłowni lokalnych (w tym zakładowych): wymiana zużytych kotłów na nowe, wymiana pomp na nowocześniejsze bardziej energooszczędne zastosowanie ekologicznych mediów grzewczych (oleju opałowego lub gazu) oraz urządzeń zabezpieczających,
4. wykonanie instalacji wewnętrznych w budynkach komunalnych z piecami fizycznymi wraz z wykonaniem w nich kotłowni olejowych (lub gazowych) lub podłączenie ich do modernizowanych kotłowni lokalnych,
5. instalacja nowoczesnej automatyki na ciepłą wodę,
6. modernizacja sieci ciepłych: wymiana wyeksploatowanych sieci w kanałach łupinowych, betonowych na rury preizolowane,
7. modernizacja instalacji wewnętrznych centralnego ogrzewania,
8. termorenowacja istniejących budynków wielorodzinnych.

7.2.4. System zaopatrzenia w gaz

Gazyfikacja miasta i gminy stanie się możliwa w przypadku realizacji gazociągu tranzytowego wysokiego ciśnienia Grodno-Kaliningrad albo w przypadku doprowadzenia gazu ziemnego do Gołdapi z kierunku Szczuczyna lub Grajewa rurociągiem (w okolicach Zambrowa) po realizacji odgałęzienia Ø 400 z budowanego obecnie międzynarodowego gazociągu Jamał Rosja - Niemcy.

7.2.5. System elektroenergetyczny

W zakresie zaopatrzenia miasta i gminy Gołdap w energię elektryczną zakłada się następujące zasady i kierunki działań:

1. Poprawa niezawodności dostawy energii elektrycznej poprzez realizację drugostronnego zasilania GPZ Gołdap.
2. Poprawa jakości energii elektrycznej poprzez:
 - modernizację istniejących i budowę nowych, o odpowiednich parametrach układów przesyłu i transformacji SN/nn.
 - stopniową przebudowę rozbudowę w kierunku powiązania linii magistralnych z dwiema stacjami 110 kV/SN oraz budowę powiązań między magistralami.
 - skracanie zbyt długich obecnie linii napowietrznych nn poprzez budowę nowych stacji transformatorowych.
 - zmniejszenie liczby awaryjnych wyłączeń poprzez zastosowanie nowoczesnych urządzeń elektrycznych (stacje transformatorowe, aparatura rozdzielcza i łączeniowa).
3. Zmniejszenie ilości porażeń prądem poprzez:
 - budowę nowych instalacji w sposób zapewniający ochronę przeciwporażeniową według wymogów IEC,
 - sukcesywną wymianę instalacji wewnętrznych na odpowiadające obowiązującym obecnie Polskim Normom.
4. Modernizacja istniejącego GPZ - dostosowanie do zasilania odbiorców przemysłowych z terenu SSSE Podstrefa w Gołdapi. Jego drugostronne zasilanie wymaga inwestycji poza terenem miasta i gminy Gołdap tj.
 - budowy linii 110 kV relacji Węgorzewo - Giżycko o dł. ok. 37 km,
 - wyposażenia pól liniowych 110 kV w stacjach Giżycko i Węgorzewo.

7.2.6. Gospodarka odpadami

Zgodnie z obecnie obowiązującymi przepisami prawa polskiego dotyczącego odpadów, jak również prawa Unii Europejskiej, naczelną zasadą jest unikanie odpadów (zapobieganie powstawaniu) lub minimalizacja ich ilości, następnie wykorzystywanie odpadów, a w ostateczności unieszkodliwianie, w tym deponowania na składowiskach. Stosowanie powyższych zasad ma na celu zmniejszenie wytwarzania odpadów, a tym samym ograniczenie nakładów na organizację kosztownych przedsięwzięć służących ich zagospodarowaniu. Polityka gminy w zakresie gospodarki odpadami polegać będzie na prowadzeniu następujących działań;

- Podniesieniu świadomości mieszkańców wypracowaniu zachowań sprzyjających zapobieganiu wytwarzania odpadów lub minimalizowania ich ilości Jest to zagadnienie bardzo złożone wymagające dużego zaangażowania i konsekwencji ze strony władz i mieszkańców. Wiąże się też z określonymi kosztami na działania reklamowe i edukacyjne. Duże znaczenie dla zminimalizowania strumienia odpadów komunalnych mają również zachowania producentów wyrobów i artykułów ogólnodostępnych oraz rodzaj materiałów, z jakiego są wykonane produkty handlowe i typ opakowań.
- Objęciu zorganizowaną formą usuwania odpadów terenu całej gminy (wszystkich wytwórców odpadów), w oparciu o kompostownię miejską w Suwałkach. Jest to warunek niezbędny dla powstrzymania zaśmiecania terenów otwartych, tworzenia dzikich wysypisk. Istnieją prawne możliwości, wynikające z ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, do egzekwowania od mieszkańców uczestniczenia w zorganizowanej formie usuwania odpadów.
- Stworzeniu możliwości wszystkim wytwórcom odpadów komunalnych zbiórki odpadów w sposób selektywny, mający na celu wykorzystanie ich surowcowych wartości. Realizacja tego zamierzenia wiąże się ze znacznymi nakładami na wprowadzenie systemu (zakup pojemników odpowiednich środków transportu, edukacja społeczeństwa, itp.) oraz na jego prowadzenie (edukacja, reklama, promocja, inne formy stymulacji społeczeństwa). Z punktu widzenia ochrony środowiska selektywna zbiórka,

- stanowi bardzo korzystne działanie, ograniczające ilość odpadów kierowanych do ostatecznego deponowania w środowisku.
- Stworzeniu możliwości wykorzystania selektywnie zebranych odpadów. Prowadzenie selektywnej zbiórki odpadów jest uwarunkowane m.in. możliwościami wykorzystania uzyskanych surowców odpadowych. Zapotrzebowanie na te odpady powinno pochodzić głównie z przemysłu, dla którego stanowią one surowiec wtórny, tj. przemysłu papierniczego, szklarskiego, przetwórstwa tworzyw sztucznych (w stosunku do podstawowych grup użytkowych odpadów znajdujących się w strumieniu odpadów komunalnych) bądź z zakładów specjalistycznych nastawionych na przerób odpadów, ich unieszkodliwianie lub wykorzystywanie (głównie w stosunku do odpadów niebezpiecznych).
 - Sprawowaniu nadzoru nad odpadami wywożonymi na składowisko. Składowisko odpadów komunalnych nie może stanowić miejsca gromadzenia wszystkich odpadów powstających na terenie miasta. W szczególności chodzi tu o odpady o charakterze niebezpiecznym pochodzące z działalności podmiotów gospodarujących. Brak kontroli nad ładunkiem odpadów z tych podmiotów usuwanych na składowisko może doprowadzić do poważnego zanieczyszczenia środowiska naturalnego. Nadzór nad ładunkiem odpadów trafiającym na składowisko łącznie z egzekwowaniem odpowiednich przepisów w sferze gospodarki odpadami pozakomunalnymi może zapobiec niekontrolowanemu usuwaniu groźnych odpadów do środowiska. Mechanizm i sposoby sprawowania takiej kontroli powinny zostać określone przez gminę.
 - Zapobieganiu tworzenia się dzikich wysypisk. Kwestia ta wiąże się bezpośrednio z objęciem zorganizowanym usuwaniem odpadów wszystkich ich wytwórców w obrębie gminy oraz zapewnieniem kontroli nad terenami nie zainwestowanymi. Ważną sprawą jest również szybka interwencja w przypadku pojawienia się odpadów w miejscach do tego celu nie przeznaczonych, tj. na zidentyfikowaniu sprawcy i zobowiązaniu do naprawienia szkód.
 - Likwidacji istniejących „dzikich” wysypisk rekultywacji terenów zdegradowanych w wyniku takiego gromadzenia odpadów, w tym nieczynnych składowisk odpadów. Brak obowiązku korzystania przez wszystkich wytwórców odpadów ze

zorganizowanej formy ich usuwania oraz brak dokładnej kontroli nad terenami otwartymi powoduje, że w gminie powstają dzikie wysypiska odpadów. Ich likwidacja wiąże się z usunięciem odpadów na składowisko oraz rekultywacją powierzchniową terenu. Są to działania kosztowne i na ogół ponoszone przez gminę, bowiem ustalenie sprawcy zaśmiecenia nie zawsze jest możliwe. Rekultywacja składowisk odpadów jest działaniem koniecznym z punktu widzenia ochrony środowiska.

- Organizacji obiektów gospodarki odpadami dającymi możliwość prowadzenia racjonalnej gospodarki odpadami komunalnymi. Konieczne jest wzbogacenie gminnego systemu gospodarki odpadami o elementy, które pozwolą na odzyskiwanie ze strumienia odpadów surowców wtórnych. Obiekty takie mogą być tworzone w układzie związków międzygminnych, co pozwala na ich bardziej efektywne wykorzystanie.
- Pozyskiwaniu terenów pod obiekty gospodarki odpadami (przełamywaniu barier psychologicznych). Odbiór społeczny realizacji (umiejscowienia) obiektów gospodarki odpadami jest negatywny. Realizacja każdego z obiektów wymaga wnikliwych konsultacji społecznych i często długich pertraktacji. W wielu przypadkach jest stosowana zachęta materialna w formie realizacji istotnych dla społeczeństwa lokalnego inwestycji typu wodociąg, droga, linia telefoniczna.
- Zabezpieczeniu (pozyskiwaniu) środków finansowych na działania mające na celu racjonalizację gospodarki odpadami. Tworzenie właściwego systemu gospodarki odpadami wymaga zasobów finansowych, które często przekraczają możliwości gmin. Pomocą służą istniejące na rynku polskim jednostki finansujące, głównie celowe fundusze ekologiczne. Uzyskanie środków z tych źródeł wymaga znajomości określonych procedur stosowanych przy udzielaniu pomocy przez te jednostki oraz skompletowania wymaganej dokumentacji. Działania z zakresu gospodarki odpadami, szczególnie podejmowane przez gminy, posiadają priorytet w finansowaniu przez te fundusze.
- Objęciu dróg na terenie gminy systematycznym oczyszczaniem. Czystość i porządek w gminie jest w dużej mierze uzależniony od stanu czystości dróg i terenów w pasie tych dróg (chodniki, trawniki). Ich sprzątanie powinno odbywać się systematycznie zgodnie z harmonogramem warunkującym

ciągłe utrzymanie tych terenów w należytym porządku. Dążeniem gminy powinno być rozszerzanie zakresu działań poprzez własne służby - w stosunku do tras podlegających gminie oraz egzekwowanie od właścicieli (zarządzających) ciągów komunikacyjnych i terenów zieleni utrzymywania ich w należytym porządku i czystości.

8. Obszary, dla których sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego będzie obowiązkowe

8.1. W zakresie planistycznym władze samorządowe będą:

1. Uchwalać miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, zgodnie z potrzebami ujętymi w polityce przestrzennej.
2. Wydawać decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu na podstawie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego lub po przeprowadzeniu rozpraw administracyjnych
3. Dokonywać oceny zmian w zagospodarowaniu przestrzennym miasta i gminy i przedstawiać Radzie Miejskiej, co najmniej raz w okresie kadencji wyniki tej oceny, które mogą wpływać na zmianę polityki przestrzennej miasta i gminy uchwalonej w Studium.
4. Uchwalać programy gospodarcze wynikające z potrzeb bieżących, jak i przyjętej polityki przestrzennej.

8.2. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

będą podstawowym instrumentem realizacji polityki przestrzennej, którym zamierzają posługiwać się władze miasta i gminy Gołdap. Ich zakres obszarowy, kolejność sporządzania, a także problematyka ustaleń określać będzie priorytetowe kierunki zagospodarowania terenów, wynikające z celów rozwoju przestrzennego miasta i gminy.

Podjęte zostaną uchwały o przystąpieniu do sporządzania nowych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w kolejności dla:

I. Na terenie miasta:

1. Strefy "A" ochrony uzdrowiskowej;
 2. Strefy ochrony konserwatorskiej;
 3. Osiedli niskiej intensywności zabudowy mieszkaniowej;
 4. 5. Osiedli zabudowy jednorodzinnej ekstensywnej z wyłączeniem części obszaru nr 5, objętego zmianą studium oznaczoną graficznie na rysunku, dla którego gmina zamierza sporządzić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w celu rozwoju strefy zabudowy wielofunkcyjnej, w tym mieszkalnictwa jednorodzinnego, usług, drobnej wytwórczości produkcyjno - magazynowo – składowej oraz obsługi komunikacji.
 6. Terenu nad Gołdąpą, pomiędzy ul. Lipową, śródmieściem istniejącą zabudową jednorodzinną.
- II. Na terenie gminy:
1. wieś Boćwinka;
 2. wieś Grabowo;
 3. wieś Galwiecie;
 4. wieś Pogorzel;
 5. Gołdap II/Kośmidry;
 6. wieś Wronki;
 7. wieś i okolice jeziora Bitkowo.

8.3. Spodziewane efekty przestrzenne, wynikające ze sporządzenia wymienionych planów

I. Dla terenu miasta:

1. Uchwalenie planu 1. spowoduje możliwość ustalenia zasad skutecznej ochrony walorów przyrodniczych strefy uzdrowiskowej "A" oraz wprowadzenia zagospodarowania podnoszącego walory uzdrowiskowe miasta;
2. Uchwalenie planu 2. spowoduje możliwość przygotowania ofert inwestycyjnych dla podmiotów zainteresowanych realizacją obiektów mieszkalnych i usługowych z zakresu turystyki, kultury, finansów, handlu i gastronomii, a także pozwoli na uporządkowanie terenu śródmieścia i intensyfikację jego

zagospodarowania, zgodnie z wymogami ochrony wartości kulturowych i uzdrowiskowych miasta;

3. Uchwalenie planu 3, 4, 5. spowoduje możliwość uzyskania terenów dla rozwoju mieszkalnictwa, w tym komunalnego oraz usług podstawowych, a także w niektórych rejonach intensyfikacji i uporządkowania zagospodarowania. Plany te określą również kierunki dalszego rozwoju uzbrojenia podziemnego; Ponadto uchwalenie planu części obszaru nr 5 objętego zmianą studium spowoduje możliwość zagospodarowania terenów rozwojem funkcji drobnej wytwórczości produkcyjno – magazynowo – składowej oraz terenami obsługi komunikacyjnej. Plan uporządkuje strefę wolnych terenów rozwojowych na południu miasta zlokalizowaną w bezpośrednim sąsiedztwie budowanej obwodnicy.
4. Uchwalenie planu 6. spowoduje możliwość zagospodarowania doliny rzeki Gołdapy na odcinku śródmiejskim, które będzie zgodne z wymogami ochrony walorów przyrodniczych rzeki i jednocześnie pozwoli na podwyższenie walorów uzdrowiskowych i turystycznych miasta.

II. Dla terenu gminy:

1. Uchwalenie planu 1. spowoduje możliwość ustalenia zasad skutecznej ochrony wód podziemnych oraz określi zasady zgodnego z wymogami ochrony wartości przyrodniczych inwestowania na terenach objętych planem.
2. Uchwalenie planu 2. spowoduje możliwość uzyskania terenów dla realizacji usług wspomagających ośrodek ponadlokalny w mieście Gołdap, a także uporządkowania istniejącego zagospodarowania oraz w ograniczonym zakresie przygotowania oferty terenów mieszkaniowych i rozbudowy uzbrojenia technicznego.
3. Uchwalenie planów 3, 7. spowoduje możliwość uzyskania terenów dla rozwoju funkcji rekreacyjnych i wypoczynkowych w sąsiedztwie Puszczy Rominckiej i Jeziora Bitkowskiego, a także, w niektórych rejonach, uporządkowania zagospodarowania i skuteczniejszej ochrony brzegów jeziora przed dewastacją a jego wód przed zanieczyszczeniem. Plany określą zasady inwestowania, z uwzględnieniem wymogów ochrony

wartości uzdrowiskowych i przyrodniczych gminy oraz kierunki dalszego rozwoju uzbrojenia podziemnego.

4. Uchwalenie planów 4,5,6. spowoduje możliwość uporządkowania istniejącego zagospodarowania i wykorzystania rezerw przestrzennych w obrębie istniejących wsi. Pozwoli również na uzyskanie terenów dla realizacji usług wspomagających ośrodek ponad lokalny w mieście Gołdap, a także w ograniczonym zakresie przygotowania oferty terenów mieszkaniowych i rozbudowy uzbrojenia technicznego.

Wszystkie sporządzane przez Zarząd Miejski miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego będą uwzględniać potrzebę ochrony i podwyższania walorów uzdrowiskowych miasta i gminy Gołdap.

8.4. W ramach oceny zmian zagospodarowania przestrzennego,

która będzie przedstawiona Radzie Miejskiej około roku 2003, szczególną uwagę należałoby zwrócić na skuteczność ochrony wartości przyrodniczych oraz ocenić efekty gospodarcze, uzyskane w związku z uchwalonymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

8.5. Programy gospodarcze (wieloletnie) uchwalane przez Radę Miejską będą uzupełniającymi dokumentami w stosunku do Studium i Strategii. Pozwolą one podejmować decyzje, co do polityki finansowej miasta i gminy. Programy te ustalą szczegółowe harmonogramy inwestycji komunalnych, przy uwzględnieniu wieloletniej prognozy wzrostu dochodów budżetu gminy. Prognoza ta uwzględniać będzie wpływy do budżetu, obejmujące również dotacje z ewentualnych, rozpisywanych przez gminę emisji obligacji i zaciągniętych kredytów. Ocena realizacji programów gospodarczych może wpływać na korektę lub zmianę polityki przestrzennej miasta i gminy Gołdap.

9. Obszary przewidywane do realizacji zadań i programów ponad lokalnych

9.1. Zakres ponadlokalnych zadań rządowych został zawarty w informacji Wojewody Warmińsko-Mazurskiego do studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Gołdap obejmuje następujące zadania:

- podjęcie badań archeologicznych, wyprzedzających działania inwestycyjne (np. modernizacja lub budowa infrastruktury transportowej i technicznej);
- uzupełnienie braków w infrastrukturze komunalnej w jednostkach osadniczych;
- modernizacja dróg krajowych do parametrów klasy technicznej GP;
- modernizacja dróg wojewódzkich do parametrów klasy technicznej G;

9.2. Polityka miasta i gminy Gołdap względem zadań ponadlokalnych

Wymienione w informacji Wojewody Warmińsko-Mazurskiego do studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Gołdap planowane przedsięwzięcia nie zostały umieszczone w rejestrze zadań rządowych. Można oczekiwać, że większość z nich w związku z reformą administracyjną państwa będzie rozpatrywana w grupie zadań samorządu wojewódzkiego lub powiatowego. Podstawowym dokumentem, w którym zostaną ujęte programy ponadgminne będzie plan zagospodarowania przestrzennego województwa. Władze miasta i gminy Gołdap opracują wnioski odnośnie zadań ponadlokalnych, których realizacja leży w interesie miasta i gminy, a także określą warunki ich realizacji. Wnioski te zostaną przedłożone Sejmikowi Województwa Warmińsko-Mazurskiego oraz Radzie Powiatu.

Do zasadniczych zadań zaliczone zostaną:

1. Utworzenie Suwalsko - Wysztyńskiego Transgranicznego Obszaru Chronionego;
2. Sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszarów głównego zbiornika zasobowego wód podziemnych;
3. Realizacja ścieżek rowerowych o znaczeniu: międzynarodowym, międzyregionalnym regionalnym, z głównym punktem obsługi turystycznego

ruchu rowerowego w Gołdapi a także rozbudowa infrastruktury związanej z obsługą szlaków turystycznych: wodnych i drogowych;

4. Modernizacja drogi krajowej nr 65 wraz z budową obejścia miasta Gołdap,
5. Modernizacja dróg wojewódzkich: nr 650 - Węgorzewo - Banie Mazurskie - Gołdap, nr 651 - Gołdap - Żytkiejmy - Szypliszki;
6. Modernizacja i elektryfikacja linii kolejowej nr 41 Ełk - Gołdap dla potrzeb

10. Podstawa prawna opracowania zmiany studium.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Gołdap, zwane dalej „Studium”, opracowane zostało zgodnie z art. 6 obowiązującej ówczesnie ustawy z dnia 7 lipca 1994 roku „o zagospodarowaniu przestrzennym” (Dz. U. Nr 89 poz. 415 z późn. zmian.), natomiast jego zmiana w trybie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 roku (Dz. U. z 2003 r. Nr 80 poz. 717 z późn. zmian), zwanej dalej Ustawą. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Gołdap przyjęte zostało Uchwałą Nr XXXIV/183/2001 Rady Miejskiej w Gołdapi z dnia 24 maja 2001 r.

Prace nad zmianą studium prowadzone były w oparciu o uchwałę nr XXXV/222/09 Rady Miejskiej w Gołdapi z dnia 26 maja 2009 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Gołdap dla części obszaru gminy Gołdap położonego między obwodnicą Gołdapi, ulica Wojska Polskiego, projektowaną ulicą łączącą ul. Wojska Polskiego z ulicą Osiedle I, ulicą Osiedle I i ulicą Konstytucji 3 Maja.

Celem zmiany Studium jest stworzenie podstaw formalno – prawnych do prowadzenia racjonalnej polityki przestrzennej oraz do opracowania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar, którego granice stanowią teren objęty zmianą studium.

Zmianą objęto zapisy studium dotyczące jednego terenu w obrębie miasta Gołdap, które oznaczone są symbolem graficznym na rysunku zmiany studium.

Projekt zmiany studium przygotowano zgodnie z wymogami art. 9, 10, 27 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 80, poz. 717 z późn. zmian.) oraz Rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 28 kwietnia 2004 r. W sprawie zakresu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (Dz.U.2004 nr 92, poz. 880).

Zgodnie z wymogami cytowanego wyżej rozporządzenia niniejszy tekst jest tekstem ujednoliconym. W części opisowej studium zmieniane zapisy (w tym uzupełnienia i zaktualizowane dane) określono kolorem szarym.

Zakres zmiany polega na uzupełnieniu Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Gołdap o pojedyncze

Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Gołdap
ustalenia dla jednego obszaru zlokalizowanego na terenie miasta Gołdap i
wprowadzeniu ich do ujednoliconego tekstu i rysunku Studium.